

Da je vječna Crna Gora

NIKŠIČKO POZORIŠTE

POZORIŠTE

BESPLATAN PRIMJERAK

Broj 25

Godina 60.

Oktober, 2016.

ISSN 180-783X

13.
Međunarodni
FESTIVAL
GLUMCA
Nikšić
2016

Plejada glumačkih velikana

Za „Pozorište“ govore:
Srđan Grahovac
Nataša Ninković
Sead Šabotić
Bojana Marković
Slobodan Bobo
Bogdanović

Pavle Goranović, ministar kulture
Kultura je temelj države

„Što je čovek do li biciklista“
Priča reskog humora

Nove drame
„Priča za laku noć“
Milo Bešović

„Program podrške
razvoju kulture u Nikšiću“
Projekat razvojnog prioriteta

„Pozoriše“ u službi umjetnosti

Kiša Nikšićem uporno dobuje danima... A oni su jesenji i opet se, po ko zna koji put, pod teretom sivila neba „vuku kao prebijeni“, vrebajući me na svakom koraku s pitanjem, kišom iznuđeno: Zašto „Pozorište“? Pojašnjenje: stara dama - kiša, nije imala u vidu pozorište kao umjetnost. Proganjala me zbog te iste imenice koja ima drugo značenje. Čudan je ovaj naš jezik, pa otud valjda i čudnije pitanje moje, ne baš drage, saputnice. Mislila je dotična dama, dragi čitoče, na časopis „Pozorište“.

E, pa uvažena gospođo, to pitanje se ne postavlja, rekoh joj u prolazu. Iznenada zubato Sunce izbori bitku sa oblakom, opomenu me i podsjeti na zanatski normativ: „Nema glupih pitanja, ima samo glupih odgovora“, šapnu mi tiho na uho! „Zar si to zaboravila“, začudno me upita Sunce i sakri se iza prvog oblaka? Da, u pravu si dobri moj vjerni družo. Čudljivoj gospođi uputih izvinjenje. Odgovor joj darivah na dlanu, promrzlom od njene surovosti:

„Pozorište“ postoji zarad umjetnosti, njene umješnosti i uzvišenosti. Da li ste, gospođo, zadovoljni decidnim odgovorom, upitah je odvažno? Tišina. I to ona pozorišna. Nema replike. I to je simbol i znak, kažu dramski umjetnici i muzičari... Moja sagovornica je očigledno ovog puta izgubila bitku. Da li sa mnom, ili sa Suncem? Svejedno je. Bitno je da mi ona ne magli horizonte... Zadovoljno sklapam kišobran... Ubrzah korak... Žurim, da 25-i broj časopisa stavim u korice, sa nekim nekim novim pričama, koje šire vidike i osvajaju prostore zahvaljujući mojim sagovornicima. Tako je bilo i 19. decembra 2006. godine, kada se nakon šest decenija duge pauze, „Pozorište“ ponovo pojavilo iz štampe.

Pitate me da li je bilo teško?! Valjda je svaki početak težak, pa i u ovom poslu. Nijesam posustala. A, kako? Nijesu mi dozvolili umjetnici, ili bolje rečeno njihova djela. Ona su me opominjala i hrabrila i tako smo došli do ovog, jubilarnog 25. broja. Svih ovih godina bilježili smo jednako o onome što je bilo nekad, zarad sjećanja, ili što je danas, zarad sadašnjosti, ili što će biti sutra, zarad budućnosti.

„Pozorište“ je tako čuvalo uspomene na slavne velikane glumišta, ne samo našeg podneblja: *Veljka Mandića, Draga Malovića, Vaja Karovića, Anku Njunjić, Dragicu Tomas, Ivicu Vidovića, Anu Karić, Borisa Buzančića, Miru Stupicu*, čuvenog sineastu *Živka Nikolića* i njegovog prezimenjaka, poetu *Vita* i po peru sličnih mu saputnika: *Dragana Radulovića, Vukmana Otaševića, Milana Duga Krivokapića*, te odlične poznavaoce dramske umjetnosti *Marka Kovačevića, Veska Radunovića*. Za vas gospodo, minut ćutanja! Velika zahvalnost. Naklon i poštovanje. Pjesnik bi rekao: „...grade, sjeti ih se...“

Nastavljam da listam dnevnik novinarske bilježnice. U „Pozorištu“ sve velikani, crnogorskog i južnoslovenskog glumišta: *Boro Stjepanović, Mladen Nelević, Varja Đukić, Mirko Vlahović, Ivana Mrvaljević, Srđan Grahovac, Rade Šerbedžija, Špiro Guberina, Meto Jovanovski, Jana Popovska, Nataša Ninković, Ermin Sijamijija, Mirjana Karanović, Žana Gardašević Bulatović, Jelena Nenezić Rakočević, Ivona Čović Jaćimović, Branka Femić Ščekić, Branka Stanić, Maja Šarenac, Slaviša Grubiša, Ermin Hadžihafizbegović, Milenko Pavlov, Milan Vasić, Branimir Trifunović i Milan Kalinić*, poznata rediteljska imena: *Nikola Vavić, Blagota Eraković, Slobodan Milatović, Goran Bulajić, Veljko Mićunović, Draško Đurović, Andro Martinović, Petar Pejaković, Marija Perović, Dino Mustafić, Oliver Frljić, Vladlen Aleksandrov*, dramurzi: *Obrad Nenezić, Bojana Mijović, Željko Hubač, Trajče Kacarov*, teatrolozi i univerzitetski profesori: *Ratko Božović, Radoslav Lazić, Zoran Koprivica, Janko Ljumović*, književnici: *Dušan Govedarica, Mirjana Bobić Mojsilović, Gordana Sarić, Ana Pejović*, likovni umjetnici: *Jovan Karadžić Kadžo, Naod Zorić*; muzičari: *Jadranka Jovanović, Vili Ferdinandi, Ibrica Jusić, Srđa Bulatović, Darko Nikčević, Ivan Milinković* i mnogi drugi.

Posebno mjesto pripada mladim umjetnicima pred čijim stvaralaštvom zastaje dah i čije vrijeme tek dolazi: *Jelica Mijanović, Bojana Marković, Marko Petrović Njegoš, Sead Šabotić, Janko Jelić, Milo Masoničić, Milo Bešović*, ... Neki od njih stvaraju, specijaliziraju, ili su predavači na prestižnim svjetskim akademijama umjetnosti u inostranstvu. Oni su budućnost kulture i to one koja ne priznaje i ne poznaje administrativne granice i druge barijere. Za njih, ali i za sve druge stvaraocce, ne samo dramske umjetnosti, „Pozorište“ otvara nove stranice i to na istoj novoj, staroj adresi: Trg Save Kovačevića br 5, na mjestu u čijoj je blizini, podno Bedema, iz Gradske čitaone, 1884. godine na scenu izašla „Slobodarka“. Čekamo vas!..

XIII „Međunarodni festival glumca Nikšić 2016“

Plejada glumačkih velikana

- „'Međunarodni festival glumca' na novoj sceni Nikšićkog pozorišta, dobija željenu formu i značaj za kulturni život grada i regiona“.
- „Nikšićko pozorište će potvrditi da stvara festivalsku atmosferu i ambijent svojevrsne i jedinstvene profilacije, već respektovane i uvažene na širim prostorima“.

U Nikšićkom pozorištu sve je spremno za organizaciju XIII „Međunarodnog festivala glumca Nikšić 2016“, koji će biti realizovan od **3. do 8. novembra**. U zvaničnom, takmičarskom dijelu Festivala naći će se pet kulturnih predstava iz najznačajnijih pozorišnih centara regiona: „Voz“, *Zvezdara teatar* iz Beograda, „Art“, beogradske

narodnog pozorišta, koji će izvesti komad „Šćeri moja“, produciran po tekstu **Maje Todorović**, a u režiji i adaptaciji **Ane Vukotić**. U predstavi igraju: **Vanja Jovićević, Mirko Vlahović, Varja Đukić, Slavko Kalezić, Dušan Kovačević, Goran Vujović, Stevan Radusinović, Slobodan Marunović, Danilo Čelebić, Zoran Vujović i Mišo Obradović.**

Agencije „Tri za groš“, „Šćeri moja“, *Crnogorskog narodnog pozorišta* iz Podgorice, „Divlje meso“, *Narodno pozorište Sarajevo* i „SHAKEspeare na EXit“, *Teatra Exit* iz Zagreba.

Zvanični, takmičarski program Festivala počće sa predstavom „Voz“, *Zvezdara teatra* iz Beograda, koj je rađena po tekstu **Kormaka Makartija**, a u kojoj igraju **Sergej Trifunović** i **Voja Brajović**, koji ujedno potpisuje i režiju tog komada. Sljedeće noći na repertoaru je „ART“, *Jasmine Reze*. Predstava je rađena u režiji **Miljana Prljete**, a u produkciji Agencije „Tri za groš“ iz Beograda. Uloge tumače: **Milan Lane Gutović, Nebojša Dugalić** i **Miljan Prljeta**. Treći dan Festivala rezervisan je za nastup ansambla *Crnogorskog*

Narodno pozorište iz Sarajeva, **6. novembra**, predstavice se sa dramom „Divlje meso“, rađenoj po tekstu **Gorana Stefanovskog**, a u režiji **Dina Mustafića**. Uloge su povjerene: **Josipu Pejakoviću, Vesni Mašić, Aldinu Omeroviću, Amar Selimović, Erminu Sijamiji, Ejli Bavčić Tarakčija, Branku Ličenu, Džana Pinjo, Zijahu Sokoloviću, Slavenu Vidaku, Vedranu Đekiću, Merimi Lepić, Saneli Pepeljak, Riadu Ljutoviću** i muzičarki **Raisi Bužimkić**. Zadnji dan takmičarskog dijela programa Festivala rezervisan je za zagrebački Teatar Exit i predstavu „SHAKEspeare na EXit“, koju potpisuje autorski tim. Komad je režirao **Matko Raguž**, a dramaturškinja je **Pavlica Bajsić**. Uloge tumače: **Živko Anović, Marko Maković i Saša Anović.**

U čast nagrađenih, 8. novembra, u pratnji Kamernog orkestra, nastupiće duo gitara Srđa Bulatović i Darko Nikčević. Neposredno pred ovaj koncert žiri će saopštiti dobitnike nagrada, a prigodnu riječ imaće i Veselin Grbović, predsjednik Opštine Nikšić.

Ko će od glumačkih imena osvojiti prestižne festivalske nagrade na ovogodišnjem nikšićkom Festivalu (**Grand prix za najbolju mušku ulogu, Grand prix za najbolju žensku ulogu, Grand prix za najbolju epizodnu mušku ulogu, Grand prix za najbolju epizodnu žensku ulogu, Grand prix za najbolji partnerski odnos na sceni**) odlučiće tročlani Žiri, u sastavu: **Meto Jovanovski** (predsjednik), **Dubravka Drakić i Sreten Mitrović** (članovi). No, jedno je izvjesno: trinaesto izdanje „Međunarodnog festivala glumca“, osmo u organizaciji Nikšićkog pozorišta, proteći će u znaku smotre glumačkih velikana i prepoznatljivih rediteljskih izraza. U to je uvjeren i **Goran Bulajić**, selektor i umjetnički direktor Festivala.

„*Međunarodni festival glumca* na novoj sceni Nikšićkog pozorišta, dobija željenu formu i značaj za kulturni život grada i regiona. Prošlogodišnji Festival je u novoj zgradi Nikšićkog pozorišta, na zadovoljstvo publike i učesnika, otvorio novo poglavlje u institucionalizaciji i mogućnostima nadgradnje ove pozorišne manifestacije. Ovogodišnji Festival je koncipiran upravo sa željom da se publici pokažu već etablirane i nagrađivane predstave iz EX - jugoslovenskih pozorišnih centara, u kojima igraju veliki autori, priznati i poznati glumci ovog govornog područja. Predstave su tematski raznolike, sa različitim literarnim povodima, što će doprinijeti monolitnosti ovogodišnje festivalske priče. Ako bi tražio moto za XIII 'Međunarodni festival glumca' onda bi to bio stih iz Pasternakovog 'Hamleta': 'Nije život što i polje preći'. Selektorski pristup i izbor predstava proizilaze iz naslova Festivala i nagrada koje se već nekoliko godina dodjeljuju samo glumcima. Dobra gluma je primarni povod za učešće na Festivalu, bez obzira na žanrovske odrednice predstave. Poznato je da je pozorište kolektivna umjetnost, estetski sinkretizam u punom smislu te riječi, ali isto tako da je jedino nemoguće bez glumca, bez živog čovjeka sa artistskim moćima i slabostima“, riječi su selktora Bulajića

Zoran Bulajić, direktor Festivala i Nikšićkog pozorišta, cijeni da će ovo prepoznatljivo i popularno teatarsko nadmetanje, još jedanput potvrditi da je smotra vrhunskih glumačkih ostvarenja.

„*Dramski tekstovi, kao predlošci savršenih scenskih ostvarenja su djela renomiranih autora, a njihove inscenacije su koncepti inventivnih i senzibilnih rukopisa, najznačajnijih reditelja iz okruženja. Autorski i glumački timovi svih predstava su dosljedni reprezentanti elitnih produkcija. Nikšićko pozorište će kao i prethodnih godina, potvrditi da stvara festivalsku atmosferu i ambijent svojevrsne i jedinstvene profilacije, već respektovane i uvažene na širim prostorima*“, zaključuje Bulajić.

Radoš Šućur, predsjednik Savjeta Festivala i potpredsjednik Opštine Nikšić, ističe da su timovi za selekciju i pripremu glumačke smotre, ovogodišnjem festivalskim izdanjem, podigli pozorišne standarde.

„*Očigledno su vodili računa o nekim godinama koje slijede, na sreću grada Nikšića, koji ima izuzetnu pozorišnu publiku. Selektor je i o tome vodio računa i imao odgovoran odnos prema njoj. Predstave sa festivalskog repertoara učiniće nikšićko kulturno polje još bogatijim, nikšićke kulturne bedeme još čvršćim... Glumačke i rediteljske veličine ostaviće trag u Nikšiću, a žiriju je izborom predstava, učinjeno zadovoljstvo. I mi iz organizacije odigraćemo svoje uloge dobro. ...Gledamo ovaj Festival, a razmišljamo o sljedećem...*“, rekao je Šućur. On je za „Pozorište“, izjavio da se u Nikšiću „*privodi kraju jedna dinamična godina, graditeljskih, sportskih, muzičkih i drugih respektabilnih rezultata. Ovaj Festival ima privilegiju da stavi tačku na sve to... On je privilegija za pozorišne poslenike i oni su to iskoristili... Opravdali su i sva ulaganja u ovaj divni objekat*“, ocjena je potpredsjednika Opštine Nikšić.

S. Marojević

Konceptualna komedija „Što je čoek do li biciklista“

Priča reskog humora

- *Predstava govori o crnogorskim istoricizmima, pohlepama, ishitrenostima i nesmotrenostima.*

Nikšićko pozorište i „Zahumlje“ premijernim izvođenjem konceptualne komedije „Što je čoek do li biciklista“ (sa podnaslovom „... ili filozofija objektivnog biciklizma“) sredinom septembra su crnogorsku pozorišnu scenu obogatili projektom, koji je u svim segmentima festivalski: počev od teksta, režije, glumačkog izraza, preko dominantne likovne instalacije, žive muzike, do

scene u scenu govori o crnogorskim istoricizmima, pohlepama, ishitrenostima i nesmotrenostima.

U pripremi koncipiran ambijentalno, ali zbog vremenskih neprilika pred premijeru „prepakovan“ za scenu, ovaj pozorišni komad i u salonskim teatarskim okvirima vješto simulira stvarnost, uvodeći gledaoca kroz duhovite priče, jednako monološke,

„Što je čoek do li biciklista“ - parodija nacionalnih mitova

elemenata folklorne igre, baleta i modernog plesa. Tekst **Zorana Kopitovića**, lucidan i pun reskog humora, svezvremenski je i univerzalan. Danas jednako aktuelan, kao i prije dvadeset godina, kada je prvi put izvođen za potrebe pozorišta „Dodest“. Reditelj **Slobodan Milatović**, treći put iščitava Kopitovićev „Muzej biciklističkog ustanka“, ali ovog puta mu daje jednu sasvim novu estetiku i dramaturgiju.

U svojoj slojevitosti predstava duboko ponire u mentalnu strukturu Crnogoraca i metaforički iz

koliko i dijaloške, u svu apsurdnost mitomanije, oholosti i megalomanije. Parodiranjem nacionalnih mitova, ali i ne samo njih, nikšićka autorska ekipa je otišla korak dalje, pokazajući ne samo crnogorski istoricizam, nacionanalnu suicidalnost i ratnički sadomazohizam, već i opšta načela i univerzalnost.

Glumačka ekipa: **Momčilo Pićurić, Velizar Kasalica, Nebojša Vulanović, Dobrilo Čvorović, Mihailo Perošević, Sreten Mitrović i Jana Bjelica**, sa lakoćom je oživjela „biciklistički ustanak“ i „rutovački biciklistički pravac u filozofiji, poznatiji

pod pojmom filozofija objektivnog biciklizma“. Oni su osobenim izrazima, probudili emociju kod publike, koja je ovu priču o simuliranoj stvarnosti pažljivo čitala od početka do kraja njenog premijernog izvođenja. Glumačka spretnost i umjeće, dopunjena je dopadljivom i umjetnički ubojitom instalacijom vajara **Marka Petrovića Njegoša**. Ekspoziti su do najsitnijih detalja ilustrovali priču o „biciklističkoj fami“ i muzeju biciklizma.

Folklorni elementi, uz živo horsko izvođenje prepoznatljivih numera, cijeloj priči daju posebnu dinamičnost i kolorit, a baletski izraz i drugi scenski pokreti, povezuju scene u jednu cjelinu, dajući im pojedinačno, ali i u cjelosti, nesvakidašnju estetiku i simboliku.

Jana Bjelica pokretom i mimikom dočarala je emocije bijelog i crnog labuda

„Riječ o novom konceptu, na osnovu dramaturški prerađenog teksta. Ovog puta sam više istraživao pozorišnu formu, nego sam tekst. Veoma mi je važna likovnost predstave, a instalacije vajara Marka Petrovića, moći će samostalno da se izlažu. Odnos Crnogoraca prema tradiciji, mentalitetu,

mitomaniji... do danas je ostao isti. Zbog toga su tekstovi Kopitovića važni i inspirativni za nova čitanja“, naglašava Milatović. Za njega je Kopitović najautentičniji i najbolji prozni pisac kratkih priča u Crnoj Gori. Zbog toga mu je drago što se poslije dvadeset godina od smrti tog pisca pravi omaž njemu i njegovom djelu i zato što ljude poput Kopitovića i Vita Nikolića, Nikšić mora čuvati od zaborava. Sa tom konstatacijom reditelja Milatovića, u saglasnosti je i glumac **Boban Čvorović**, koji je prije dvije decenije radio „Bicikliste“. Njegov kolega **Mihaio Perošević**, istakao je univerzalne vrijednosti Kopitovićeveog teksta koji je vrlo aluzivan u kojem je lako prepoznati događaje iz bliže istorije Crne Gore.

„Kopitović je od lijepog izrugivanja došao do rijetkog sarkazma“, zaključio je Perošević. Glumac **Nebojša Ćićo Vulanović** ističe da mu je rad na predstavi pomiješao zadovoljstvo i sjetu, jer Kopitović nije među živima. Za najmlađeg člana ansambla **Janu Bjelicu** ovaj angažman je donio jedno novo iskustvo. Ona se na sceni ne služi riječima, već pokretima, koji odslikavaju emocije i patnje labuda, a partner joj nije čovjek, već bicikl. Njen izraz na sceni bio je veoma upečatljiv. Mlada, nadarena nikšićka glumica, mimikom i pokretom publici je približila emociju ptice, u sopstvenoj vizuri crnog i bijelog labuda.

Novi komad Nikšićkog pozorišta i „Zahumlja“ publika će uskoro moći da vidi u prvoj reprizi, koja će prema najavi producenata, najvjerovatnije biti u decembru.

U znak sjećanja na pisca Kopitovića, promovisana je njegova knjiga „Filozofija objektivnog biciklizma“, u sali „Zahumlja“.

S. Marojević

„Međunarodni festival lutkarstva Podgorica, Crna Gora 2016“

Prestižna svjetska smotra lutkarstva

- *Ovogodišnje jubilarno izdanje podgoričkog Festivala lutkarstva ostaće upamćeno ne samo po kvalitetu takmičarskog i pratećeg programa, nego i po novim institucionalizovanim projektima.*
- *Formiranjem UNIMA centra Crne Gore otvoreni su putevi za razvoj i promociju lutkarstva, međunarodnu saradnju, edukaciju, čuvanje lutkarske tradicije i povezivanje sa institucijama slične djelatnosti u svijetu.*

„Međunarodni festival lutkarstva“ u Crnoj Gori uspješno postoji već pet godina i to prije svega zahvaljujući entuzijazmu i pregalaštvu inicijatora i organizatora ove podgoričke teatarske smotre lutkarstva mr **Ljiljane Burzan Nikolić** i **Davora Dragojevića**. Njih dvoje, istinskih zaljubljenika u

ja sam profesionalka u oblasti komunikacija, s velikim iskustvom u organizovanju događaja, osmišljavanju i realizaciji marketinških kampanja. Kao rezultat udruživanja naših znanja, vještina, volje, želje i upornosti, nastao je ‘Međunarodni festival lutkarstva’.

Publika na „Međunarodnom festivalu lutkarstva Podgorica, Crna Gora 2016“

pozorišno stvaralaštvo za djecu, uz podršku KIC-a „Budo Tomović“ i Opštine Podgorica, ali i uz pomoć sponzora, uspjeli su da tu manifestaciju internacionalizuju u pravom značenju te riječi, ali i da njegov, takmičarski repertoar podignu na nivo, kojima bi zavidjele i teatraski mnogo razvijenije sredine i produkcije.

„Davor je glumac i režiser lutkarstva, a

Uprkos nepovoljnim finansijskim okolnostima i dalje vjerujemo da će na adresama odlučivanja prepoznati rezultate onog što radimo i uvjeriti se u neophodnost obogaćivanja lutkarske scene, pa zašto ne i osnivanja lutkarskog pozorišta, jer smo jedna od rijetkih država u Evropi koja nema lutkarsko pozorište“, izjavila je za „Pozorište“ mr Ljiljana Burzan Nikolić, direktorica komunikacija Festivala.

Nakon pet uspješno organizovanih izdanja, sada je već jasno da je podgorički Festival lutkarstva značajan ne samo zbog toga što okuplja eminentne poslenike pozorišnog lutkarstva iz cijelog svijeta, već je prepoznat i po kvalitetnoj produkciji, u kojoj uživa najmlađa publika u sredini u kojoj nije razvijena lutkarska pozorišna produkcija. Tako je bilo i na ovogodišnjem, jubilarnom V „Međunarodnom festivalu lutkarstva Podgorica, Crna Gora 2016“, koji je od 14 do 18. septembra, u okviru Podgoričkog kulturnog ljeta, okupio prestižne pozorišne produkcije iz sedam zemalja svijeta: **Srbije, Izraela, Poljske, Turske, Meksika, Ukrajine i Brazila**. Pred crnogorskom publikom, kao i stručnim i dječijim žirijem izvedene su predstave: „**Alisa u zemlji čuda**“, **Pozorišta lutaka** iz Niša (Srbija), „**Kad je sve bilo zeleno**“, **Teatra „Ključ“** iz Tel Aviva (Izrael), „**Lenka**“, **Lutkar-**

...**Prioritet**
lutkarsko pozorište...

osim Podgorice, predstave igrane na scenama u još osam crnogorskih gradova: **Andrijevići** („Kad je sve bilo zeleno“), **Danilovgradu i Kolašinu** („Toliko mora“), **Herceg Novom** („Alisa u zemlji čuda“), **Beranama i Mojkovcu** („Maksimka i Galinka“), a u **Bijelom Polju i Petnjici** („Karađoz“). Ovo festivalsko takmičenje jedinstveno je, jer okuplja veliki broj publike. Prema izvještajima biletara ove godine Festival je propratilo oko pet hiljada osamsto posjetilaca. Podgorička izvođenja ispratilo je oko tri hiljade osamsto gledalaca, a u drugim gradovima predstavama je prisustvovalo oko dvije hiljade mališana i njihovih roditelja.

Jubilarno izdanje Festivala ostaće upamćeno ne samo po kvalitetu takmičarskog i pratećeg programa i dobroj posjećenosti, nego i po novim institucionalizovanim projektima, kojima je cilj afirmacija lutkarstva u Crnoj Gori i van njenih granica. Održavanjem osnivačke Skupštine **UNIMA centra Crne Gore** otvoreni su putevi za razvoj i promociju lutkarstva, međunarodnu saradnju, edukaciju, čuvanje lutkarske tradicije i povezivanje sa institucijama slične djelatnosti u svijetu. Formiranjem UNIMA centra Crna Gora i uključivanjem u međunarodnu Uniju omogućiće se umrežavanje sa organizacijama i pojedincima koji se bave lutkarstvom, te redovno učestvovanje na konferencijama i radionicama posvećenim lutkarstvu, kao i festivalima. U UNIMA centru Crne Gore su akademski glumci: **Katarina Krek** (predsjednica), **Branka Femić Šćekić** (sekretarka) i članovi **Ivana Mrvaljević, Sejfo Seferović, Branko Ilić, Davor i Dijana Dragojević**.

Repertoar pratećeg dijela programa Festivala, pored četvorodnevne izložbe radova **Dragana Radulovića**, poznatog crnogorskog pisca, imao je i dvije zanimljive radionice za djecu: „**Karađoz za djecu**“ koju je vodila **Goher Ergun** iz Turske i „**Lutkarski kutak**“ pod mentorstvom Ruskinje **Antonine Enalieve**.

Iako je ovogodišnja festivalsko okupljanje nedavno završeno, organizatori već rade na pripremi Festivala za 2017. godinu.

„**Kontaktirali smo Japan, a od Turskog kulturnog centra „Yunus Emre“ dobili smo potvrdu da će nam i iduće godine pomoći da dovedemo Tursko pozorište. Uspostavili smo i kontakte sa**

Detalj sa dodjele nagrada na Festivalu

skog pozorišta „Bjalistok“ (Poljska), „**Maksimka i Galinka**“, **Pozorišta glumca i lutke „Ternopolj“** (Ukrajina), „**Karađoz**“, **Teatra snova „Gulhane“** iz Istanbula (Turska), „**Priče s koljena na koljeno i ekologija**“, **Lutkarskog teatra „La cucaracha“** (Meksiko) i „**Toliko mora**“, koju su izveli **Cris Miguel i Danilo Tomić** iz Sao Paula (Brazil). Ono što ovaj Festival čini jedinstvenim na ovim i širim prostorima jeste činjenica da se on realizuje u više gradova Crne Gore, tako da u njemu mogu uživati i najmlađi gledaoci i to oni koji u većini nijesu u prilici da se često sretaju sa čarima pozorišta. Za razvoj ovog festivalskog lutkarskog nadmetanja imalo je i imaće opredjeljenje organizatora da je ulaz za publiku besplatan.

Ovogodišnji Festival je donio i novinu, jer su

pozorištima iz Španije, Malezije, Kine...“, kaže Burzan Nikolić. Ona je uvjerena da za organizatore ove lutkarske smotre, nema prepreka, uprkos evidentnim teškoća oko Budžeta Festivala.

nas Glavni Grad Podgorica podržati sa pet hiljada eura, kao i ove godine. Ali, ta suma novca pokriva mali dio neophodnog Budžeta. Tu smo gdje smo. Mi ćemo nastaviti da radimo za ovo društvo, a ono

„Kada je sve bilo zeleno“ - najbolja predstava

Festival je ove godine svečano zatvoren predstavom „Dobri zločko“, Gradskog pozorišta Podgorica, koja je izvedena u čast nagrađenih, nakon čega su proglašeni pobjednici. O nagradama Festivala ove godine odlučivao je međunarodni stručni žiri kojeg su činili afirmisani pozorišni umjetnici i teatrolozi: **Goran Bulajić**, reditelj i dramaturg (Crna Gora), prof. dr **Fatma Kečeli**, katedra za pozorište Duzdže Univerzitet (Turska), **David Burman Semenovič**, direktor Međunarodnog festivala Kukart iz Zraela, (Rusija), **Jelena Stojanović Patrnogić**, direktorica „Pozorišta za decu Kragujevac“ i Međunarodnog lutkarskog festivala „Zlatna iskra“ (Srbija) i **Sejfo Seferović**, glumac Gradskog pozorišta Podgorica. **Grand prix za najbolju predstavu** u cjelini dodijeljen je pozorištu Teatar Ključ iz Tel Aviva, Izrael, za predstavu „Kada je sve bilo zeleno“. **Nagradu za najbolju režiju** osvojila je **Koti Ksato** za predstavu „Lenka“, Lutkarskog pozorišta Bjalistok, iz Poljske. **Nagrada za najbolju dramaturgiju „Dragan Radulović“** dodijeljena je **Dikli Kats i Aviu Zlihi** za predstavu „Kada je sve bilo zeleno“, Pozorišta Teatar Ključ iz Tel Aviva, Izrael. **Nagrada za najbolje estetsko-tehnološko rješenje lutaka** pripala je **Gloriji Ponce** za predstavu „Priče sa koljena na koljeno i ekologija“, Lutkarskog teatra Lakukarača iz Meksika. **Nagrada za najbolju scenografiju** otišla je u ruke **Zorana Lozančića**, za predstavu „Alisa u zemlji čuda“, Pozorištu lutaka Niš iz Srbije. **Nagradu za najbolju originalnu muziku** ponio je **Bogdan Šćepanski**, za predstavu „Lenka“, Lutkarskog pozorišta Bjalistok iz Poljske. **Tri ravnopravne nagrade za glumačko majstorstvo** dodijeljene su: **Gražini Kozlovskoj**, za ulogu Lenke u istoimenoj predstavi, Lutkarskog pozorišta „Bjalistok“ iz Poljske, za kolektivno glumačko majstorstvo u predstavi „Priče s koljena na koljeno i ekologija“, Lutkarskog teatra Lakukaracha iz Meksika i **Tarasu Ivankivu**, za ulogu Konfusa u predstavi „Maksimka i Galinka“, Pozorišta glumca i lutke Ternopolj iz Ukrajine. **Dječiji žiri** je za najbolju predstavu proglasio „**Toliko mora**“, koju izvode **Cris Miguel i Danilo Tomić** iz Sao Paula, Brazil.

„Idemo dalje. Tvrdoglavo naprijed za djecu Crne Gore! Jer, znamo da smo im već u srcu. U to su nas uvjerali redovi koji se čekaju za preuzimanje besplatnih ulaznica, pune sale i radost koja se nije mogla sakriti na licima mališana i roditelja. To dovoljno govori o tome što posjetioци misle o Festivalu lutkarstva. Čak su i gosti iz pozorišta koja su igrala predstave, primijetili sreću na izrazima lica posjetilaca i odali nam priznanje. Nažalost, i nas kao organizatora i crnogorskih mališana, nema naznaka o sigurnim budžetskim sredstvima za iduću godinu. Opet ćemo, kao i prethodnih pet godina, da kucamo na vrata raznih institucija i pričamo priču koju razumiju i ne razumiju, čuju i ne čuju, a često i ne žele i ne umiju ni da čuju ni da razumiju. Jedino je u ovom trenutku izvjesno da će

će nam uzvratiti kada odluči da je to što radimo vrijedno. Mi dilemu nemamo! Naš projekat je jako važan i jako veliki. Odustajanja nema! Uklopićemo se u Budžet koji uspijemo da skupimo i odlučno idemo naprijed“, uvjerava Burzan Nikolić.

S. Marojević

Lutkarstvo u Crnoj Gori

Neophodno profesionalno lutkarsko pozorište

- *Svjetska enciklopedija lutkarstva, na engleskom i španskom jeziku, uskoro bi trebalo da bude objavljena u evropskim teatarskim centrima. U sadržaju tog značajnog naslova za svjetsku teatrologiju je i tekst „Lutkarstvo u Crnoj Gori“, čiji je autor profesor dr Radoslav Lazić, poznati estetičar, dramski pedagog i reditelj. Taj teatrološki esej, profesor Lazić je ekskluzivno ustupio redakciji „Pozorišta“.*
- *Lazić u svom naučnom opusu ima oko pedeset monografskih izdanja, a njegovi naučni radovi prevedeni su na više svjetskih jezika. Autor je brojnih teorijskih studija iz oblasti teatrologije, filmologije i nauke o medijima, kao i književne i estetičke kritike i esejistike. Njegov kritičko - teorijski i esejistički rad karakterišu fundamentalna istraživanja i njihova evaluacija na južnoslovenskim prostorima, u Evropi i svijetu.*

Profesor dr Radoslav Lazić

Tradicija pozorišta u Crnoj Gori ima svoje drevno porijeklo još od antičkih vremena. U Risnu je postojao antički teatar. U XVI vijeku pred katedralom Sv. Tripuna

u Kotoru igrane su predstave „crkvenog teatra“ na narodnom jeziku. Ovdje je u vrijeme Napoleona, maršal Marmon, 12. decembra, 1808. godine poklonio gradu Kotoru pozorišnu zgradu, jedno od najstarijih do danas sačuvanih teatarskih zdanja na Balkanu. U Kotorском pozorištu, 12. februara, 1829. godine, u popodnevnim časovima, izvedena je prva lutkarska predstava (bilježi dr Darko Antović, u tekstu *Kotor u istoriji pozorišta*, 2002.) Deset festivala pozorišta za djecu, 1993-2002, Kotor, 2002. Veliki pjesnik Petar Petrović Njegoš (1813-1851) u svom filozofskom spjevu *Luča mikrokozma* (Beograd, 1845.) zapisao: „Svijet je ovaj strašno pozorište“. Bogata je crnogorska folklorna i običajno - obredna baština, kao i u drugim južnoslovenski zemljama, o čemu riječito svjedoči „narodno glumovanje“. Možemo zamisliti da su u mnoštvu javnih oblika „narodnog teatra“, lutka i lutkarstvo zauzimali primjereno mjesto, i samom činjenicom, da je kult djeteta i djetinjstva predstavlja visoku etičku vrijednost narodne tradicije.

Religiozno - obredna - folklorna tradicija svjedoči da početkom XVII stoljeća vertep ili Isusove jaslice, poznatije kao Betlehejm, sa elementima

lutkarstva, bili su rasprostranjeni u južnoslovenskim krajevima. U XVIII vijeku u razdoblju rokoka, to se odnosi i na crnogorske prostore, posebno u Boki Kotorskoj i drevnom Kotoru, gdje je o Božićnim praznicima prikazivan Vertep, kod pravoslavnih i Betlehem, kod katolika. U doba komunističke vladavine, od 1945. do 1991. godine, zamrla je i gotovo iščezla ova obredna tradicija.

Poznata zgrada cetinjskog pozorišta, nazvana „Zetski dom“, izgrađena 1892. godine. Povremeno su ovdje prikazivane i lutkarske predstave.

Ruski pozorištnik i reditelj Vasilij Ivanovič

U Zetskom domu, 1939. godine osnovano je prvo pozorište za djecu

Šćućkin, (Novočerkask, 1896 – Titograd, danas Podgorica, 1969.), došao je u Crnu Goru 1936. godine. On je utemeljivač mnogih pozorišta na ovim prostorima. Osnivač je i prvog pozorišta za djecu, na Cetinju, 1939. godine. Šćućkinovom zaslugom održana je 12. januara, 1951. godine prva premijera „Crvenkape“, u režiji Mirka Sirnića. Tada

je osnovano Pionirsko pozorište. Ova profesionalna pozorišna kuća kontinuirano radi sve do današnjih dana. Pionirsko pozorište 1959. godine se integrisalo sa Dječijom bibliotekom u Pionirski kulturni centar, a 1994. godine, pozorište se osamostaljuje i dobija novo ime, Dječije pozorište, Večernjom scenom - pored Dramske scene za djecu i Lutkarske scene za djecu. 2002.godine, transformisano je u Gradsko pozorište, sa tri scene: Dramska sceni za djecu, Lutkarska sceni za djecu i Večernja scena. Na lutkarskoj sceni su gostovali reditelji Branislav Kravljanac, Mima Janković, Biserka Kolevska, Bonjo Lungov i drugi.

Festival pozorišta za djecu, Kotor - osnovan kao Jugoslovenski festival pozorišta za djecu, 1993. godine, (Kotor, od 2. do 10. jula) - Festival se održava radi „negovanja pozorišnog stvaralaštva za decu, razvoja estetskog vaspitanja mladih, afirmisanja vrijednosti stvorenih radom i stvaralaštvom u ovoj oblasti, kao i podsticanja razvoja dječijeg stvaralaštva uopšte“. Svake godine se na Festivalu prikaže na desetine pozorišnih predstava i pratećih programa, a program prate na hiljade gledalaca koji rastu zajedno sa ovim Festivalom.

Festival se održava radi razvoja estetskog vaspitanja mladih na ambijentalnim prostorima grada Kotora, gde se prikazuje dramske predstave za djecu i lutkarske predstave namjenjene djeci u zatvorenom prostoru.

Na Katedri za Predškolsko vaspitanje na Pedagoškoj akademiji, sada Filozofski fakultet u Nikšiću 1972. godine, uveden je predmet Scenski izraz i lutkarstvo, kasnije preimenovan u Uvod u lutkarstvo. Zasluga za vredna praktična, umjetnička i teorijska saznanja budućih vaspitača o lutkarstvu kao umjetnosti pripada profesoru dr Zoranu Koprivici, koji je u kratkom razdoblju ostvario sa svojim studentima preko 700 ginjol lutaka.

Na Fakultetu dramskih umjetnosti Cetinje, u okviru Katedre za glumu, uvedene su komparativne studije Lutkarstva, estetike i istorije lutkarstva, (2009 / 2010), ali su usled nedostatka stručnih kadrova ove

dragocene i prijeko potrebne studije obustavljene.

Svoj ekološki lutkarski teatar Pozorištance „Škatula“ u Igalu uspješno vodi animator Željko Vavić, više od 20 godina. Svoje lutkarske predstave prikazao je oko 5000 puta, među kojima su: „*Princ Marcipa*“, „*Slavuj i kineski car*“, „*Karijus i Baktus*“, „*Ivica i Marica čuvari prirode*“, „*Mala Sirena*“ i druge.

Predstava „*Crvenkapa*“ Igora Bojovića, u režiji Gorana Bulajića, premijerno izvedena 20. maja 2013. godine, u Muzičkoj školi u Nikšiću. Riječ je o prvoj produkciji novoosnovanog Nikšićkog lutkarskog pozorišta „Šćućkin“, koje je pokrenuto na inicijativu Fondacije „Čano Koprivica“.

Prvi Međunarodni festival lutkarstva osnovan je u Podgorici, 2012. godine u KIC-u „Budo Tomović“. Festival posjetilo oko sedam hiljada najmlađih i njihovih roditelja, od čega oko polovina iz Podgorice, a ostatak iz Tuzi, Cetinja, Tivta, Bijelog Polja, Rožaja, Herceg Novog, Kolašina i Petrovca. Ulaz na sve predstave je besplatan. Idejni tvorac i glavni animator ovog Festivala je glumac i reditelj Davor Dragojević.

U Herceg Novom prikazan je lutkarski igrokaz i izložba lutaka i scenografija za predstavu Marije Čolpe „Žižula i Čičak“, 24. septembra. 2013. godine, povrtnu bajku sa voćnim završetkom. Ova lutkarska bajka je prevedena na ruski, dok su autori lutaka lutkarski umjetnici

iz Petrograda koji žive u Herceg Novom. U lutkarskoj koloniji „Podi art“ načinili su scenografiju, lutke sa moderatorom i prevodiocem Elenom Jurković. Lutke naratora, maslinu i šipke stražari načinila je – Elena Jurković, Žižulu i Raštana – Irina Jabločkina, Čička i Maginju – Tatiana Solomatina, Nješpu i Tikvu – Katerina Omnina, Zuzu i Smokvu – Natalia Belyukova, Hobu (neman) i Hobu (morsku vilu) – Vera Nosokova. Ovo je prvi put da se saradnja u lutkarskom igrokazu istovremeno igra na crnogorskom i ruskom jeziku. Edukativni centar iz Budve „Katyusha“ sa osnovcima, upriličili su ovu dramsku igru. Ovaj projekat je podržan od

Akademije za audio vizuelnu umjetnost ESRA Njujork – Pariz - Skoplje, gdje autorka Marija Čolpa završava svoju magistraturu. Svakako da je ovim uspješnim spojem međunarodnih umjetničkih senzibiliteta otvoreno pitanje i zakazana saradnja na ambicioznom građenju profesionalnog lutkarskog pozorišta u Herceg Novom.

S obzirom na značaj pozorišne tradicije u Crnoj Gori osjeća se potreba za osnivanjem jedinstvenog reprezentativnog repertoarskog profesionalnog lutkarskog teatra, u ime prava najmla-

Literatura:

Deset festivala pozorišta za djecu, 1993-2002, Kotor, 2002. Radoslav Lazić, *Umenost lutkarstva*, Beograd, 2007; *Kultura lutkarstva*, Beograd, 2007; *Propedeutika lutkarstva*, Beograd, 2007; *Lutkarski Theatrum Mundi*, Beograd, 2010; *Fenomenologija lutke i lutkarstva u svetu deteta - Phenomenology on puppetry in a child's word*, Novi Sad, 2013; Siniša Jelušić, *Ontologija lutke - Theontology of the puppet*, Novi Sad, 2010; *Ontologija ige: estetika ili psihologija kontroverze pojma lutkarskog*

Nikšičko Lutkarsko pozorište „Šćućkin“ - predstava „Crvenkapa“

đih na sopstvenu umjetnost i estetsko vaspitanje, za ostvarivanje pozorišne kulture u cjelini.

Vrijedne teorijske oglede, o lutkarstvu kao umjetnosti, u horizontima estetike, antropologije, semiologije, filozofije, piše dr Siniša Jelušić, profesor Fakulteta dramskih umjetnosti na Cetinju.

teatra „za decu“ - The ontology of play: aesthetics or psychology controversies related to the terme „puppet theatre for children“, Novi Sad, 2011; *Mudrost lutke: Pinocchio analitička psihologija i teologija - the wisdom the puppet: Pinocchio analytical psychology and theology*, Novi Sad, 2012; *Postmoderna i tekst „za decu“ kontroverze čitanja? - Postmodernism and text for children“ reading controversies?*, Novi Sad, 2.

Festival internacionalnog alternativnog teatra (FIAT) 2016

Smotra glume posebnog značaja

- „*FIAT je odavno imao svoje mjesto u odnosu na stečenu prepoznatljivost, inovativni koncept, interkulturalni dijalog i afirmaciju nezavisne kulturne scene*“.
- *Najavljena statusna pozicija Festivala od posebnog značaja*

Piše: Đorđije Drinčić

Ovogodišnje izdanje **Festivala internacionalnog alternativnog teatra - FIAT 2016**, pamtiće se po osvojanju novih prostora i horizonta, koji između ostalog,

najavljuju statusnu poziciju te festivalske smotre od posebnog značaja. Ta važna činjenica trebalo bi da podstakne dalju istrajnost u borbi za koncept dugoročnog razvoja Festivala, ali i za objedinjavanje umjetničkih potencijala Podgorice. Mogućnost da FIAT dobije taj status, uoči održavanja te smotre najavili su njegovi organizatori, ali i **Dragica Milić**, direktorica direktorata za kulturno-umjetničko stvaralaštvo pri Ministarstvu kulture. Njihove ocjene proizilaze iz stava da je „*FIAT odavno imao svoje mjesto u odnosu na stečenu prepoznatljivost, inovativni koncept, interkulturalni dijalog i afirmaciju nezavisne kulturne scene*“. Slični tonovi čuli su se i na okruglom stolu posvećenom budućnosti i perspektivi Festivala, gdje su predstavnici Ministarstva kulture, Glavnog grada i FIAT-a povelili diskusiju na temu institucionalizacije Festivala i mogućnosti realizacije te ideje u skorijoj budućnosti. Na toj sesiji najavljeno je i skoro potpisivanje ugovora o budućoj saradnji sa nadležnim institucijama. Taj dokument, između ostalog bi definisao postojanje posebnog objekta u kojem bi se pozorišni i prateći programi Festivala mogli prikazivati tokom cijele godine.

U Crnoj Gori samo četiri festivala trenutno nose status manifestacije od posebnog značaja za državu, a to su: Montenegro film festival, Kotor art, Internacionalni TV festival u Baru i Ratkovićeve večeri poezije u Bijelom Polju. Tu poziciju FIAT je, po ocjeni poznavalaca ovdašnje dramske umjetnosti, zavrijedio dosadašnjom trodecenijskom reputacijom koja je vidljiva i van nacionalnih okvira. Ovog puta otišlo se korak dalje, jer je to višegodišnje prepoznatljivo teatarsko podgoričko

nadmetanje programski bilo jasno definisano. Geslom „**FIAT fabrika 2016**“, stavljen je akcenat na stare i napuštene objekte kao idealnim mjestima za savremene oblike pozorišne komunikacije i njihovom osposobljavanju u umjetničke svrhe, po uzoru na postojeće projekte u Evropi.

Da taj slogan nije ostao samo ime, potvrdio je repertoar Festivala. U takmičarskom programu FIAT-a, od 8. do 15. septembra, od dvanaest predstava, njih pet je izvedeno u hali fabrike „Radoje Dakić“. U toj misiji osvajanja novih prostora, FIAT je na svojoj strani imao i mnogobrojnu publiku, koja je odano pratila njegov sedmodnevni program ne samo u segmentu pozorišta, već i prateće sadržaje: književna predavanja, izložbe, radionice i muzičke sadržaje. Osim Dakićeve hale, pozorišni repertoar realizovan je u KIC – u „Budo Tomović“ i Kuslevovoj kući i biblioteci „Karver“. Prateći dio programa odvijao se u galeriji i dvorištu Kuslevove kuće.

Pored dramskih umjetnika iz Crne Gore, za prestižne nagrade, takmičili su i njihove kolege iz Srbije, Hrvatske, Slovenije, Bosne i Hercegovine, Makedonije, Bugarske i Kipra. Po odluci tročlanog žirija (predsjednica **Sonja Vukićević**, balerina i koreografkinja, **Rosanda Mučalica**, novinarka i **Balša Poček**, dramaturg), **Grand prix za najbolju predstavu** pripala je komadu „**Na dnu**“, u produkciji Narodnog teatra „Aco Šopov“ iz Štipa, „zbog vrhunskih estetskih i umjetničkih dometa u cjelokupnom teatarskom činu, koji je efektno uokviren ambijentom hale „Radoje Dakić“. **Nagradu za najbolju režiju** odnio je **Dejan Projkovski** za predstavu „**Na dnu**“, u produkciji Narodnog teatra „Aco Šopov“ iz Štipa. U dodatnom obrazloženju te Odluke, žiri navodi da je Projkovski „specifičnim rediteljskim postupkom upečatljivo ukrstio atmosferu klasične drame Maksima Gorkog sa eksperimentalnom formom, naglašavajući univerzalni sloj komada – pitanje (be)smisla života“. **Nagrada za najbolju glumicu** otišla je u ruke **Mirjane Karanović**, za

maestralno odigranu kompleksnu ulogu u predstavi „Mi smo oni na koje su nas roditelji upozoravali”, u produkciji BNP Zenica i sarajevskog Kamernog teatra 55. „Svedenim glumačkim pristupom Mirjana Karanović i u ovoj predstavi briše granice između glume i stvarnosti”, navodi se u Odluci žirija FIAT-a. Titula **najboljeg glumca** pripala je

načine preispitivali ulogu umjetnosti u savremenom društvu. Likovni dio programa je predstavljen kroz izložbu skulptura „**Ovaj život**”, **Vlatke Vujošević** i izložbu fotografija i digitalnog kolaža „**Sve je dobro**”, **Irene Čejović**. Zanimljiv dio programa se odnosio i na radionice akrobatkinje **Mire Bebe Dobrković**. Pod nazivom „**Vještine savremenog**

„Na dnu”, dobitnik *Grand prix-a* za najbolju predstavu

Fotografija: D. Miljanić

Srdanu Grahovcu za ulogu u predstavi „Leptir”, u produkciji Zetskog doma, „zbog hiperrealističkog izraza i organskog saživljanja sa likom i scenom koji su rezultirali snažnim dramskim udarom.”

Za muzički dio programa pobrinuo se podgorički sastav „**Džej-Džej Okoč**”, koncertom u dvorištu Kuslevove kuće, koji je održan prve večeri festivala. Dinamična muzička atmosfera pratila je Festival do kraja, za šta su bili zadužni **DJ STEFAN** i **FM MIRDA & HIS RADIO VULTURES**. Ovogodišnji književni program sa „**OFFFIAT-om**” su posebno izazvali pažnju. Pod uredništvom crnogorskog književnika **Vladimira Đurišića**, program je imao nekoliko predavanja i tumačenja mladih i eminentnih teoretičara. Sa temama od književnosti, filma, filosofije, pa sve do ideologije i politike, predavači su na različite

circusa”, publika je imala priliku da se upozna sa cirkusno - akrobatskim osnovama, a prvog dana Festivala u ponoć, priređen je solo šou sa vatrom „**Burning stone**”.

Nakon sednodnevnog događaja, sabirani su utisci žirija, publike, teatrologa i javnosti. Oni se svode na jedinstvenu ocjenu i viđenje: **FAT** je u svom 31 izdanju „opravdao očekivanja, ime, tradiciju, ali i put na kome se zasniva budućnost kulture i umjetnosti ovog podneblja“.

Intervju: glumac Srđan Grahovac

Kultura u regionu je na niskom nivou

- „*Na prostorima bivše Jugoslavije, bez velike razlike, u posljednje vrijeme se sve više i ne zakida na kulturu, već se radi protiv kulture*“.
- „*U glumi je kao u životu: Onoliko koliko dajete, toliko ćete i da dobijete. Ono što se posije, to se i požanje*“.

U stvaralačkom opusu **Srđana Grahovca**, poznatog crnogorskog glumca su brojne uloge u pozorišnim predstavama, koje su obilježile karijeru ovog umjetnika posebne energije i senzibiliteta, koje su ostavile trajan pečat na crnogorsku dramsku produkciju. Grahovac ništa manje nije uspješan ni kao filmski glumac, ali ga publika najviše pamti po pozorišnim ulogama, kojima je nesebično ugrađivao emociju i energiju. Po završetku Akademije, Grahovac počinje da radi za Crnogorsko narodno pozorište, u kojem se pojavljuje gotovo u skoro svim novim komadima i to većinom na vrhu podjele. Izuzimajući nekolike godine, koliko je boravio u Sloveniji i Hrvatskoj, gdje je takođe imao zapažene uloge, Grahovac je ostao odan nacionalnom teatru u Crnoj Gori.

„*Često sam bio na relaciji Crna Gora, Hrvatska, Slovenija. Završio sam tehničku školu u Splitu i zbog toga sam i dan danas ostao Jugosloven. To sam bio u toku i poslije ratnih strahota na ovim prostorima. U tim teškim vremenima nijesam htio da prihvatim bezumlje i bio sam antiratna frakcija u Crnoj Gori. To i umjetnost jedino su me privlačili. Tražio sam se u tome... Kada sam se vratio iz Splita u Crnu Goru, upisao sam Akademiju na Cetinju u klasi profesora Branislava Mićunovića. Tako je počela moja karijera... Bio sam u Mariboru dvije, tri godine, a potom u Hrvatskoj. Tamo sam otišao zbog ljubavi... Puno sam radio u inostranstvu. U Sloveniji sam radio dosta projekata za njihovu scenu. Slovenački jezik sam odlično savladao. Izgovarao sam dijalekte na sceni tako dobro da publika nije prepoznavala da sam sa južnijih balkanskih prostora. Na tom jezikoslovnom polju jako sam puno napredovao i to mi je, pored svega ostalog, bio podstrek da radim*“.

Grahovac ističe da su on i njegove kolege u Crnoj Gori puno radili. Uspjeh ne može izostati ako glumac daje sve od sebe. To je za Grahovca osnova njegovog zanata.

„*Odigrao sam mnogo predstava. Puno glavnih*

uloga i to velikih! One su me ispunile, a nadam se i ja njih. Naravno, svi mi iz klase radili smo po profesionalnim uzusima. Moje kolege i ja učili smo jedni od drugih... Dolazili su u Crnu Goru svi najveći glumci i reditelji iz regiona. Imao sam sreću da sa njima svima radim i da od njih učim. Evo, ova uloga u Leptiru je isto za mene jedan novi prostor u koji sam ušao. To je prostor u kojem volim da iznenadim sebe, da u svakom trenutku mogu da preispitam sebe i da naučim nešto novo. U glumi je kao u životu: Onoliko koliko dajete, toliko ćete i da dobijete. Ono što se posije, to se i požanje. Puno puta sam govorio da se ne mogu i ne umijem štedeti. Jednostavno, ne umijem da radim na pola. Izvoditi radove na sceni je isto za mene kao i u bilo kojem drugom segmentu privatnog života. Vrlo sam konkretan čovjek. Pored toga što volim nepoznanice, isto tako volim da svi dajemo sve od sebe kako bi uspio jedan pozorišni komad. U Leptiru sam imao priliku da radim sa mojim kolegama sa klase Dejanom Ivanićem i Anom Vujošević. Ta predstava nas je spojila i pokazali smo da ta mašina koja je bila nova je i sada u vrlo dobrom stanju. Sa njima, ali i sa ostalim drugovima sa klase, sam toliko blizak tako da nemamo nijednog viška niti jednog manjka. Sve je onako kako bi po pravilu u pozorištu i trebalo da bude. Znamo da smo na istom zadatku i da moramo završiti posao na najbolji mogući način. A zanat je uvijek zanat. On nosi sobom neke nove stvari. Takođe, može i to da se desi da istu stvar sretamo nekoliko puta, ali ona vam opet izgleda kao da ste je prvi put sreli i vidjeli. Iako se susrećete sa istim problemom, rješavate ga na drugačiji način. Uvijek je analiza i preispitivanje samog sebe osnova glume. To je u stvari rad na sebi. Glumac kada ne radi ništa, kada je neko zatišje na sceni, ili kada ima slobodnog vremena i tada radi. Ja, dakle ne prestajem da radim. U pauzama sam još aktivniji. Aktivan sam sa samim sobom, jer u tim pauzama stalno tragam i nikad ne posustajem. To

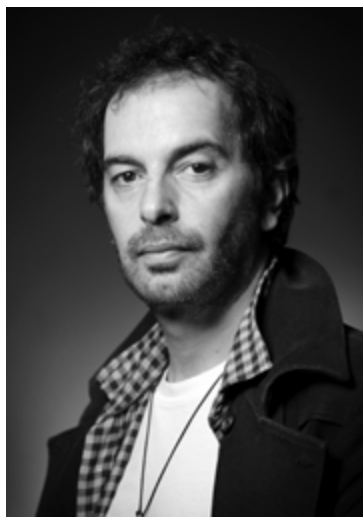
nema mjerila. To je ono što treba jedan glumac da bude. Ako daš sve od sebe ne možeš da izgubiš, pogotovu kada imaš neku divnu publiku. No, ako glumac ima i bilo kakvu publiku, dužan je da da sve od sebe. Publika to naravno, prepoznata. Ljudi nas pamte sa scene, prepoznaju, obožavaju... To se osjeti iz kontakta sa njima i to je ogromna satisfakcija. Ako se to dešava onda on može da kaže da dobro radi svoj posao“.

... Nemam drugih ambicija osim da se bavim glumom i dramskom umjetnošću ...

pojedinih pozicijama imamo stručne ljude, već je to neki namjerni produkt. Sve postaje politika, pa ispada da je dobro neko kvazi pozorište koje može

Srđanu su sve uloge drage, jer su ga ispunjavale. Ali i on njih. Zbog toga mu je teško pao kratak život pojedinih zvučnih naslova iz crnogorske produkcije. Ne voli da favorizuje pojedine likove koje je tumačio. Jednu izdvaja kao posebnu!

„Ne mogu da izdvojim neki lik koji je najljepši, ili najbolji iz repertoara uloga, koje imam iza mene. Ima ih mnogo koje su mi drage... Ima i onih za kojima nosim žal. Najtragičnije za nas glumce da se predstava ne održi puno na repertoaru, već

je puste da umre. A u lik, taman udeš i zavoliš ga. A, kada nešto čovjek zavoli, pa izgubi, naravno da mu teško padne. Glumac je dao dio sebe za ulogu, a tu je još i činjenica da te predstave ne može da vidi veći dio publike. To ostavlja žal. Uzmimo moj primjer „San ljetnje noći“,

Paula Madelija. U njemu sam igrao Vratila. To mi je možda najdraža uloga. Naravno tu su i Danilo, Irod, Salom i još mnoge druge. Često se dešava da glumac nema vremena da sazri u procesu nastanka komada, nego taj lik traži i poslije i ne odustaje od toga. Tek nakon dva, tri igranja, uloga legne. Dešava se i to da se često nema vremena za razradu uloge, jer se radi o ogromnim i zahtjevnim likovima. Iz tog razloga mi je žal dosta dosta dobrih predstava koje su kratko živjele“.

Prema ocjeni glumca Grahovca, oblast kulture u Crnoj Gori i regionu je na niskom nivou i dosta toga se mora mijenjati, unutar sistema te djelatnosti, ali i strateškim planovima.

„Na prostorima bivše Jugoslavije, bez velike

razlike, u posljednje vrijeme se sve više i ne zakida na kulturi, već se radi protiv kulture. U Sloveniji su smanjili fondove za kulturu. Manje je radnih mjesta u toj oblasti. Generalno mislim da je kultura u regionu na niskom nivou. Više nije pitanje da li se smanjuju sredstva i da li na

da zadovoljava neke potrebe i da se samo sva priča oko toga vrti. Kultura je osnov države zato što smo mi umjetnici tu da edukujemo narod. Nemam drugih ambicija osim da se bavim glumom i dramskom umjetnošću. I jedina mi je želja da tu ostavim neki pečat. Ali uz to treba još nešto uraditi, jer umjetnost pomjera granice i tome služi. Onda sve zavisi od individualnosti. Ko ima kakav poriv, odnosno izraz, koji želi da proizvede u odnosu na bilo koji društveni problem. Mislim da je to jedini način da se kroz taj umjetnički izraz, kroz tu ljepotu posla, kroz tu uzvišenost može uticati na društvo i mijenjati ga na bolje. Zato treba da imamo sredstva, a nekad nam je dovoljno imati samo snagu, ili neku moć, nakon čega dođe sve ostalo. Zadovoljiti se sa malim je najgora stvar u životu. Činjenica je da smo u Crnoj Gori radili na tom planu dobro ovih godina. Zetski dom posljednjih četiri, pet godina, ima neku svoju zlatnu eru i u njemu rade najbolji. Njihove produkcije kritikuju društvo i to vrlo otvoreno. Imamo produkciju, bez uvijanja, bez strećanja. Vrlo rado se rade hrabri komadi koji su odraz i slika uzoraka iz ovog života. Univerzalna je stvar da dramska umjetnost ne ide uz dlaku, kako je neko zna čitati. To mi radimo samo svoj posao!“

S.Marojević

Intervju: glumica Nataša Ninković....

Pozorište dobija bitku

- „Bez duhovnog, uzvišenog u čovjeku, nema ništa. Teško je to danas, u ovom vremenu, objasniti. Posebno je to teško razjasniti djeci, jer se živi u prebrzom ritmu, gdje je sve dajdzesti varijanta“.
- „Pozorište dobija bitku, jer postoji od stare Grčke i nije ga ubilo ništa“.

Nataša Ninković, poznata srpska glumica, diplomirala je na Fakultetu dramskih umjetnosti u Beogradu 1994. godine, u klasi profesora Vladimira Jeftića. Kao studentica debitovala je u filmovima

toga u Trebinju ne volim da igram, već samo da se odmaram, družim i da uživam...“

Iako je kao mlada sanjala da bude ljekar, ipak se odlučila za glumu i naravno, nije pogriješila. Njena profesija, kaže Ninković, preventivno djeluje na psiho - fizičko zdravlje čovjeka.

„Mi glumci hranimo ljudima dušu. Bez toga nema ništa, jer je to najvažnije za čovjeka. Medicina se bavi bolestima i liječi oboljenja organa, što je posljedica unutrašnjeg narušenog stanja čovjeka. Najvažnija je duša, ono iz čega se ljudski organizam puni. Bez tog duhovnog, uzvišenog u čovjeku, nema ništa. Teško je to danas u oveom vremenu objasniti. Posebno je to teško razjasniti djeci, jer se živi

u prebrzom ritmu, gdje je sve dajdzesti varijanta. Televizije se utrkuju po rejtnizima. Narod neće više ni sa titlom da gleda programe, a ne da misli... Zato su, recimo, domaće serije najgledanije, jer nemaju titla. A kada se prati rejting, odlazi se u površnost, u neko lako štivo. Mladu generaciju obrazuju na pogrešan način. Svjedoci smo da mladima nije ostavljena mogućnost da biraju, od silnih rijalitija i lakih nota. Trebalo bi im priuštiti mogućnost da gledaju i nešto drugo, kvalitetnije, pa onda neka oni biraju“.

„Najbolji“ i „Tri jarte za Holivud“, a prvu veliku ulogu po završetku studija imala je u filmu „Spasitelj“. Pozorišnoj, filmskoj i televizijskoj publici glumica Ninković skreće pažnju izvanrednim tumačenjem uloga. U privatnom životu mnogi je znaju kao odlučnu osobu koja čvrsto zastupa svoje stavove. Glumica Ninković ističe da uz odlučnost, njenu karakternu crtu čine i: preemotivnost, samokritičnost i brižnost, a sve to, kaže ona, duguje hercegovačko - crnogorskom porijeklu. Iako je rođena i odrasla u Trebinju, koji je i danas njen omiljeni grad, neredo nastupa u svom rodnom mjestu.

„Ne volim da igram pred trebinjskom publikom, jer me uvijek ponesu emocije. Tako je bilo i u maju ove godine, kada smo gostovali sa predstavom 'Prah'. Bio je to nevjerovatan događaj. Nikada u životu nijesam vidjela toliko ljudi. Stajali su u redovima, a bilo ih je oko tri stotine koji nijesu mogli da uđu u salu. Ne plačem lako, ali sam se taj put na poklon publici rasplakala. Evocirala sam uspomene, koje su me vratile na djetinjstvo. Zbog

Kao glumica tumačila je različite likove, pozitivce i one druge. Sve uloge su joj podjednako drage, ali Andrićeva Gospođica, ima posebno mjestu u njenom srcu. Ninković cijeni da likovi koje glumac tumači, neminovno na njih ostavljaju trag.

„Glumca uloga mijenja, taman koliko i on nju. Svi likovi neminovno ostavljaju trag, jer u lik koji igra, glumac unese dio sebe, jer ga prilagođava i on ga onda na neki način mijenja. Kroz istraživanje lika, glumac se pita: Šta bi on uradio, a šta ja? Dakle, daješ sebe, ali i uzimaš. E, to

troši glumca i naravno da poslije odigrane uloge, svakom glumcu treba vremena da se restartuje i da dođe na neko svoje normalno stanje. Tu granica nema. Zbog toga je u ovom poslu neophodno tzv. ičišćavanje. Zato, vjerovatno glumci često piju. Ja ne pijem, ali mi treba dosta vremena da dođem na svoje. Istina, nekad ti neke uloge to ne traže, ali to zavisi i od toga kakav je ko glumac i koliko sebe daje. Imate glumce kojima gluma prolazi mimo njih, koji rade sve na neki štos“.

i na filmu. Za agažman u televizijskim serijama, poslušala je savjet profesora Jeftića: Televizijom glumac treba da se bavi kada sazri i ispeče zanat.

„Pozorište me na početku karijere osvojilo, jer je ispunjavalo i ispunjava svaku moju želju i čežnju. Iako mi je film bio najmoćniji, brzo sam shvatila da se kod nas malo snima i da tako ima malo ženskih uloga. Televiziju sam najmanje voljela i uvijek sam govorila da ću da radim serije kada dođem u četrdesete. Tako je i bilo...“

Nataša Ninković u predstavi „Prah“, na sceni Nikšićkog pozorišta

Ninković u razgovoru za „Pozorište“ ističe značaj dramske umjetnosti za jedno društvo. Pozorište, kaže glumica, bježe i dobija bitku, jer je jedina živa umjetnost.

„Pozorište dobija bitku, jer postoji od stare Grčke i nije ga ubilo ništa. Čovjek mora da nahrani svoju dušu, a to radi kada ode u pozorište. Tamo će pronaći svoju istinu, jer im se u životu plasiraju razne laži. Za to su najveći krivci mediji, komercijalne televizije, ali i javni servisi. I oni idu putem rejtinga“.

Kada je završila Akademiju, pozorište je bio njen izazov, a film je doživljavala kao najmoćniji medij. Danas podjednako voli da radi i u pozorištu

Ninković nije pristalica tzv. rediteljskog pozorišta, jer ne voli kada reditelj sebe stavlja u prvi plan. Kada vidi da je u službi konteksta koji reditelj želi da predstavi, ona kaže, da se ne osjeća dobro, jer voli da lični pečat predstavi i da svojom bojom zrači na sceni. Glumica naglašava da u pozorištu ne želi da bude dio nečijeg koncepta.

S. Marojević

Novi nikšićki projekti: „Festival uličnih svirača“

Ulični zabavljači u igri pokreta

• *Ljubitelji beskrajnih zelenih polja djeteline i vilenjaka, mašte i čarolije uz igrokaz i žonglersko umjeće majstora mimike i pokreta dotakli su nebo, gdje san postaje stvarnost, a volja i mašta ...*

U Nikšiću još jedan novi kulturni mozaik, **Festival uličnih svirača**. Cilj tog modernog umjetničkog izraza, svojstvenog svjetskim metropolama, jeste edukacija najmlađih, ali i aktiviranje interesovanja starijih građana za sve većom potrebom za umjetnošću, te osvajanje ulice i oživljavanje

dobivanje kiše, onemogućilo je novo iščitavanje umjetnosti. Istina, ne mali broj publike ipak je, uspio da 8. septembra, prevari uporno surovo nebo i da uživa u u uličnoj predstavi, u kojoj se **Andrej Tomše**, mladi umjetnik iz Ljubljane, igrao sa kristalnom kuglom, šešikom i štapom u centru Nikšića.

Umjetnost ulice: Andrej Tomše u igri pokreta

nekih okolnih, a neiskorišćenih, ili nedovoljno iskorišćenih prostora. Prioritet organizatora je i deinstitucionalizacija kulturnih sadržaja i njihovog približavanja široj publici i njenog izmještanja izvan salona i scenskog prostora, a sve u korak sa evropskim urbanim centrima, u kojima se na ulici gotovo svakodnevno mogu vidjeti glumci, ulični svirači, slikari, književnici...

Nažalost, novoustanovljeni multimedijalni projekat, naslovljen kao *I „Festival uličnih svirača“*, koji je u svom programu, pored muzike planirao i druge vidove umjetničkog izražavanja, zbog nevremena nije održan. Septembarsko uporno

Naizgled nestvarno, a poznato, ali većini prolaznika i zagonetno. Tomše je zajedno sa **Markom Iličem**, poznatijim kao klovn Marko, sutradan u zgradi Nikšićkog pozorišta izveo jednočasovni program u kojem je najmlađa publika posebno uživala. Njih dvojica su pokretima, mimikom i čarolijom, kroz žonglerske tačke i performanse mališane povelili u beskrajna zelena polja djeteline i vilenjaka, svijet bajke i mašte, u kojima san postaje stvarnost i gdje je sve moguće...

„Juče sam nastupao na glavnoj nikšićkoj ulici i bio je nevjerovantan osjećaj. Skupilo se puno ljudi. Prije nego što sam bilo što počeo da

izvodim ljudi su reagovali. Neki sa čuđenjem kao da sam vanzemaljac, a drugi su s nestrpljenjem iščekivali igru. Za kratko vrijeme na ulici se našao veliki broj ljudi, pa sam vremenski produžio nastup. Ljudi ovdje stalno cirkulišu, što šetnjom, što u gradskim kafeima. To je odličan ambijent, čak idealan za organizovanje uličnog Festivala. Ako se tome doda da je moj nastup bio bez najave i bilo kakvog marketinga, onda je posve jasno da smo uspjeli. Možemo samo pretpostaviti što bi se desilo da je sve bilo pripremljeno i da nebo nije otvorilo svoj sud. Kod ovih uličnih formi bitna je

„U planu nam je da na ovom projektu okupimo što više stvaralaca koji njeguju taj vid umjetnosti koje do sada nije bilo u Crnoj Gori. U saradnji sa stvaraocima definisaćemo program Festivala, a potom ćemo ih slati na druge bratske festivale na Balkanu i dalje. Zauzvrat dobićemo proizvode iz tih sredina. Dobro bi bilo kada bi smo bili dio Godišnjeg plana 'Zahumlja' našeg tehničkog organizatora, ili ako bismo dobili sredstva od Ministarstva kulture za sopstvenu produkciju. Nadam se da će do sljedećeg izdanja Festivala glavni gradski Trg biti završen, tako da

Tomše na sceni Nikšičkog pozorišta

interakcija sa publikom. To ljudi shvate nakon dva, tri dobro osmišljena festivalska izdanja“, tvrdi Tomše, koji ima iskustvo u ovom umjetničkom vidu izražavanja i visoko obrazovanje iz scenskog pokreta i komparativne književnosti.

Organizatori novog Festivala u Nikšiću, „Zahumlje“ i „Dobri duh Nikšića“ iako nijesu u cjelini realizovali program od osamnaest naslova, nijesu obeshrabljeni. Naprotiv, cijene da im je sve to ipak dalo smjernice kako da rade ubuduće. **Ivan Radojičić**, u razgovoru za „Pozorište“, kazao je da će postsepembarskim aktivnostima pripremiti uvertiru za naredno festivalsko okupljanje umjetnika na ulici.

ćemo dobiti idealan prostor za taj vid umjetnosti, ali i za mnoge druge. Nikšić ima fenomenalne lokacije, ali još nijesmo definisali, ni osigurali budžet, što bi omogućilo da jedan dio programa koji ne pripada formi ulične umjetnosti, izmjestimo iz centra grada. Prvo moramo zaživjeti u centru grda, pa tek onda idemo u pohode na prostore izvan glavnih saobraćajnica i trgova. Nikšić ima idealne ambijente za tu vrstu umjetnosti, poput Dvorca kralja Nikole, Tvrdave 'Bedem', Lapidarijuma i Stare varoši. Sva ova mjesta su idealni scenski prostori, koje bi trebalo samo osvijetliti i napuniti umjetnošću“, kaže Radojičić.

S.Marojević

„Program podrške razvoju kulture u Nikšiću“

Projekat razvojnog prioriteta

„Program podrške razvoju kulture u Nikšiću“, pod pokroviteljstvom Vlade Crne Gore i uz podršku Opštine Nikšić, u kontinuitetu se uspješno realizuje već treću godinu. Vlada Crne Gore za taj Program do sada je izdvojila oko pola miliona eura i „označila ga je kao projekat razvojnog prioriteta“, rekao je **Pavle Goranović**, ministar za kulturu. On je na press konferenciji

mladih ljudi, koji su posebna snaga nikšićke kulturne scene u svim oblicima stvaralaštva“, poručio je Goranović.

Programom podrške, prema ocjeni resornog ministra, doprinijelo se, prije svega, adaptaciji objekata ustanova kulture, a kreirani su i uspješno realizovani brojni kulturni sadržaji. Na to ukazuje činjenica da je u okviru „Programa podrške razvoju

Detalj sa press-a u Gradskoj kući

izrazio zadovoljstvo postignutim rezultatima na tom projektu. Nikšić je Programom podrške, prema ocjeni Goranovića, dobio novi talas kulturnog aktivizma i dotad nedovoljno zastupljene kulturno - umjetničke produkcije.

„Ministarstvo kulture prepoznaje ovaj grad kao važan kulturni centar Crne Gore, a takvim ga svakako čine kulturni potencijali koji su dokazani upravo kroz ovaj Program“, kazao je ministar Goranović, ističući manifestacije koje su u posljednjih nekoliko godina Nikšiću vratile ugled i ponovo ga učinile kulturno prepoznatljivim.

Goranović je dodao da će Ministarstvo kulture i dalje usmjeravati posebnu pažnju na ovaj grad i doprinositi kontinuiranom kulturnom razvoju, kako produkcije, tako i kulturnih radnika i kreativaca iz Nikšića.

„U narednom periodu u fokusu naše pažnje biće otvorenost za ideje i projekte, prevashodno

kulture u Nikšiću“, prošle godine realizovano 314, a u minulih devet mjeseci ove godine oko 200 različitih umjetničkih sadržaja.

„Ojačala je saradnja državnih i lokalnih ustanova kulture, pri čemu je razvoj regionalnih i međunarodnih veza ovoj opštini obezbijedio veću prepoznatljivost izvan državnih granica“, istakao je Goranović. Govoreći o značaju Programa za razvoj kulture i njegovanje ovdašnje kulturne baštine, potpredsjednik Opštine **Radoš Šućur**, uvjeren je da

će Ministarstvo kulture i narednih godina, tačnije do 2020. godine, nastaviti da realizuje Program podrške. Šućur je naglasio da se Nikšić potvrdio

kao grad kulture, jer su u protekle dvije i po godine, pored velikog broja sadržaja iz Programa podrške, redovno realizovani i drugi događaji u organizaciji nikšićkih institucija kulture i nezavisnih kulturnih stvaralaca.

S.M.

... *Ministarstvo kulture prepoznaje ovaj grad kao važan kulturni centar Crne Gore* ...

Pavle Goranović, ministar kulture o Granskom kolektivnom ugovoru i nikšićkoj kulturnoj sceni

Kultura je temelj države

- „Potpisivanjem tog dokumenta pokazali smo da se kultura tretira kao potreba savremenog društva i nacionalnog identiteta, a ne kao potrošnja“.
- „Nikšić ima budućnost kao kulturni centar“.

Nedavno potpisani Granski kolektivni ugovor za oblast kulture je strateški dokument, jer proizvodi povoljnija pravna dejstva od značaja za unapređenje položaja zaposlenih u kulturi, ali gradi i jaču poziciju kulture u crnogorskom društvu. Inovirani Kolektivni ugovor, osim uvećanja koeficijenta zaposlenih, uvodi i obavezu Ministarstva kulture da izdvaja sredstva za odmor i rekreaciju zaposlenih u kulturi i za rješavanje stambenih pitanja radnika. To je između ostalog naglasio **Pavle Goranović**,

temelj identiteta, nego i temelj države. Veoma nam je važno da u našim daljim aktivnostima unaprijedimo položaj kulturnih djelatnika, koji moramo priznati nijesu baš u zavidnom položaju. Cilj nam je da njihov položaj uzdignemo na jedan viši nivo, kako bi njihov status bio što bolji. Tim dokumentom se otvaraju mogućnosti za rješavanje mnogih pitanja koji su važni za kulturne djelatnike i za institucije kulture. Sa istim tim ciljevima odvijaće se naša dalja komunikacija sa Sindikatom

ministar kulture, u izjavi za časopis „Pozorište“, prilikom njegove radne posjete Nikšiću.

„Potpisivanjem tog dokumenta pokazali smo da se kultura tretira kao nužnost i potreba savremenog društva i nacionalnog identiteta, a ne kao potrošnja. To je moj stav, ali i zvanični stav Ministarstva kulture i Granskog sindikata. Nakon višemjesečnih pregovora uspjeli smo da dođemo do jednog dokumenta koji će ovu oblast unaprijediti i staviti je u fokus društvene pažnje. Kulturu ne bi trebalo shvatati kao potrošnju, već kao istinsku potrebu jednog društva koje mora težiti ka društvu istinskih vrijednosti. Na taj način kultura se postavlja ne samo kao

i drugim relevantnim državnim institucijama“, poručuje ministar Goranović. On posebno ističe da društvo mora da uvaži unapređenje statusa svih zaposlenih u kulturi.

„To znači da ćemo imati jedan dio iz Budžeta namijenjen za zadovoljavanje interesa zaposlenih. U prijedlogu Budžeta koje je Ministarstvo kulture dostavilo Ministarstvu finansija, za tu namjenu utvrđen je određeni iznos. Do sada je to bilo 2,5 %. Crna Gora je jedna od rijetkih država u regionu koja je utvrdila da ta izdvajanja iz Budžeta ne mogu biti manja od navedenog procenta. Cijenim da je to dosta dobro rješenje. No, to ne znači da se ta stopa ne

...Zalagaću se za pomoć i podršku Nikšiću ...

...Bilježimo...

može povećati, je crnogorska kultura sa svojim potencijalima to zaslužuje“, cijeni ministar Goranović. On je podsjetio da je Granski kolektivni ugovor koji je do sada bio na snazi, potpisan 2006. godine, što je dodatno obavezalo da se tom značajnom poslu pristupi s pojačanom odgovornošću.

„Utoliko raduje što su partneri u ovom poslu iskazali visok stepen sporazumijevanja, s

Nikšić specifična sredina kada je kultura u pitanju. Resursi ovog grada nijesu mali. Ovdje stvaraju brojni umjetnici, kako oni afirmisani, tako i oni koji tek dolaze. Kada je u pitanju kultura i kulturna dešavanja, u okviru svojih mogućnosti zalagaću se za pomoć i podršku Nikšiću. Nadam se da će to biti na posebno zadovoljstvo Vlade Crne Gore, institucija kulture, ali i stvaralaca u kulturi, među

vjerom u zajedničku misiju, na dobrobit interesa zaposlenih u ovoj oblasti“, naglasio je Goranović.

Sa novim način razmišljanja o status kulture u crnogorskom društvu i unapređenju položaja kulturnih djelatnika, zadovoljni su i u Sindikatu, jer ističu, da to dovoljno govori da resorno Ministarstvo „vodi računa o ključnim stvarima kulturnog sistema“.

Komentarišući aktuelni četvorogodišnji „Program podrške razvoju kulture u Nikšiću“, ali i ukupne kulturne prilike u gradu, ministar Goranović je najavio mogućnost da se taj Program produži i nakon 2017. godine.

„Budžetom Ministarstva za narednu godinu predviđena je i stavka za „Program podrške razvoju kulture u Nikšiću“. Taj Program je tokom minulog perioda dao velike rezultate. Oni, naravno mogu biti i bolji. U narednom periodu možemo raditi na njegovom osvježanju i definisanju novih ciljeva. Cijenim da je „Program podrške razvoju kulture u Nikšiću“ potreba ovog grada i ove sredine, jer je

kojima bih posebno prepoznao ono što rade mladi ljudi. Oni posjeduju svježije ideje i projekte, koji ovaj grad brendiraju kao poseban prostor kulture. Nikšić ima budućnost kao kulturni centar, što je uostalom i prepoznat kao takav“, cijeni ministar Goranović.

S.Marojević

Viktorija Strugar o baletskoj trupi „Allegro“ i baletu u Crnoj Gori

Balet bez tradicije

• „Plešite kao da vas niko ne gleda, pjevajte kao da niko ne sluša, volite kao da nikad nijeste bili povrijeđeni i živite kao da je Raj na Zemlji.“ (Mark Tven)

Baletska trupu „Allegro“ iz Podgorice osnovale su prije deset godina **Sanja Garić**, profesorica pokreta na cetinjskom FDU i **Viktorija Strugar**, balerina i koreografkinja. Cilj „Allegra“ je razvoj baletske umjetnosti u Crnoj Gori i njeno približavanje publici kroz različite sadržaje: festival igre, koreografske minijature, koreobajke i koreopermanse. Viktorija Strugar, poznata crnogorska balerina i koreografkinja, u razgovoru za „Pozorište“ ističe značaj baleta za razvoj djeteta, jer mališani kroz igru i pokret uče da stalno pobjeđuju sebe. Strugar je svoje baletsko školovanje započela u Titogradu, gdje je završila Osnovnu baletsku školu. Baletsko obrazovanje je nastavila u Beogradu, u prestižnoj školi „Lujko Davičo, koja je i danas jedna od vodećih ustanova te vrste u regionu. Oduvijek je imala afinitet prema pedagogiji i koreografiji i taj san joj se ispunio kroz višegodišnji rad sa djecom i omladinom.

„Pedagogijom se bavim skoro trideset godina u umjetničkoj školi ‘Vaso Pavić’. **Sanja Garić, profesorica plesa na cetinjskoj Akademiji i ja osnovale smo baletsku trupu ‘Allegro’.** Cijenile smo da ima djece koja žele da nastave školovanje i da igraju balet posle Osnovne škole, ali u školi imamo i glumce koji dolaze da vježbaju. **Napravili smo jedanaest Allegro festivala na koje učestvuju sve škole i trupe iz Crne Gore“.**

Strugar od svih žanrova najviše voli da radi koreobajku. U „Allegru“ je do sada koreografski postavila šest predstava, koje je u Podgorici i na drugim crnogorskim scenama odgledao veliki broj djece.

„Koreobajkom se bavim već šest godina. Ona mi je u radu sa djecom najbliža forma, a tu je i činjenica da je za druge žanrove potreban veliki novac, kojim mi ne raspolažemo. Klasični balet djeca u ranom uzrastu ne mogu da pokažu i urade. Kad se pokret oslobodi iz klasične forme i urade se male, savremene igre koje se ukombinuju

sa dramskim pokretima, onda dobijemo nešto poput mjuzikla za djecu. Djeci su puno bliže koreobajke, nego ozbiljne numere koje se samo tehnički izvode i nemaju karakter i lik. Balet je nezamisliv bez muzike i dramskih elemenata. To su bliske umjetnosti koje ja posebno nježujem.

Težila sam da napravim mjuzikle za djecu. Međutim, to je jako skupo i neophodna je velika produkcija. Treba uraditi kompozicije, a ja ne vladam time. No, nadam se da će ovo jednog dana, kada dođu mlađe generacije i kada se udruže ljudi koji se bave muzikom, sve prerasti u jedan pravi mjuzikl. Za sada raspolažemo skromnim sredstvima i moramo se kretati u postojećim okvirima. Najvažnije je da su djeca sa kojima radimo zadovoljna i da nas publika traži i voli. To se pokazalo

kroz koreobajke: ‘Kralj lava’, ‘Čarobnjak iz Oza’, ‘Snežana i sedam patuljaka’, ‘Petar Pan’, ‘Aladin i čarobna lampa’ i ‘Alisa u zemlji čuda’“.

Crna Gora je sredina sa skromnom baletskom tradicijom. Izuzimajući rad dvije osnovne i Srednju školu baletsku školu, baletska umjetnost se nije značajnije razvijala, tvrdi naša sagovornica. „Baviti se razvojem baleta je veoma teško“, ističe Strugar.

„Mi smo mala sredina i vrlo je teško raditi balet, jer nemamo tradiciju. Mala smo zemlja pa za sada ne možemo da priuštimo jedan baletski asambl, kao što ga imaju veći centri i gradovi koji imaju dugu baletsku tradiciju. Dakle, mi smo pioniri u ovom poslu i možemo da radimo ove male forme. Na tome se temelji rad ‘Allegra’, koji se isključivo bavi dječijim repertoarom, te baletske trupe ‘Balo’, koji njeguje savremenu igru. Pored Osnovne škole ‘Vaso Pavić’ i Baletska škola ‘Princeza Ksenija’ dala je upečatljiv doprinos razvoju baleta u Crnoj Gori. Sve te škole i trupe djeluju svaka iz svog ugla, a svima je cilj da se baletska umjetnost unaprijedi. Veliki pomak u razvoju baleta je to što imamo Srednju baletsku školu. Jedna učenica koja je

...Balet...

završila podgoričku Srednju baletsku školu je već upisala Akademiju u Beogradu. Kada govorimo o visokom baletskom obrazovanju, valja napomenuti da ni u velikim centrima u okruženju do skoro nije bilo tog stepena obrazovanja za balerine. Balet je umjetnost koja nije popularna ni komercijalna i nije razvijena kao muzička i likovna. Ima nas mnogo manje. Sada imamo četiri učenice koje pohađaju drugi razred Srednje baletske škole. Računamo da

Etno priče i bogata crnogorska istorija, za Strugar su inspiracija za neke buduće planove. Istina za te projekte neophodno je obezbijediti više sredstava.

„Razmišljala sam da radim koreografiju na temu crnogorskih legendi i folkloru. Prije dvadesetak godina radila sam ‘Roksanu’ crnogorsku ljepoticu. Bila je to veoma zanimljiva priča. Trebalo bi se osvrnuti na crnogorske etno priče i

Ansabl koreobajke „Alisa u zemlji čuda“, na sceni Nikšičkog pozorišta

će ostati u tom poslu i nastaviti školovanje negdje vani. No, da i ne odu dalje, one će biti osposobljene da razvijaju balet u Nikšiću, Danilovgradu, ili na sjeveru Crne Gore, gdje mogu da drže časove baleta. Važno je samo da to rade stručna lica. Nažalost, imamo u Crnoj Gori dosta mladih ljudi koji se bave ovim poslom, a nijesu iz ove struke. E, to nije dobro. Mora se poštovati profesionalizam. Mi dosta uspješno radimo i dopiremo do djece. Naša publika prepoznaje tu iskrenost i emociju. Gledano iz drugog ugla, naše učenice se prepoznaju u ulogama i to ih izuzetno raduje, što je očigledno na sceni. Ulaze u posao sa velikom radošću i sa posebnim senzibilitetom igraju uloge. To je za njih nova radost. Ne posustaju u tome“.

pronaći neku dječiju legendu. Neophodno je prvo pretražiti po istoriji i vidjeti što bi moglo da se uzme za priču. No, u tim projektima je teško uklopiti muziku, mada Srđa Bulatović ima dobre prerade“, završava svoju priču Strugar o baletu i planovima „Allegro“ školice.

S. Marojević

Nikšićko pozorište domaćin XI Međunarodnog Nikšić Guitar Festivala

Internacionalizovana smotra gitare

- „Festival je internacionalizovao ovaj prostor umrežavajući domaće sa umjetnicima brojnih zemalja“.
- „Priroda ovakvih muzičkih događaja koji se ne profilišu kao komercijalni, obavezuje na održavanje visokog nivoa u programskom i organizacionom smislu“.

Nikšić Guitar festival, jedanaesti po redu, realizovan je od 4. do 14. oktobra u organizaciji Nikšićkog pozorišta i Muzičkog centra Crne Gore, uz podršku Ministarstva kulture i Opštine Nikšić. Ta manifestacija je ove godine, kao i u prethodnim izdanjima „internacionalizovala ovaj prostor, umrežavajući domaće sa umjetnicima brojnih

trenutaka, duhovnih ugođaja koji su u današnje vrijeme dragocjeni“.

To je već bilo jasno na otvaranju Festivala, kada su pred publikom koja je pozorišnu salu ispunila do posljednjeg mjesta, nastupili Crnogorski simfonijski orkestar i ukrajinski gitarista Marko Topči, koji je na otvaranju, kao solista izveo koncert

Crnogorski simfonijski orkestar na otvaranju Festivala

svjetskih zemalja koje su imale svoje predstavnike na Nikšić Guitar Festivalu“. To je, između ostalog istakao **Pavle Goranović**, ministar kulture otvarajući ovogodišnje izdanje te značajne smotre akustične gitare. On je podsjetio da u godini važnih državnih jubileja, kada se sumiraju rezultati iz domena kulture, ovaj Festival zauzima važno mjesto u pregledu uspjeha i dostignuća. Festival je „rastao zajedno sa obnovljenom Crnom Gorom“ gradeći „njenu kulturu u oblasti muzičkog stvaralaštva“. I ovog oktobra, kako je rekao ministar Goranović, „istaknuti domaći i međunarodni gitaristi, muzičari, pedagozi“, odlučivali su „o nijansama vrhunskih izvođenja majstora gitare“ koji su pružiti Nikšiću još jedan „pažljivo biran niz neponovljivih muzičkih

za gitaru i orkestar W501 Heitora Vila-Lobosa. Crnogorski simfonijski orkestar je u drugom dijelu večeri interpretirao Simfoniju broj 2 u e-molu, opus 17 Petra Iljiča Čajkovskog. Kvalitet i druge dvije festivalske večeri nije jenjavao, jer su nastupiti vrhunski svjetski muzičari: Duo „Mućkalica“ koji čine **Zoran Anić i Nenad Ljubenović**, te **Amir-Džon Hadad**, poznatiji kao **El Amir** i **Hoze Salinas**, pjevač.

Nikšić Gitar festival uspio je da održi i unaprijedi svoj status na festivalskoj mapi Crne Gore i šire. U tom pravcu je ocjena ministra Goranovića da su tome sigurni svjedoci: njegove „godine trajanja, renome umjetnika i izvođača koji su zbog ovog Festivala dolazili i dolaze u Nikšić“,

ali i vjerna publika. Nakon decenije postojanja nesumnjivo je da je Guitar festival u Nikšiću „promišljenom politikom vođenja“ manifestacije i njenom „pažljivom selekcijom programa“, gradio sebe „u svojevrsan brend grada, prepoznat kao ozbiljan projekat, poput drugih regionalnih, pa i evropskih takmičarskih festivala gitare“.

Njegov početak za organizatore nije bio lak! Najviše zbog oskudne infrastrukture. No, zahvaljujući mladosti i ambicioznosti priprema i realizacija dosadašnjih festivalskih izdanja napredovali su iz godine u godinu. Razvoj Festivala pratio je unapređenje infrastrukture, tako da organizatori ove smotre danas u Nikšićkom pozorištu imaju sve uslove dostojne umjetnika, ali i publike. Očekivanja da nikšićki Festival gitare postane velika organizacija, na čijem će otvaranju svirati simfonijski orkestar pretočeni su u realnost. Grad Nikšić s ponosom izgovara to festivalsko ime, kao zajednički projekat Nikšićkog pozorišta, Muzičkog centra Crne Gore, ovdašnje Škole za osnovno i srednje muzičko obrazovanje „Dara Čokorilo“ i doskorašnjeg Centra

za kulturu. Nemjerljiv doprinos ovom Festivalu dali su i mediji, afirmišući i popularizujući gitaru i njeno festivalsko takmičenje u Nikšiću. Festival je ostavio pečat ne samo na crnogorskoj umjetničkoj sceni, već i na polju obrazovanja mladih, jer u Muzičkoj školi u Nikšiću sada ima osam klasa gitare, a na početku organizovanja Festivala bile su samo dvije. Osim toga nikšićki Festival gitare pomaže mladim umjetnicima, koji dolaze iz čitavog svijeta, u želji da razviju karijeru. Za pobjednika takmičarskog dijela Festivala, koji se od prošle godine organizuje u maju, organizatori zajedno sa „Marvijem“ dodjeljuju pobjedniku dobar instrument, ali i priliku da svira sa simfonijskim orkestrom, što je velika čast za svakog solistu.

Za organizatore Festivala izazovi ubuduće i dalje stoje, jer, kako je rečeno na otvaranju ovogodišnjeg izdanja, „priroda ovakvih muzičkih događaja, koji se ne profilišu kao komercijalni, obavezuje na održavanje visokog nivoa kvaliteta u programskom i organizacionom smislu“.

El Amir i Hoze Salinas, na XI Guitar Festivalu.

Razgovor s povodom: Bojana Marković, operna pjevačica

Školovani solisti nemaju perspektivu u Crnoj Gori

• „Iskreno se nadam da će se nešto u Crnoj Gori promijeniti kada su u pitanju školovani umjetnici, jer ovdje nemaju neku perspektivu. Nadam se, što se tiče solo pjevača, da će se uskoro otvoriti Opersko pozorište. U Crnoj Gori nas ima oko dvadesetak. To je potencijal koji treba da se cijeni.“

Nikšićanka, **Bojana Marković**, završila je solo pjevanje na Muzičkoj akademiji u Istočnom Sarajevu, u klasi profesorice Radmile Bakočević.

Solistkinju Marković cijeni nikšićka publika

Tokom studija imala je više nastupa i dva uspješna solo koncerta. Na koncertu u Herceg Novom, 2005. godine, osvojila je Specijalnu nagradu, a u Rimu, na Međunarodnom takmičenju solo pjevača pripala joj je srebrna nagrada. Marković je imala i više nastupa u inostranstvu sa popularnom internacionalnom grupom „Bazika“, koja okuplja muzičare i pjevače iz cijele Evrope, a njihov repertoar je tradicionalna muzika evropskih naroda. Marković je prošle godine, sa Slobodanom Bogdanovićem i grupom „Bazika“, boravila u Francuskoj, gdje su imali nastup na proslavi hiljadugodišnjice čuvene katedrale „Notre - Dame“. Na toj ceremoniji, Marković je izvodila izvorne crnogorske pjesme. Iako je diplomirala sa odličnom ocjenom i imala zapažene nastupe, to joj, kaže nije pomoglo u Crnoj Gori, samim tim što ovdje nema Operskog pozorišta.

„U Crnoj Gori ima dosta školovanih solo pjevača koji nemaju angažmane i nemaju gdje da se iskažu. Ja sam imala sreću da sam njevala

tu tradicionalnu muziku. Ona je približna našem narodu i kroz interpretaciju te muzike ispunjavam sebe. Jednostavno pronalazim se i u toj vrsti muzike. Podneblje je tako da ljudi nijesu zainteresovani za operu. Međutim, iskreno se nadam da će se u skorije vrijeme otvoriti operska kuća, što je i u planu. Nadam se, da će se to desiti, dok se ja vratim sa master studija iz Španije. Iskreno se nadam da će se nešto u Crnoj Gori promijeniti kada su u pitanju školovani umjetnici, jer ovdje nemaju neku perspektivu. Nadam se, što se tiče solo pjevača, da će se uskoro otvoriti Opersko pozorište. U Crnoj Gori nas ima oko dvadesetak. To je potencijal koji treba da se cijeni. To nijesu bilo kakvi pjevači, nego su svi visokoobrazovani. Školovani su kod istaknutih pedagoga i operskih pjevača. To nije mala stvar i trebalo bi da se nađe adekvatno mjesto i pozicija za njih u crnogorskoj kulturi.“

Trenutno je ova mlada umjetnica u Španiji u osvajanju još jednog stepena u svom obrazovanju. Uspjela je da obezbijedi stipendiju, a u Barseloni će možda nastaviti i doktorske studije. U okviru konkursa za Master studije na „Conservatory Liceu“ u Barseloni, snimila je i izdala svoj prvi cd.

„To je sve snimano za ovu priču o Barseloni. Tražili su mi četiri klasične kompozicije. Sa kolegom Slobodanom Bogdanovićem uradila sam dvije tradicionalne, a dvije duhovne sa kolegicom Gordanom Bjeletić. Špancima se posebno dopalo moje izvođenje Vitove pjesme 'Umjesto molitve za daleku'. Prethodnih godina propustila sam nekoliko stipendija, ali ova mi ipak nije izmakala i omogućuje neki dobar angažman. U zavisnosti kako se pokažem, postoji mogućnost da ostanem u Barseloni i da nastavim doktorske studije.“

U Nikšićkom pozorištu početkom septembra

premijsno je izveden koncert kolažnog tipa pod nazivom „Kaldrmama pjesme vječne“. Publika je tražila kartu više, a Marković i Bogdanović su pokazali još jednom da su fantastičan „dvojac“, koji muzikom i pjesmom pronalaze siguran put do onih kojima je ta umjetnost u srcu.

god sam bila i izvodila je, ljudi su prepoznavali tu emociju kod mene. No, ja se bavim tradicionalnom muzikom svih naroda. Međutim, crnogorska mi je nekako najdraža, upravo zato što sam sa ovog podneblja. To je nešto što ja negujem i volim i što ću i dalje raditi, bez obzira u kom pravcu bude išla

Sa koncerta „Kaldrmama pjesme vječne“

Fotografija: Ž. Šapurić

„Imala sam solo koncert 2006. godine, pred upis na Akademiju. Radilo se o klasičnom repertoaru i taj koncert sam izvela u 'Zahumlju'. Na Sceni 213, prije dvije godine, imala sam solo nastup, gdje sam izvodila klasični i tradicionalni repertoar. Ovaj novi projekat oslanja se isključivo na tradicionalnu muziku. Nijesmo željeli da miješamo žanrove. Istina, na repertoaru su bile: grčke, albanske i špansku melodije, u kojima se takođe pronalazim. Slobo i ja, prije pola godine, došli smo na ideju da krunišemo našu dugogodišnju saradnju, jednim projektom kojeg smo nazvali 'Kladrmama pjesme vječne'. Aktivno smo na pripremi tog koncerta radili mjesec dana, što je neki standard za tu vrstu muzike“, priča Marković.

Date okolnosti, ali i ljubav koju nosi prema izvornoj muzici, opredijelili su Marković da najčešće izvodi taj žanr.

„Ako mi u Crnoj Gori nijesmo nastrojeni da slušamo operu, onda mislim da je mnogo pogodno, da se izvodi tradicionalna muzika. Ona, istina, u meni budi neku posebnu emociju i gdje

moja karijera. Tu vrstu muzike, inače trebaju da neguju pjevači, pogotovo jedan umjetnik koji je kompletan“.

S. Marojević

U razgovoru sa Slobodanom Bobom Bogdanovićem Sevdalinka - umjetnički odraz skrivene emocije

Umjetnički duo vokalna solistkinja **Bojana Marković** i gitarista **Slobodan Bobo Bogdanović**, na koncertu „Kaldrmama pjesme vječne“, u sat i po kolažnog programa, krajem septembra su na sceni Nikšićkog pozorišta, premijerno zaplovili kroz evergreen sevdalinke. Taj zanimljiv projekat ispisan na svim svjetskim jezicima, pokazao je kako se zajednička emocija razliva u melodijske izražaje glasa i gitare. Delikatne nijanse vokalnog i instrumentalnog stvaralaštva, te septembarske muzičke noći uobličile su lament nad skrivenom emocijom i sevdahom. Između izvođača i publike, u sali Nikšićkog pozorišta, razvijala se nevidljiva, ali jaka nit uzdaha, nit zajedničkog proživljavanja sevdaha i derta.

Gitarista **Slobodan Bobo Bogdanović**, u razgovoru za „Pozorište“, po završetku koncerta, negirao je opšteprihvaćeno mišljenje da je gitara netipičan izbor za područje narodne pjesme. Gitara je ipak logičan izbor za odraz sevdaha, jer je u svojim počecima upravo ona dominirala u narodnom melosu, kaže Bogdanović.

„Gitara se ni u kom slučaju ne može navoditi kao zamjena za harmoniku, iz prostog razloga što su prve sevdalinke i uopšte tradicionalne pjesme muzički praćene uz tržački instrument, najčešće saz. Pa ako pričamo o odmjeni, u ovom slučaju je obratno. Harmonika je isključivo zbog tehničkih mogućnosti unekoliko preuzela ulogu muzičke pratnje pjevača“, navodi Bogdanović.

Na pitanje: Zbog čega Balkanci olako padaju u karasevdah, kada su u prilici da slušaju pjesme molaskih sazvučja, Bogdanović odgovor vidi u potrebi da čovjek sa ovih prostora želi da izrazi skrivenu emociju, što se u Crnoj Gori i dan danas smatra za slabost.

„Na neki način se duša liječi i razara uz tu muziku i to su procesi koje ni metafizika adekvatno ne može objasniti“, cijeni Bogdanović.

Odnos klasične muzike i duševnog sevdaha i već godinama usklađenih muzičkih pravila, bez obzira na epohu i tradiciju, bez određene fore, ali sveprisutnog u duši naroda, gitarista Bogdanović, vidi u kompleksnosti umjetničke muzike.

„Nema mnogo sličnosti, osim formalne.

Preciznije, to je klasična prekomponovana pjesma sa djelom A i refrenom između kojih se nalazi tema. Razlika je svakako u kompleksnosti koja je izraziti-ja u djelima umjetničke muzike“, kategoričan je ovaj mladi muzičar.

Projekat „Kaldrmama pjesme vječne“, Bog-

danović vidi kao početak rada na djelima koji će spojiti naizgled nespojive muzičke pravce.

„Najveći izazov, za svakog stvaraoca je kada njegov nastup ima odjeka kod publike, ali i kod njega samog. U tom projektu uspio sam da svoju interpretaciju doživim kao ‘treće lice’, kao ‘neko iz mase’. To što sam slušao, veoma mi se svidjelo. Uživao u tome, što se po automatizmu prenijelo na publiku. Pored naših planova da „Kaldrmama pjesme vječne“ zaživi i spoji nespojive predjele na muzičkoj mapi svijeta, planiramo i rad na autorskim kompozicijama, koje će biti pisane kako za gitaru, tako i za druge instrumente“, poručuje Bogdanović.

M. Radonjić

Razgovor s' povodom: mr Jelena Đukanović

Jabučilo - mitski Pegaz balkanskog nasleđa

- *"Momčil' ima konja Jabučila; Jabučila konja krilatoga; Kud gođ oće, prelećeti može;"*

Vojvoda Momčilo i krilati konj Jabučilo je metafora za hrabrost i smjelost u narodnoj pjesmi „Ženidba kralja Vukašina“. Živi plamen mitske baklje, koji na različite načine, u našim i ne samo našim epskim pjesmama i legendama, obasjava uspomenu na junaka kakvog „danas u svijetu nema“. Ipak, ono što je zajedničko različitim interpretacijama „nesavladive cjeline“, jeste krilati konj Jabučilo, možda i jedini Pegaz na ovom djelu slovenskog govornog područja, kojeg „ni danas u svijetu nema“.

Važnost i karakternost mitskog konja Jabučila u folklornom i turističkom smislu, prepoznala je modna kreatorica **Jelena Đukanović**, koja je sa grupom umjetnika realizovala jedinstven audio - vizuelni projekat na našim prostorima „**Legenda o krilatom konju Jabučilu**“. Kao vrlo inspirativan umjetnički izraz, taj multimedijalni naslov, imao je svoju premijeru krajem septembra, na sceni Nikšićkog pozorišta, gdje je publika imala zanimljiv susret i sa istoimenim Fashion filmom, žanrovski do sada nepoznatom u Crnoj Gori. To je bio dovoljan razlog da Đukanović, tu poznatu legendu umjetnički oblikuje u novom, jedinstvenom i senzibilnom izrazu.

„Mitovi i legende dio su nematerijalne baštine koju većina zemalja svijeta koristi da upotpuni svoju turističku ponudu. U Crnoj Gori je taj potencijal neiskorišćen i zbog toga sam došla na ideju da legendu o krilatom konju Jabučilu, koja je sačuvana u epskoj poeziji iskoristim kao temu na kojoj ću izgraditi scensku priču. Ideja mi je bila da ispričam legendu o konju Jabučilu bez ijedne izgovorene riječi. Table stripa sa tekstom legende nacrtao je Ilija Nikčević i one su, uz gusle, instrumentalno izvođenje Milana Vujovića uvele gledaoca u priču. Hor Zahumlja izveo je izvorne pjesme tog kraja, a istoimeni Fashion film, prvi tog žanra u Crnoj Gori, prikazao je savremen pristup toj legendi, snimljen in sit-u“.

Vojvoda Momčilo, kao glavni nosilac epskog pripovjedanja i poezije, ovog puta, bio je „namjerno sklonjen u sjenku“ krilatog Jabučila, jer je po riječima Đukanović, na našem mitološkom pod-

neblju, na krilima nosio svog hrabrog gospodara u životne pobjede.

„Vojvoda Momčilo je bio istorijska ličnost i njegovo junaštvo opjevano je u epskoj pjesmi 'Ženidba kralja Vukašina', koja je već adaptira-

na za pozorišnu predstavu. U našoj istoriji, bilo je dosta junaka koji su ušli u legendu, ali je samo jedan krilati konj koji je nosio svog gospodara kroz mnoge bitke i bojeve i zahvaljujući njemu, bio je nepobjediv“.

Krilati Jabučilo nije samo nepobjediva nit u vojevanjima hrabrog Momčila, već i dostojan pandan antičkom Pegazu, zbog okolnosti i načina na koji je nastao u valovitim Durmitorskim vrljetima.

„Kompleksna legenda o Vražjem jezeru na

Zahumlja“.

Umjetnica i djelom entuzijasta, posvećena je istorijsko - mitskom istraživanju narodne tradicije. Jelena se kao kreatorka, pronalazi i u izučavanju tekstilnog nasleđa kroz istoriju. Da li bi smo u ne-

ЛЕГЕНДА О КРИЛАТОМ КОЊУ ЈАБУЧИЛО

Durmitoru, u kojem i danas živi krilati konj crvene dlake, otac krilatog konja Jabučila, okolnostima u kojima je Jabučilo nastao kao i vjerovanje da ga otac svake noći liječi, čekajući da mu ponovo porastu krila, kako bi našao svog gospodara, raspaljuje maštu i daje posebnu mistiku tom pejzažu ljepote, pa i u odnosu na antičku poetiku nebeskog Pegaza“.

Na pitanje koji djelovi Crne Gore sa svojom mitološkom tradicijom mogu biti inspiracija za buduće projekte, Jelena Đukanović naglašava da postoje brojna predanja koji svojim bogatstvom darivaju našu zemlju, te da planira sa svojim saradnicima nekoliko radova na tu temu.

Pažnju publike je svakako privukao ne samo prvi Fashion film na prostoru Crne Gore, već i kolekcija neobičnih haljina i kostima, vrlo delikatnog i jedinstvenog spoja više ručnih radova, koje su činile modnu okosnicu cjelokupne umjetničke večeri.

„Kolekcija od dvadeset haljina koju je publika imala priliku da vidi su ustvari meke skulpture. Izrađena su od biljnog prediva sisala, koje sam ručno bojila, tkala, plela i uradila elemente od terakote. Rad na kolekciji inspirisanom srednjovjekovnim kostimom, odnosno pancirom nekada pravljenim od metalnih alki, trajao je nekoliko mjeseci, dok su kreacije nosile članice

koj budućoj njenoj kolekciji, na pisti mogli vidjeti vojvodu Momčilo, kralja Vukašina, Baja Pivljanina, Đukanović, zagonetno odgovara:

„Ideja je svakako zanimljiva. Predmet mog interesovanja i istraživanja je tekstilno nasleđe Crne Gore, a do sada sam se u najvećoj mjeri bavila ženskim kostimom - nošnjom“, zaključuje Đukanović.

Milena Radonjić

Prvi Podgorica film festival Festival u funkciji produkcije

- „Kažu da je 'ljubav i rat lako započeti, ali ih je teško završiti'. Kada radite nešto u kulturi posve je suprotno. Teško je nešto započeti, a znamo koliko je lako sve okončati“.
- „Podgorički filmski festival je značajan jer njegovi organizatori planiraju da se kroz tu manifestaciju omogući prikazivanje i domaćih ostvarenja i njihov eventualni plasman na međunarodne festivale, što bi doprinijelo vidljivosti rada naših umjetnika“.

Na Prvom Podgorica film festivalu, publika je u dva programska segmenta, dnevnom i večernjem, od 23. do 27. septembra, imala priliku da na dvije lokacije prisustvuje projekcijama četrdeset recentnih dugometražnih, kratkih i dokumentarnih filmova regionalne i svjetske produkcije, od kojih

Festival je zamišljen kao svojevrsna laboratorija za pomoć filmskoj zajednici u Crnoj Gori, te kao platforma za realizaciju filmskih ostvarenja i njihov plasman.

„Kažu da je 'ljubav i rat lako započeti, ali ih je teško završiti'. Kada radite nešto u kulturi

Publika na Prvom Podgorica film festivalu

se većina ne može naći na redovnom bioskopskom repertoaru. Ovaj filmski Festival, prema ocjeni **Andra Martinovića**, direktora Crnogorske kinoteke, za crnogorsku kulturnu mapu značajan je i zbog činjenice da Podgorica dugo nije imala svoj filmski festival, kao što nema ni bioskop u kojem bi se prikazivali filmovi nezavisnih produkcija, filmovi koji žive na festivalima i rijetko se nalaze u redovnoj bioskopskoj distribuciji. On naglašava da nije bilo lako pokrenuti ovaj projekat, jer iziskuje određena ulaganja, vrijeme i tim koji radi na njegovoj pripremi.

posve je suprotno. Teško je nešto započeti, a znamo koliko je lako sve okončati. Uspjeli smo da pilot projekat koji smo radili u saradnji sa festivalom Avantura iz Zadra, pretvorimo u ovu složenu manifestaciju. Prvi Podgorica Film Festival je jedna od faza u razvoju naše ideje, jer želimo da on postane i takmičarskog karaktera, sa više gostiju, i da ima nove cjeline“, kazao je Martinović, govoreći o organizaciji te filmske manifestacije.

Festival je realizovan sa petnaest hiljada eura, što predstavlja presedan u domaćim i regio-

nalnim okvirima, jer budžeti sličnih manifestacija su neuporedivo veći. No, to je primjer kako se i sa malo novca može dosta toga uraditi u kulturi.

„Taj budžet nije ni približan budžetu Montenegro Film Festivala u Herceg Novom, koji je deset puta veći - zahvaljujući statusu manifestacije od nacionalnog značaja. Uspjeli smo i u tim okvirima da napravimo kvalitetan izbor. Naravno, to nikako ne znači da sa toliko novca u kontinuitetu može praviti dobar festival. Entuzijazam je neophodan na početku, ali i on se vremenom izgubi. Ovo je naš pokušaj da vidimo da li će se ovaj Festival održati i kako će ubuduće funkcionisati“, pojasnio je Martinović.

Za crnogorske filmske stvaraoce, Podgorički filmski festival je značajan, jer njegovi organizatori planiraju da se kroz tu manifestaciju omogući prikazivanje i domaćih ostvarenja, kao i njihov eventualni plasman na međunarodne festivale, što bi značajno doprinijelo vidljivosti rada naših umjetnika. Ovo tim prije jer u Crnoj Gori ne postoji distributerska kuća.

Repertoar Festivala je otvoren filmom „Igra ispod praga“, debitantskim naslovom reditelja Ivana Marinovića, čija je međunarodna premijera filma bila u takmičarskom programu ovogodišnjeg Sarajevo Film Festivala. To je ujedno bila i prva podgorička projekcija ovogodišnjeg crnogorskog kandidata za Oskara.

Crnogorska kinoteka, u saradnji sa Ambasdom Austrije u Podgorici, organizovala je retrospektivu filmova proslavljenog austrijskog reditelja Mihaela Hanekea. Program je u Velikoj sali KIC-a „Budo Tomović“ otvoren filmom „Benijev video“ iz 1992. godine. Publika je odgledala odabrane filmove iz opusa ovog vrsnog stvaraoca, nagrađenog Zlatnom palmom i Oskarom („Čudne igre“, „Skriveno“, „Profesorka klavira“ i „Bijela traka“). Jedan dio programa Podgorica film festivala bio je posvećen regionalnoj produkciji. Prikazani su filmovi: „Dobra žena“, „Dnevnik mašinovođe“ i „Vlažnost“. Premijerno su predstavljeni: „Svi severni gradovi“ (takmičarska selekcija festival u Lokarnu), kao i kratki filmovi crnogorskih reditelja „As trains go by“ i „Koža će nam postati siva“. Pored domaćih naslova, u KIC-u je emitovan i novozelandski „Patrijarh“ Lija Tamahorija, film „Požar na moru“, Đanfranko Rozija - dobitnika ovogodišnjeg Zlatnog medvjeda, „Endless Poetry“, Alehandra Hodorovskog i „Ten billion“

– nagrađivani dokumentarac Pitera Vebera, koji govori o trenutnom alarmantnom stanju u kojem se planeta Zemlja nalazi.

U saradnji sa Evropskom filmskom akademijom, na repertoaru Podgorica film festivala u Narodnoj biblioteci „Radosav Ljumović“ su prikazivana po tri njihova kratkometražna filma, koji već imaju bogat festivalski život. U okviru ovog dijela programa, prikazani su naslovi debitantskih filmova, nagrađivanih na brojnim festivalima. Autor filma „One of us“, Stephen Richter, prisustvovao je projekciji filma u Biblioteci „Radosav Ljumović“, gdje je odgovarao na pitanja publike. Odabrani žiri sastavljen od predstavnika crnogorskih filmskih škola ocjenjivao je ovaj dio programa. Pored tog naslova, na biskopskom platnu emitovana su još tri filma: „2 nights till morning“ (Mikko Kuparinen) „Young wrestlers“ (Mete Gumurhen) i „Our loved ones“ (Anne Emond).

U Biblioteci „Radosav Ljumović“ publika je takođe imala priliku da isprati zanimljiv program dokumentarnih filmova: „War and peace at Balkans“ (Grčka), „Agora: from democracy to the market“ (Španija) i „A leak in paradise: Swiss bank whistleblower“, švajcarsko-belgijske koprodukcije.

Po završetku zvaničnog programa, Podgorica film festival je produžen za još tri dana, jer je Crnogorska kinoteka u okviru Dana evropske baštine, od 28. do 30. septembra, u Knjižari Karver prikazala četiri filma nastala po djelima Mihaila Lalića: „Hajka“ (1977), „Lelejska gora“ (1968), „Pusta zemlja“ (1980) i „Svadba“ (1973).

Crnogorska kinoteka je na otvaranju Festivala, dodijelila dvije nagrade: za izuzetan doprinos očuvanju i promovisanju crnogorske i svjetske filmske baštine, koja nosi ime „Ratko Đurović“ i „Kino oko“, za izuzetan doprinos filmskoj umetnosti. Prva nagrada pripala je reditelju **Gojku Kastratoviću**, dok je druga dodijeljena glumici i rediteljki **Mirjani Karanović**.

Festival su organizovali **NVO Avantura Montenegro** i **Crnogorska kinoteka**, uz podršku Sekretarijata za kulturu i sport Podgorice i ministarstava kulture, finansija i održivog razvoja i turizma.

S. Marojević

Razgovor s' povodom: Sead Šabotić, crnogorski filmski režiser

Dokumentaristi se bave istinom

- „*Revolucionarni dom*“, Seada Šabotića, osvojio Nagradu za najbolji dokumentarni film na sarajevskom Omladinskom film festivalu i Specijalnu nagradu žirija za spoj audio - vizuelnog i za dizajn tona, na „DokuMA“ festivalu u Makarskoj.
- „*Dokumentaristi ne teže da otkrivaju stvari, ili rješavanju nerješiva pitanja. Bave se istinom koja gledaocu treba da otkrije neke dublje istine koje postoje isključivo u filmu*“.

Nišićanin, Sead Šabotić, diplomirao je filmsku i TV režiju na cetinjskom Fakultetu dramskih umjetnosti i trenutno na istom Studijskom programu specijalizira dokumentarni film pod mentorstvom profesora Vladimira Perovića. U njegovom kratkom, ali bogatom stvaralačkom opusu upisana su filmska ostvarenja: „Odlazak na poslovni put“ (2013.), „Nokaut and soba s pogledom“ (2015.) i „Teški ljudi“ (2016. post-production). Pored „Revolucionarnog doma“ (2016.), Šabotić je autor i filma: „Dan od snova“ (2015.), kao i nekoliko spotova i reklama. Svi filmovi su u kategoriji studentskog filma.

Iako je tek na pragu karijere, taj mladi reditelj je svojim stvaralaštvom već skrenuo pažnju na prestižnim regionalnim festivalima. Na ovogodišnjem Omladinskom film festivalu u Sarajevu, Sead Šabotić je za dokumentarac „**Revolucionarni dom**“, osvojio Nagradu za najbolji dokumentarni film, a Specijalnu nagradu

„*To je, prije svega, posljedica prevelike moje radoznalosti da ispitam svoje granice slobode unutar filmskih formi. 'Hirošima', kako Vi nazivate to zdanje, za mene je raj. Danima sam osluškivao zvuke i sjedio u tom prostoru da bih pronašao 'slike' koje su mi potrebne. Forsirao sam sve članove ekipe da mi se prilagode. Kao što sam već i napomenuo, to za mene predstavlja i više od obične ruinirane zgrade. To je već sve na filmu bolje prikazano*“.

Naziv filma nosi sarkastičnu inverziju originalnog naziva Doma revolucije. U toj filmskoj storiji, reditelj se u neobičnim audio - vizuelnim detaljima poigrava sa sudbinom i odnosom društva prema Domu revolucije. Nizom slika, Šabotić ukazuje na nužno traženje rješenja za ovo nedovršeno zdanje od 22 hiljade kvadratnih metara, koje skoro četiri decenije u centru Nikšića narušava arhitektonski i ambijentalni prostor. Film nema poruku, jer to njegov autor nije ni namjeravao! On ne dijeli mišljenje da film mora da ima takav cilj.

„*Dokumentarni film ne treba da objašnjava već poznate činjenice, što je obično slučaj kada se govori o Domu revolucije... Nije neophodno da bude paraboličnog oblika i da poručuje kako je prevelika ambicioznost arhitekta Marka Mušiča bila loš izbor. Odlučiti se na gradnju objekta od 22.000 metra kvadratnih nije nimalo uobičajen poduhvat. Moj*

Šabotićev „*Revolucionarni dom*“ skrenuo pažnju filmskih poslenika i javnosti

žirija za spoj audio - vizuelnog i za dizajn tona, na „DokuMA“ festivalu u Makarskoj, gdje je bila i njegova premijera. Film je sniman početkom ove godine.

Upitan kako je došao na ideju da turobnu nikšićku priču o popularno nazvanoj „Hirošimi“ pretoči na filmsko platno, mladi reditelj ističe da je ona bila prisutna kod njega već duže vrijeme.

film se ne bavi kontroverzom Doma revolucije, ni Mušičevim pozamašnim 'zalogajem'. Moj film se bavi Domom revolucije kao razorenom zgradom, koja je više od ruiniranog objekta za koji se isključivo vezuju kontroverze. Zanimale su me dublje istine, a ne površinske stvari tipa: Zašto nije nastavljena gradnja? Da li će biti nastavljena? Šta će biti sa Domom? Dom revolucije je trebalo biti Dom kulture, sa višestrukom namjenom i spomenik

borbi protiv fašizma. To mnogo govori i objašnjava zašto to zdanje 'provocira'. Mene su upravo takve stvari zanimale. Zašto baš u Nikšiću? To je nešto što je misteriozno i neuhvatljivo i moguće je samo kada vam se plasira. U ovom slučaju, reditelj to vidi kroz maštu i stilizaciju. Da ne bih rasplinjavao priču ostavio bih svakom da nakon gledanja filma donese zaključak i stav u odnosu na temu i ideju“.

U razgovoru za „Pozorište“, Šabotić ističe da je „Revolucionarni dom“ koncipiran kao eksperiment.

„U osnovi tog filma nalazi se bazična dokumentaristika koja je nadgrađena fragmentarno eksperimentalnom formom. Nastojao sam da izbjegnem ustaljene forme dokumentarnog filma, ali sam težio da se u svemu tome najviše osjeća dokumentaristika. Možda dokumentaristika i fragmentarno eksperimentalna forma zvuče divergentno, ali se, svakako, u ovom primjeru dobro usaglašavaju. Dokumentaristi ne teže da otkrivaju stvari, ili rješavanju nerješiva pitanja, već se bave istinom koja gledaocu treba da otkrije neke dublje istine koje postoje isključivo u filmu“.

Ekipu filma čine četiri čovjeka: Ivan Čojbašić, direktor fotografije, Jovan Vućur, dizajner tona i kompozitor, Nemanja Dabanović, koji je radio snimke iz vazduha. Šabotić potpisuje scenario, režiju i produkciju filma. „Revolucionarni dom“, osim u Makarskoj i Sarajevu, prikazan je i u Herceg Novom, na XXX FFHN Montenegro, u Ulcinju u okviru Seanema Film Festivala, u Urugvaju u okviru programa „Sa Balkana s ljubavlju“, kao i na nekoliko mjesta u Crnoj Gori: Kolašinu, Nikšiću, Podgorici...

Šabotić naglašava da je na ovom projektu imao veliku podršku od svog mentora Vladimira Perovića.

„Bili su to dugi razgovori u kojima je moj mentor nastojao da mi pomogne u konkretizaciji, jer smo se upustili u eksperimentalnu filmsku formu. Dakle, profesor, je bio pomni posmatrač progresu, ili gledalac, od prvog slova na papiru, do finalne verzije filma. Nijesam imao pomoći od institucija, izuzev FDU – i sa Cetinja, a od pojedina, ni ot koga, izuzev gospodina Miladina Pija Radovića. Čak, niko nije imao interesovanja za studentski film, koji govori o Domu revolucije, a interesovanje je opadalo kada se na sve to doda i da će to biti eksperimentalni film. Da sumiram: film je nastao kao ambicija tri prijatelja koja se bave

različitim poslovima unutar filma“.

Govoreći o osvojenim nagradama, ovaj umjetnik ističe da je na mladim stvaraocima da rade i da se dokazuju, a ostalo, pa i nagrade, dolazi samo po sebi.

„Mladi autor treba prvo da dokaže svoj kvalitet pa tek da insistira na šansama koje mu treba pružiti, a ne suprotno. Festivali su sjajna platforma za razmjenu informacija i sticanje novih poznanstava među mladim i neafirmisanim filmskim radnicima. Nijesam se nadao nagradi, iskren da budem. U trenutku kada se film prikazivao, ja sam bio na snimanju drugog filma. Nijesam imao nekih pretjeranih očekivanja, osim da projekcija tehnički bude u redu. Bio sam iznenađen jer nijesam očekivao da će filmu biti dodijeljena nagrada. Nažalost nijesam bio prisutan na dodjeli nagrada, ali svakako, dani u Makarskoj su bili jako prijatni. To je moja druga posjeta tom festivalu tako da sam ove godine uživao u društvu ljudi sa kojima sam već postao drugar ili prijatelj, kako hoćete... U Hrvatskoj, a i ovdje kod nas, u Herceg Novom, reakcije su bile zanimljive. Odgovarao sam na pitanja kako publike, tako i drugih kolega autora. Primio sam riječi hvale i kritike“.

Šabotić je diplomirao na FDU, na Cetinju, sa igranim kratkometražnim filmom „Teški ljudi“. Taj film predstavlja rediteljsko poigravanje i autorsko traženje.

„'Teški ljudi' je moj diplomski film, odnosno završni rad na trećoj godini iz predmeta Filmska režija, čije mentorstvo potpisuje profesor Nikola Vukčević. Film je žanrovski koncipiran kao drama. U suštini sinopsis filma ništa bitno ne otkriva o samom narativu filma. Bavio sam se mladm generacijom. Priča prati Marka koji živi sa roditeljima u industrijskom gradu. Radnja se odvija pred kraj ljeta i Marko treba da se vrati na studije, a njegova djevojka je ostala u drugom stanju. Glavne uloge tumače: Vule Marković, Jelena Simić, Slaviša Čurović, Dubravka Drakić i Jelena Đukić. Ovaj film je nekako bio potpuno različit od svega što sam do sada radio. Samim tim predstavlja svojevrsno poigravanje i moje sopstveno traženje unutar jezika filma. Film još neko vrijeme neće biti dostupan jer je planirano dosnimavanje scena koje nijesmo uspjeli snimiti tokom ljeta. Igrana forma je skuplja i u neku ruku zahtjevnija i sporija od dokumentarne“, pojašnjava Šabotić.

S. Marojević

Razglednice Boška Roganovića

Svjedočanstvo materijalnog i duhovnog života Nikšića

Da razglednica predstavlja svjedočanstvo minulog vremena, ali i da može biti svojevrsno kulturno blago, najbolje govori bogati deltjologijski fundus **Boška Roganovića**. Taj nikšićki filatelista, izložbom razglednica „**Nikšić kroz vrijeme**“, predstavio je historiju grada od kraja XIX, do 80 – tih godina minulog vijeka. Na izložbi koja je priređena u foajeu Nikšićkog pozorišta, u okviru „Septembarskih

dokumentarnost, koje mogu poslužiti kao historijski izvor, a nerijetko i izvor o pojedinom događaju, arhitekturi, objektu, prostoru, nošnji, običajima i ličnostima. „Njihovim detaljnim analiziranjem može se doći do čitavog niza podataka značajnih za sklapanje historijskog razvoja grada“, zaključio je Đukanović.

Boško Roganović, strastveni kolekcionar

dana“, na šest panoa obrađeno je i predstavljeno oko 250 razglednica Nikšića. One su najvećim dijelom svojevremeno nastale kao fotografski zapisi, a neke od njih su i autorski crteži. Kroz obradu 120 razglednica, mladi nikšićki kolekcionar znalački je ilustrovao period u razvoju ovog grada prije Prvog i Drugog svjetskog rata. Ostale razglednice datiraju iz druge polovine XX vijeka. Na posebnom panou priredio je oko 60 razglednica Ostroga, Šavnika i Žabljaka, koje su izdavale nikšićke knjižare Braće Kavaja i „Progres“. Najstarija razglednica je iz 1896. godine. To su, zapravo, dvije razglednice na kojima se može vidjeti Petrova glavica, što znači da na njoj tada još nije bilo Saborne crkve.

Bogati kolekcionarski fundus Roganovića predstavlja jedinstven prikaz bogatog kulturno - historijskog nasljeđa Nikšića. Na tu činjenicu ukazao je **Blagoje Đukanović**, predsjednik Filatelističkog društva Nikšić, čiji je Roganović član i sekretar. Đukanović je pojasnio da razglednice vjerno govore kako je „grad rastao, razvijao se i na najljepši način afirmisao dostignuća svojih žitelja“. On je skrenuo pažnju na značaj razglednica, njihovu autentičnost i

Sakupljanje razglednica je treći hobi u svijetu

Razglednica je najčešće pravougaoni komad debljeg papira, ili tanjeg kartona, namijenjen za pisanje poruka i slanje poštom, bez omotnice. Neke razglednice odstupaju od tog formata, pa pored pravougaonih, postoje kvadratne i okrugle, kao i one sa nepravilnim oblikom. S prednje strane je odštampan motiv (najčešće umjetničko djelo, fotografija i crtež), a na poleđini je prostor za adresiranje i pisanu poruku primaocu. Prve razglednice na svijetu izdala je Austrija je 1869. godine. Usavršena reprodukcijaska tehnika i razvoj fotografije, doprinijeli su da se u XX vijeku razvije industrijska proizvodnja razglednica.

Umjetničke reprodukcije, pejzaži, a naročito slike gradova kao turistički suveniri postali su predmet kolekcionarstva. U svijetu se krajem XX vijeka, slalo oko četiri miliona razglednica dnevno. U te svrhe razglednice se više ne koriste, ali je u svijetu poznato kolekcionarstvo i to kao treći hobi, nakon numizmatike i filatelije. Postcrossing je internetski projekat namijenjen za razmjenu razglednica s drugim ljudima iz cijelog svijeta. Svaki korisnik koji pošalje jednu ili više razglednica nekom drugom korisniku u svijetu (adrese se dobiju slučajnim odabirom računara) takođe, će od nekog drugog korisnika, dobiti onoliko razglednica koliko je poslao.

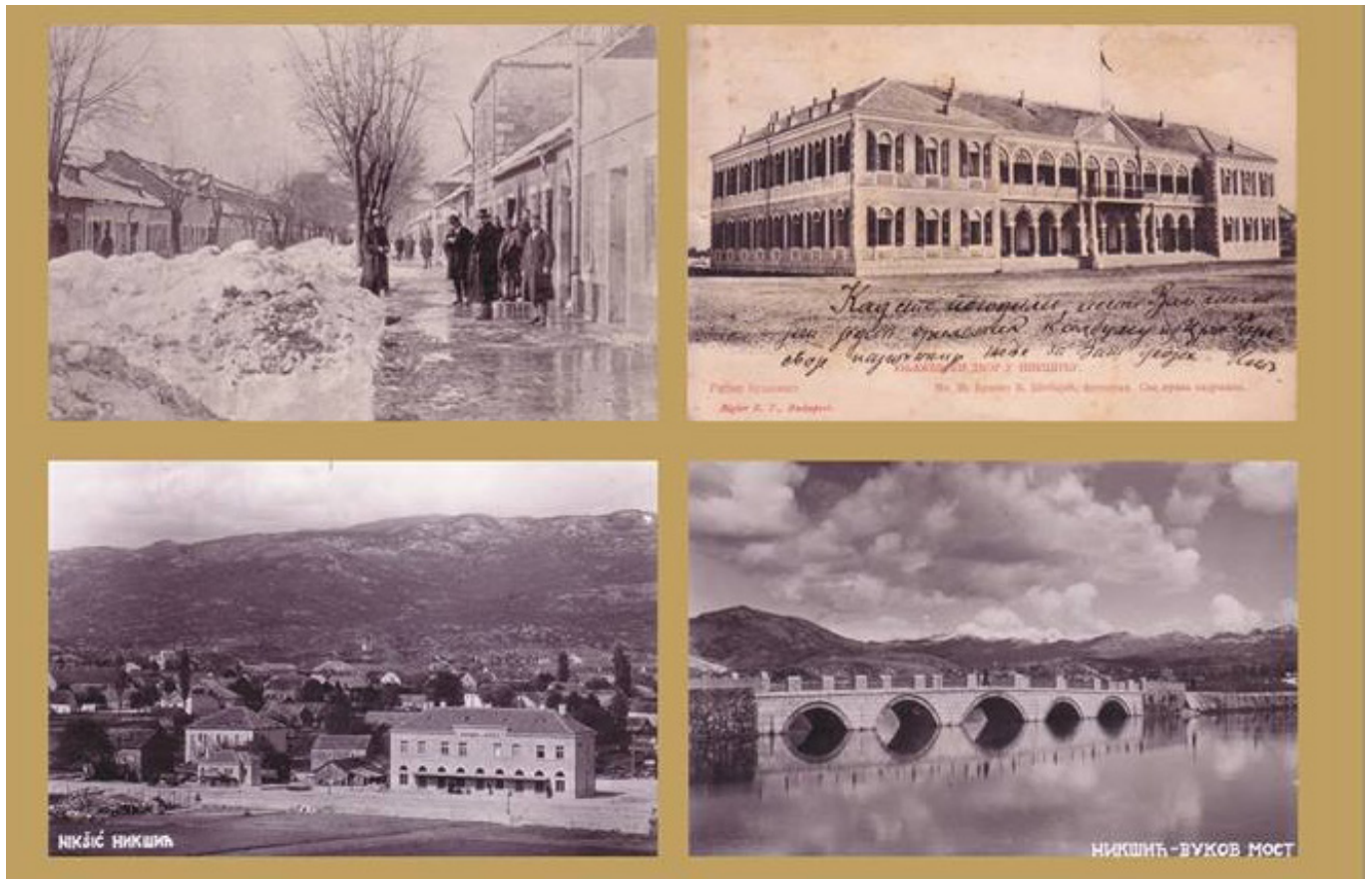
Veliki broj posjetilaca, kako na otvaranju izložbe, tako i tokom njene jednomjesečne postavke u Pozorištu, imao je priliku da vidi stare fotografije,

koje su djela Branka Šobajića i knjižara: Mijušković, braće Kavaja, Progres, Rudolfa Mosingera, Knausa iz Zagreba, Kaluđerović i Cerović sa Cetinja .

Roganović se deljtologijom počeo baviti prije deset godina kada je obnovljen rad Filatelističkog društva „Nikšić“. Sakupljajući markice kod njega se javila želja da posjeduje i razglednice ovog grada. Ono što ga je posebno podstaklo za taj hobi je činjenica da se razglednice sa motivima Nikšića nalaze širom svijeta i da je neko na taj način uspio

trajno sačuvao i učinio ga dostupnim široj publici, Roganović planira da tu kolekciju razglednica nikšićke istorije ukoriči u knjigu. Tu njegovu ideju pozdravio je potpredsjednik Opštine **Radoš Šućur**, govoreći na otvaranju izložbe o značaju te postavke za grad.

„Ovo što se nalazi na razglednicama obavezuje nas da ga sačuvamo, jer to govori kakav je Nikšić bio prije više od stotinu godina“, kazao je Šućur.

Iz bogate kolekcije Roganovića

da sačuva dio istorije grada, uprkos svim ratovima i krizama koji su se dešavali na ovim prostorima. Broj razglednica u njegovoj kolekciji vremenom se uvećavao, ali o tome koliko ih tačno ima ovaj strastveni kolekcionar ne voli da priča, jer to čime se on bavi ne doživljava kao takmičenje koje ima za cilj da se skupi što veći broj razglednica. To je za Roganovića više **„priča koja nema kraja“**. Uvjeren je da postoje razglednice koje još ne posjeduje i da mu svaki dan može donijeti novu priču kroz razglednicu koju nije imao priliku da vidi. U tome je motiv Roganovića da još predanije nastavi sa svojim istraživačkim radom. Cijeni da na ovakav način daje poseban doprinos čuvanju starog Nikšića od zaborava. Kako bi taj deljtologijski material

Roganović pored razglednica u svojoj kolekciji ima oko stotinu knjiga, veliki broj starih fotografija, ali i drugog kolekcionarskog materijala koji je vezan za Nikšić. On je saradnik portala „Onogošt“, u kojem je, u okviru rubrike „Nikšić kroz istoriju“, napisao veliki broj tekstova o istoriji grada, ilustrovanih starim fotografijama iz njegove kolekcije.

S. Marojević

Monografija „Dukljanski knez Sveti Vladimir“ Vladimirov kult baštini različite religije

- „Sveti Vladimir Dukljanski je simbol najvećih civilizacijskih vrijednosti, vjerske i etičke tolerantnosti i sloge“.
- „Knez Vladimir i dalje je inspiracija koja spaja naučnu javnost, umjetničko stvaralaštvo, narode i države“.

„Monografija ‘Dukljanski knez Sveti Vladimir’, kao kapitalno djelo koje je realizovalo Ministarstvo kulture, u saradnji Narodnog muzeja Crne Gore sa Fondacijom ‘Sveti Petar Cetinjski’, donosi nam širok korpus znanja ne samo o ličnosti tog velikana, već i o ukupnim zbivanjima na

Hrvatske i Srbije. Ova monografija je bogata dragocjenim hagiografskim i književnim priložima, kao i likovnim prikazima sveca i državnika, kneza Vladimira, pa time čini jedno kompletno djelo, važno kako za nas danas, tako i za one kojima u nasljedstvo ostavljamo obavezu čuvanja odzaborava

ovim prostorima do XX vijeka“, rekao je Pavle Goranović, ministar kulture na promociji tog monografskog štiva, koja je priređena u nikšičkoj Galeriji Nikola I.

„Prvi put u jednom djelu sumirana je značajna građa o istorijskoj ličnosti toliko bitnoj za Crnu Goru, a čiji se kult poštuje i na području Makedonije, Albanije, Bugarske, Slovenije,

našeg nematerijalnog nasljeđa i svjedočanstava o izvorima postojanja. Sveti Vladimir Dukljanski je simbol najvećih civilizacijskih vrijednosti, vjerske i etičke tolerantnosti i sloge. Njegov kult vjekovima baštine pripadnici različitih religija. Vjerujem da je u ovome najveća moć i duhovno bogatstvo Crne Gore. Njegujući i danas pomenute vrijednosti, na najbolji način negujemo kulturu sjećanja.

Duboko sam uvjeren da će se upravo zahvaljujući ovakvim događajima i djelima održati crnogorska nacionalna samosvijest, ali i princip afirmacije multikulturalnog sklada, koji je oduvijek bio ključni faktor napretka države sa ovako bogatom tradicijom“, naglasio je ministar Goranović. On je ocijenio da u godini kada se obilježava decenija obnove crnogorske nezavisnosti i milenijum državnog trajanja, posebnu važnost ima prisjećanje na istorijsku ličnost kneza Vladimira.

samostalnost u južnoslovenskim zemljama. Ne čudi onda što Crna Gora s posebnim ponosom slavi ličnost kneza Vladimira Dukljanskog. Hiljadu godina kasnije, knez Vladimir i dalje je inspiracija koja spaja naučnu javnost, umjetničko stvaralaštvo, narode i države“, zaključio je ministar Goranović.

Akademik **Sreten Perović**, jedan od koautora monografije, naglasio je da dukljanskog kneza, po legendi dukljanskog kralja Vladimira, trokonfe-

Detalj sa promocije knjige „Dukljanski knez Sveti Vladimir“

„Prvenstveno je naša istinska potreba da očuvamo ime kneza Vladimira, poštujemo njegov civilizacijski iskorak i budemo zahvalni zbog istrajnosti u principima koji su doveli do državotvornosti Crne Gore. Kada znamo da je njegova žrtva za svoju državu i njen narod bila mučenička smrt, utoliko su naše poštovanje i naklonost veći. Budući jedan od temeljnih simbola crnogorske državnosti, Vladimir Dukljanski svojim djelom i uzornim životnim tokom predstavlja značajnu istorijsku smjernicu u razvoju i očuvanju crnogorskog identiteta. ...Knez Vladimir je, kako istorija svjedoči, zaslužan za uspostavljanje našeg trajnog državnog i etičkog okvira. Prije ravno hiljadu godina onemogućeno je pretvaranje Duklje u provinciju, što su bile ondašnje pretenzije Vizantije. Bitka na Tuđemilu donijela je slavnu pobjedu, a time i samostalnost Zete, do tada Vladimirove Duklje, što je bila prva izvojevana

sionalni narod, ne samo u Crnoj Gori, prihvata kao sveca.

„Legendu o njemu vjekovima njeguju crnogorski Muslimani, a obje hrišćanske crkve u Crnoj Gori i široj balkanskoj religiji uvrstile su ga u red vlastitih svetih mučenika.... Zbog izuzetnog života i hristolike smrti, dukljanski Sloveni, preci današnjih Crnogoraca, svoga kneza mučenika proglasili su za svetitelja, kome i danas odaju poštu pripadnici sve tri religije u Crnoj Gori“, naglasio je akademik Perović.

Promociju monografije u Nikšiću pratila je izložba ikona „Kult Svetog Vladimira Dukljanskog“. Izložbu je otvorio **Ivan Jovović**. U postavci je prikazano oko pedeset poznatih likovnih iskaza Svetog Vladimira i predstavljaju samo jedan fragment njegovog kulta, u čijoj osnovi se nalaze univerzalne poruke mira i ljubavi, rečeno je na otvaranju izložbe.

S. Marojević

Nova zbirka poezije Ane Pejović, „Ne diraj moje krugove“

U Danteovom prvom krugu pakla

• „Pjesnik ne može da radi posao naučnika, zato što ne može da gleda samo jedno i da prestane da vidi opšte. Naučnik ne može da radi posao pjesnika, zato što uvijek vidi samo jedno, a ne može da vidi sve“.
(L. N. Tolstoj)

„U imperativnoj konstrukciji“ nove zbirke poezije nikšićke pjesnikinje Ane Pejović, uko-ričenoj u naslovu „Ne diraj moje krugove“, „sadržana je potka poetskog izraza pjesnikinje i lajtmotiv zbirke“, cijeni mr Miluša Bakrač. Konstante poezije Ane Pejović, prema pažljivoj analizi Bakrač, su „poezija u poeziji, čovjek u čovjeku i misao: 'Sve svoje nosim sa sobom', koje uz bogatstvo stilskog izraza, smjelih morfostilema, neologizama, oneobičanih sintagmi i izrečenih istina o kojim istorija čuti, preporučuju ovu zbirku... Crnogorska književnost savremenog doba nesumnjivo će postati bogatija za još jedno pjesničko djelo“, zaključuje Bakrač.

„Krug, kod pjesnikinje Pejović, ima višestruku makrosimboliku, simbol je sklada, jedinstva, neraskidive snage sunca i mjeseca, simbol raja, odbrane od neprijatelja i zlih duhova, a kružno kretanje je savršeno, nepromjenljivo, bez početka i kraja...“, pojašnjava Bakrač. Prema njenom osvrtu, nova zbirka pjesnikinje Pejović ima dva motiva, a to su krug i poezija, „koji se kroz uključivanje drugih motivskih struktura, nalaze u stalnoj interakciji“.

„U osnovi poetske misli Ane Pejović dominira transcendentna misao koja ponire u polje psihologije, tumačeći fizičko i metafizičko kroz koje se transponuje empirijska stvarnost u kojoj obitavaju poluljudi, nedovršeni ljudi, polusvjetovi (kako lirski subjekat modeluje ljude sebi suprotstavljene), pri čemu teži za sopstvom koje je lišeno sintagmi: 'Reći će ljudi' i 'Pazim šta će reći petparačani'“, zapisala je Bakrač, između ostalog, u recenziji zbirke.

Ona čitaocu skreće pažnju da se radi „o poeziji koja opominje i da treba pamtiti one koji su

žrtvovani s potopljenog broda u Medovi, one koji su uvijek ječili slavni mojškovački Božić, one koji ne gase zublju crnogorskog čojstva, one, 'neumrle, neobične ljude', koji su spoznali sebe na tlu svoje rodne grude, čije su temelje nezavisnosti učvrstili, prijatelje koji se grčevito bore na putu pravde i dostižu razmjere tragičkih junaka, svjesnih da je bitka za njih unaprijed izgubljena, ali se bore, smjelo i uzvišeno i kao takvi vrijedni su slave. ('Poetska jedinica poput istorije')“, zapisala je Bakrač.

Glavne stilske jezičke dominante poezije Ane Pejović, prema iščitavanju Bakrač, su: „slobodan stih, opkoračenja, prenosi, neočekivane sintagme, odsustvo rime, odsustvo interpunkcije i upotrebe velikog slova, bogatstvo tropima (posebno metaforom, metonimijom, personifikacijom i simbolom) i figurama konstrukcije što doprinosi otežanom recipiranju koje kroz brojne elipse pojačava stilogenost, otvarajući veliki broj mjesta neodređenosti i doprinoseći polisemantičnosti, koju potvrđuje i dominantna upotreba trotačke“.

Pjesnikinja Ana Pejović stihove iz nove zbirke poezije, govorila je prvi put pred publikom ovogodišnjih „Ratkovićevih večeri poezije“, a taj njen nastup u „kolijevci crnogorskog pjesništva“ prihvaćen je „u slavu poezije kao majke besmrtnih“.

Štampanje zbirke pjesama Ane Pejović „Ne diraj moje krugove“, finansiralo je Ministarstvo kulture.

da malo čutimo

...
mi nijesmo znali da brojimo
a imali smo priliku...
da smo bar na prste sabirali
danas bi bili broj
a ne pjesma...
možda i tijesan stih
ili simbolom opterećen katren
koji podsjeća na barok...

mi nijesmo znali da oduzimamo
a mogli smo ...
da smo bar čutali
kroz prozor bi i danas gledali
poznata lica skrivenog autora...
da smo bar lako odrastali
naučili bismo bolje da glumimo
i zatvorimo vrata
prije nego oblak postane siv. ...

„Sistem“ / K. S. Stanislavski

Biblija glumca

• „Ono o čemu ja pišem u svojoj knjizi ne odnosi se na jednu epohu i njene ljude, već na organsku prirodu umjetnika svih nacionalnosti i svih epoha“ (K. S. Stanislavski)

Piše: **Dragan Jovanović**

Čuvena knjiga „Sistem“, ruskog reditelja i glumca **Konstatina Sergejeviča Stanislavskog** (prevod **Milan Đoković**) nedavno je izašla iz štampe, u izdanju beogradske izdavačke kuće „Ultimum“.

Taj naslov predstavlja neku vrstu biblije za profesiju glumca, ali je i jedna od ultimativnih knjiga za teoriju i praksu izvođačkih umjetnosti i sve vrste umjetnika vezanih za pozorište.

Konstantin Sergejevič Stanislavski (1863-1938) ruski glumac, reditelj i pedagog jedan je od najznačajnijih teoretičara pozorišne umjetnosti XX vijeka. Stanislavski je bio jedan od osnivača čuvenog MHT, *Moskovskog hudoženstvenog teatra*, koji će postati jedan od najčuvenijih teataru prve polovine XX vijeka ne samo po svojim pozorišnim interpretacijama drama velikih ruskih dramskih pisaca Čehova, Tolstoja, Gorkog, već i kao svojevrsna laboratorija umjetnosti glume iz čijih

istraživanja u praktičnom radu sa glumcima će i nastati spisi Stanislavskog „*O zanatu*“ i „*Moj život u umjetnosti*“, a potom i sistematizovan glumačko-pedagoški traktat nazvan jednostavno - „*Sistem*“.

Glumačka, pedagoška i rediteljska iskustva na kojima je „*Sistem*“ Stanislavskog zasnovan stvarana su na početku XX veka kada je rusko pozorište zajedno sa evropskim pozorištima tražilo nove kreativne puteve u pozorišnoj umjetnosti. Stanislavski kao glumac i reditelj i teatar MHT su već do Prvog svjetskog rata stekli međunarodni prestiž i svjetsku slavu tako da je prva štampana verzija njegovog rada objavljena u Bostonu (SAD), za vrijeme velike turneje MHT po Americi. Dvije godine kasnije 1922. došlo je do ruskog štampanog izdanja. O ogromnom uticaju Stanislavskog na evropsko i američko pozorište i glumačku umjetnost i njegove fundamentalne ideje koje su kanonizovale glumačke tehnike i psihološke prakse *preživljavanja* u glumačkom kreiranju dramskih likova svjedoči i činjenica da je „*Sistem*“ preveden na bezbroj jezika i da je upravo na metodama i teatarskoj praksi i iskustvu Stanislavskog američki pedagog Li Strazberg pokrenuo čuvenu glumačku školu u Njujorku, kroz koju su prošli skoro svi veliki američki pozorišni glumci, ali i holivudske mega zvijezde od Marlona Branda do Roberta De Nira. Univerzalnost, umjetnička istinitost i autentičnost učinile su „*Sistem*“ Stanislavskog nezaobilaznom i obaveznom literaturom svih velikih glumaca širom svijeta, kao i onih koji žele da se posvete ovoj umjetnosti. „Ono o čemu ja pišem u svojoj knjizi ne odnosi se na jednu epohu i njene ljude, već na organsku prirodu umjetnika svih nacionalnosti i svih epoha“.

Predstavljamo: Narodno pozorište Republike Srpske

U sezoni pet premijera

- *Narodno pozorište Republike Srpske u jednoj sezoni producira četiri, ili pet novih predstava, na maloj i velikoj sceni.*
- *Glumački ansambl Narodnog pozorišta ima dvadeset osam članova, a u tehničkom sektoru ovog Pozorišta ima i radionica, te kompletna logistika potrebna da bi se uradila jedna pozorišna predstava.*

Piše: Aleksandar Stojković

Narodno pozorište Republike Srpske iz Banja Luke, jedno je od starijih pozorišta na južno-slovenskim prostorima. To Pozorište je sa radom počelo 18. oktobra 1930. godine, pod nazivom Narodno pozorište Vrbaske banovine. Odluku o osnivanju tog Pozorišta donijela je Kraljevska banska uprava Vrbaske banovine, u Banjoj Luci. Na svečanom otvaranju premijerno su odigrane tri

Stojanović, i Tereza Fogl. Prvi upravnik bio je Dušan M. Mitrović Šabalija. Za osam i po decenija rada ta teatarska produkcijska kuća više puta je mijenjala ime, a današnji naziv dobila je 1999. godine. Mijenjalo je i lokacije, a postojeća zgrada ovog Pozorišta, više puta je rekonstrisana.

Banovinsko pozorište nije bilo stvoreno kao kulturna institucija jednog grada, nego kao žarište prosvjetnog i kulturnog razvoja cijele regije. Tokom

Zgrada Narodnog pozorišta Republike Srpske, sagrađena 1934. godine

jednočinke rodoljubivog jugoslovenskog karaktera: „Hadži Loja“, Branislava Nušića, „Hej Sloveni“, Riste Odavića i „Povratak“, Budimira Švabića. Prvi glumački ansambl (po azbučnom redu) činili su: Radenko Almažanović, Momir Andrić, Vjekoslav Afrić, Marica Afrić, Joza Bakotić, Ružica Bogdanović, Žarko Joković, Zlata Kovačević, Emil Kutijaro, Dragan Jovanović, Ljubica Jovanović, Carka Jovanović, Dušan Mitrović, Kosana Pavlović, Dobrivoje Radenković, Ivka Radenković, Kosara Rajčević, Miloš Rajčević, Pava Sluka, Nikola

prve četiri sezone rada Pozorište je bilo smješteno u adaptiranoj zgradi porodice Rudović, da bi se u novoizgrađenu zgradu Kralja Petra I preselilo krajem 1934. godine. Pored Pozorišta u toj zgradi su bili: Kulturno društvo „Zmijanje“, Muzej i Narodna biblioteka Vrbaske banovine. Zgradu Pozorišta projektovao je inženjer Josif Goldner. Njena prva značajnija rekonstrukcija urađena je 1959. godine, po projektu inženjera Vladimira Dobrovića, kada je scena tehnički modernizovana, a sala i interijeri generalno preuređeni. Prema projektu Vjenceslava

Rihtera, poslije katastrofalnog zemljotresa, koji je zadesio Banju Luku 1969. godine izvršena je druga velika rekonstrukcija. Tokom adaptacije 2004. godine napravljena je scena „Petar Kočić,“ sa 77 sjedišta.

U jednoj sezoni Narodno pozorište Republike Srpske producira četiri, ili pet novih predstava, na maloj i velikoj sceni. U izboru repertoara vodi se

kompletnu logistiku potrebnu da bi se uradila jedna pozorišna predstava

Od brojnih nagrada koje je Narodno pozorište R.Srpske iz Banja Luke osvojilo na domaćim i međunarodnim festivalima, kao najznačajnije izdvajaju se dvije: Sterijina nagrada za predstavu „Ožalošćena porodica“, autora Branislava Nušića, a u režiji Nikole Pejakovića (2014.) i nagradu

Na sceni banjalučkog Pozorišta bar jedna predstava u sezoni je praiizvedba

računa da podjednako budu zastupljeni savremeni domaći i strani pisci, domaći i strani klasici, te da bar jedna predstava u sezoni bude praiizvedba.

Glumački ansambl Narodnog pozorišta ima dvadeset osam članova. Svi glumci su akademski obrazovani, a dobar dio njih je napravio zavidnu televizijsku i filmsku karijeru. Nikolina Friganović, prvakinja Narodnog pozorišta RS dobitnica je Sterijine nagrade, za ulogu Pavke u predstavi „Narodni poslanik“, te Gran pri „Zoran Radmilović“, za ulogu Milene u predstavi „Porodične priče“, na Festivalu „Dani Zorana Radmilovića“ u Zaječaru. U umjetničkom sektoru Narodno pozorište RS kao stalno zaposlene ima kućnog reditelja scenografa, dva kostimografa, te slikare - izvođače i kaširere. Narodno pozorište ima i svoje radionice, te

„Ardalion“ za predstavu „Kuhinja“, autora Petera Handkea, a u režiji Mladena Materića (2013.). Narodno pozorište Republike Srpske je šest puta pobjeđivalo na Festivalu „Susreti kazališta/pozorišta“ u Brčkom. Glumci, scenografi, kostimografi, kompozitori, reditelji banjalučkog Pozorišta su dobijali nagrade stručnog žirija na festivalima: u Sarajevu (MESS), Doboju, Jajcu, Prijedoru, Trebinju, Istočnom Sarajevu, Kragujevcu, Užicu, Zaječaru, Vršcu, Novom Sadu i Nikšiću.

Milo Bešović

Priča za laku noć

Milo Bešović, rođen je 1996. godine u Podgorici, gdje je završio Gimnaziju „Slobodan Škerović“. Student je treće godine Fakulteta dramskih umjetnost (FDU) na Cetinju, smjer dramaturgija.

Lica:

Marko Pavlović - 27 godina

Mrtvi - 75 godina, obučen u bokserice i trik majicu.

Ana – 27 godina, nosi crvenu haljinu

Šoder – 32 godina, nosi crnu rolku i plave somot farmerice

Ser Oliver – 45 godina, nosi odijelo sa šeširom

Otac Gavriilo – 50 godina, obučen kao sveštenik

Radnik

Ivan

Drama u jednom činu

(Veliki magacin pogrebnih usluga, pretrpan kovčezima. U sklopu magacina je kabina za stražara, čija su vrata otvorena. U pozadini su velika vrata magacina)

(Noć, Marko sjedi blizu kabine za stražara i priča preko telefona, pored njega je boca alkohola)

Marko: Šta imaš na sebi? Crvene ili crne ? Šta, ja, gdje sam? Ja, ja sam u kupatilu. Napunio sam kadu pjenom i ležim u njoj. Ne, ja nemam ništa na sebi. Šta da uradim? Da donesem kremić? Evo. *(Prestaje da priča par trenutaka, držeći slušalicu prislonjenu na rame, a zatim ponovo počinja)* Donio. Šta da uradim? Da počnem da se mažem sa njim. Dobro, dobro, počinjem, počinjem. Pričaj mi nešto gadno. *(neko kuca na vrata magacina)*

Marko: Sačekaj čas, brzo se vraćam, idem da donesem još kremića, ovo mi je malo.

(Marko ustaje sakriva bocu i otvara vrata. Pojavljuje se Radnik)

Radnik: Ej Indijanac, ja sam završio za noćas, evo ti ovi ključevi.

Marko *(uzrujan)*: Dobro, dobro.

Radnik: Šta je čovječe, šta ti je?

Marko: Ništa, što!

Radnik: Što si ti tako zadiha?

Marko: Ko, ja, nisam?

Radnik: Neka, neka, ko zna kakve ti bahanalije radiš ovdje, a brale. *(smije se)*
(Marko ga gleda)

Radnik: Kontaš, bahanalije..*(smije se)*

Marko:A, da, da.

(radnik prestaje da se smije, tišina)

Radnik: Što je hladno noćas.

Marko: Da.

Radnik: Da neće snijeg?

Marko: Možda.

...Nove drame...

Radnik: Nisi slušao prognozu.

Marko: Ne...

(tišina)

Radnik: Pa dobro, idem ja sad.

Marko: Važi.

Radnik: E slušaj, možeš li samo one kovčege što smo ja i Brzi danas farbali da ubaciš unutra, ako možeš, znaš ako ti nije problem?

Marko: Nije, lagano, ionako nemam šta da radim ovdje.

Radnik: A dobar si ti dobar brale, jesi čudan malo, al si skroz okej, a...

(udara ga jako po ramenu)

Marko: Valjda.

(tišina)

Radnik: Aj moram da pičim, čeka me neka pička noćas, šta da ti kažem i sam znaš kakve su to stvari.

Marko: Samo lagano, nema problema

Radnik: A brale brale.

Radnik *(odlazi, čuje se njegov glas iz offa):* Zaključaću kapiju.

Marko *(Za njim).* Važi, važi, pozdrav.

(Zatvara vrata)

Marko: *(za sebe)* Brale!

(odlazi do stolice žurno i ponovo uzima telefon)

Marko: Halo, vratio sam se. Alo, alo, jesi tu?

Prokleta kurva *(Baca telefon uzima bocu i sijeda, naginje, a zatim ponovo ustaje i počinje da zviždi i šetka po magacinu)*

Marko *(počinje da pjeva):*

Tiho, tiho, plovi voz.

Priča priču za laku noć.

Kažem, ćao mama,

ja moram...

(Iznenada jedan kovčeg pada na pod. Iz kovčega ispada Mrtvi, starac sijede brade, bez kose, mršav i nizak.)

Mrtvi: Vode, vode, molim te, vode, brzo...

(Marko uplašen odlazi do kabine i donosi bocu sa vodom, bača je pored Mrtvog, odaljava se par koraka od njega i vadi šravicger iz dzepa)

Mrtvi: *(otvarajući bocu):* Gušim se, gušim...

Marko: Da se nisi mrdnuo?

Mrtvi: Ne, ne, nemoj čovječe, đe će ti duša, pa ja sam samo jedan starac.

Marko: Šta hoćeš, govori?

Mrtvi: Vode.

Marko: Evo ti .

(pokazuje šravicgerom na vodu)

Mrtvi: Nemoj molim te.

Marko: Zvaću policiju.

Mrtvi: Ne, to nikako ne, molim vas.

Marko: Malo bi da kradeš, a? Kako te nije sramota.

Marko: Ne, gospodine, greška, velika greška.

Marko: Čuti, čuti, došao ovamo da kradeš. Aj da si otišao u neki supermarket. Starac u tvojim godinama, pih. *(pljuje pored njega)*

Mrtvi: Ne, došlo je do nesporazuma.

Marko: Nesporazuma, kako da ne. Šta je, šta hoćeš, kovčeg da mazneš, da se obezbijediš?

Mrtvi: Mogu li samo malo vode?

Marko: Eto ti pij ionako ćeš brzo u zatvor.

(Mrtvi naginje i pije)

Marko: Šta je ožednjo si, a? Nisi računao na to?

Mrtvi: Ne gospodine, Vi me ne razumijete.

Marko: Čuti, misliš da mene možeš da pređeš. Oćeš da ja nagrabusim zbog tebe. E nećeš brate, nećeš.

Mrtvi: Joj gospodine pa nemojte. Slučajno se desilo.

(Mrtvi ustaje i kreće da ide)

Marko: Će si pošo?

Mrtvi: Pa da se vratim?

Marko: Će da se vratiš? Sjedi tu, sjedi, kad kažem.

Mrtvi (sijeda): Ali takav je dogovor.

Marko: Kakav dogovor?

Mrtvi: Pa...

MARKO: Pazi ti njega, on i dalje oće da krade, nije ga sramota. *(vadi kajiš)*

Marko: Veži se!

Mrtvi: Nije gospodine, nestalo mi vode, nisam mogao da izdržim, nemojte nikom reći.

Marko: Veži se, kad kažem.

Mrtvi: Nemojte, Vi ste jedan fin gospodin, a i ja sam pomalo fin, ne bi bilo lijepo to da radim. Molim vas.

Marko: Nemaš ti šta da moliš, uhvatio sam te na djelu. Hajde!

Mrtvi: Sam sebe da vežem?

Marko: Da.

Mrtvi: Pa kako ću ja to?

Marko: Šta kako, provuci ruke kroz to i stegni najjače što možeš.

Mrtvi: Uh.

Marko: Šta je sad?

Mrtvi: Bešika, bešika? Moram u wc.

Marko: Da ne bi i na ručak da te vodim?

Mrtvi: Upišaću se.

Marko: Već si se ti upišao u sebe kad si dopustio ovo.

Mrtvi: Jesam.

Marko: Šta jesi?

Mrtvi: Upišao sam se.

Marko: O čemu ti to?

Mrtvi: Upišao sam se, stvarno.

Marko (miriše): Pih starkeljo odvratna, sad ću da zovem policiju.

...Nove drame...

Mrtvi: Zbog toga što sam se upišao, niste fer. (*okreće mu leđa*)

Marko: Znaš ští zbog čega ja zovem policiju, ne pravi se blesav.

Mrtvi: Pa ja sam vam fino rekao, a uostalom uopšte niste ljubazni, da znate. (*okreće se*).

Marko: Ljubazan?

Mrtvi: Da, nemate ni trunku poštovanja, bar prema godinama ako ne prema nečem drugom.

Mrtvi: Ti nisi normalan, majke mi. Aaa, sad ja tebe razumijem, hoćeš da me predeš, da mi umakneš, e nećeš, ne. Praviš se lud.

Mrtvi: Još vrijeđate.

Marko: Ti si stvarno riješio da ja ubijem boga u tebe, a brale...

Mrtvi: Ne, ja samo oču da kažem da se ne ophodite lijepo prema meni, ja to nisam zaslužio, pa vi vidite sami, šta ćete.

Marko: Majke mi ti nisi baš svoj. Slušaj me starkeljo odvratna...

Mrtvi: Aha, sad i deratizacija, samo sam još i to čekao.

Marko: Šta?

Mrtvi: Deratizacija!

Marko: Valjda diskriminacija.

Mrtvi: Znam ja šta ste vi mislili..

Marko: O čemu pričaš to?

Mrtvi: O tlačenje gospodine, tlačenju.

Marko: Tlačenje! (*smije se*) Pa deratizacija je čišćenje.

Mrtvi: To vi nekom drugom.

Marko: Sad hoćeš mene da napraviš budalom? Jedino ako si mislio na čišćenje kao na ubijanje, ali to ti neću pružiti, neću da prljam ruke.

Mrtvi: Znam ja na šta sam mislio.

Marko: Deritarizacija se obavlja po kućama budalo, kad oćeš da se ostraniš nekih insekata ili pacova.

Mrtvi: Ne, to nije tačno, ljudi ne mogu da se čiste.

Marko: Mogu, ali to se onda naziva kupanje.

Mrtvi: Kupanje, ne čišćenje.

Marko: Čišćenje može da se nazove, recimo, kad se mažeš šamponom na tijelo.

Mrtvi: Da, ali to nije čišćenje čovjeka.

Marko: Nego?

Mrtvi: Pa ostranjuješ glib sa sebe, a ne čovjeka.

Marko: Pa kad tako posmatraš i nije, ali je i dalje čišćenje?

Mrtvi: Da, čišćenje gliba.

Marko: Zavisi, takođe, koliko dugo imaš taj glib. Ako ga imaš duže od nedelju dana onda možeš da ga smatraš tvojim dijelom i onda ostranjuješ svoj glib.

Mrtvi: Da, ali kupanje i čišćenje ne mogu da idu jedno bez drugog.

Marko: Kako to, na šta ciljaš?

Mrtvi: Pa ako oćeš da se okupaš, moraš prvo da se očistiš.

Marko: A možeš li prvo da se okupaš pa onda da se očistiš?

Mrtvi: Možeš, ali onda ne čistiš glib, nego vodu.

Marko: Da, ali i voda je malo glibava, ne možeš reći da je skroz čista.

Mrtvi: Zavisi koja voda.

Marko: Pa onom kojom se kupamo sigurno nije čista.

Mrtvi: Da, a šta je sa onom koju pijemo?

Marko: Pa ako se kupaš sa njom, ona će dotaći tvoj glib i postati glibava, a uostalom ko se kupava vodom za piće?

Mrtvi: To je tačno, ali možeš da je prokuvaš.

Marko: Šta će mi prokuvana voda?

Mrtvi: Pa možeš da napraviš kafu od nje, recimo. Prokuvaš je i glib nestaje.

Marko: Uh to može, ja volim kafu.

Mrtvi: I ja isto.

Marko: Sa malo mlijeka.

Mrtvi: Ne, ja mlijeko ne pijem.

Marko: To ti je loše, dobro je za kosti.

Mrtvi: Gluposti.

Marko: Šta hoćeš time da kažeš?

Mrtvi: Alergičan sam na mlijeko.

Marko: Jesi li ti zdravo?

Mrtvi: Pa jesam, samo ponekad ne mogu da spavam.

Marko: Stvarno, nesanica?

Mrtvi: Da.

Marko: Moja baba je isto patila od nesаницe, znam da je pila neke crvene tablete.

Mrtvi: Ozbiljno? Kako se zovu?

Marko: Šta?

Mrtvi: Tablete.

Marko: Ne znam, mada mislim da ih više ne proizvode.

Mrtvi: Jesu li joj pomogle.

Marko: Da, umrla je.

Mrtvi: Uh, žao mi je.

Marko: Nema veze, nisi ti kriv.

Mrtvi: Da, ja ne bih nikad ubio čovjeka,

Marko: Da, ali zato voliš da kradeš.

Mrtvi: Ne volim gospodine, ja u životu ni mrava nisam zgazio.

Marko: Ajde ne laži, mrzim kad me ljudi lažu.

Mrtvi: Zar vam ja ličim na lažova.

Marko: Više na neku utvoru.

Mrtvi: Hvala vam.

Marko: Gdje ti bi pamet, pa zar nemaš ni malo mozga, da razmisliš da neko sve ovo čuva.

Mrtvi: Ma znam, ali nisam mogao da izdržim.

Marko: E budalo stara, da nisi toliko jadan ne bi mi te bilo žao.

Mrtvi (ponizno): Da, ja sam baš jadan, najjadniji.

(*umiljava se*)

Marko: Ajde bježi, neću više da te vidim i nemoj da ti padne na pamet da nešto slično pokušaš, inače si gotov.

...Nove drame...

Mrtvi: O hvala ti dobri gospodine, hvala, ljubim ruke.

Marko: Ajde, ajde briši odavde dok se nisam predomislio.

Mrtvi: Nećeš mi ni glasa čuti.

(Mrtvi odlazi do kovčega pomjera ga pored ostalih kovčega, čisti ga rukom i ulazi u njega) (pauza) (Marko dolazi do kovčega i naginje se izviše, gleda ga)

Mrtvi: E možeš samo kovčeg da zatvoriš, ja ne mogu sam, treba mi pomoć.

(tišina)

Mrtvi: Samo prebaci preko taj poklopac ili šta već.

(tišina)

Marko: Alo, fali li tebi koja daska u glavu, čovječe?

Mrtvi: Ne, ne u redu je samo poklopac ako može.

Marko: Da si odmah izašao napolje, pa ćeš ti nekog drugog zezat.

Mrtvi: Šta, zar nisi rekao.

Marko: Van!

Mrtvi: Ali tek sam ušao?

Marko (ljut): Izlazi napolje kad ti kažem.

(Mrtvi izlazi pokunjen)

Marko: Ja se pravim fin i pošten, reko žao mi te, a ti tako, ne odustaješ. Oćeš pa oćeš.

Mrtvi: Ali..

Marko: Čuti! Da nisi riječ zucnuo. Ne, ja sam kriv, oću da budem dobar, sad ću ja da zovem policiju pa ti njima objašnjavaj kako i šta, to nije moja stvar, ja sam svoj dio posla obavio, ja ništa nisam kriv.

(Marko odlazi do telefona)

Mrtvi (uplašen, više za njim): Ali ne možete to da mi uradite, ne policiju, žaliću se kod vašeg šefa, ja imam sve papire, imam sve papire, dobićete otkaz.

(Marko zasteje)

Marko: Šta kažeš?

Mrtvi: Dobićeš otkaz, biće tvoja riječ protiv moje plus papiri.

Marko: Kakve papire?

Mrtvi: Za prodaju.

Marko: Prodaju čega?

Mrtvi: Sebe.

Marko: Molim?

Mrtvi: Da, evo ih, sve crno na belo. *(vadi neki zgučen papir iz bokserica)*, sve je tu, ne možete mi ništa, ništa nisam skrivio.

(Marko mu prilazi)

Marko: Šta je to?

Mrtvi: Registracija.

(Marko mu iz ruku uzima papire)

Marko (počinje da čita): Ja, Ivan Marković, 67 godina, pri čistoj svijesti i pameti pristajem da budem dobrovoljno prodat gospodinu L.Đ, dana 23.2.2015. godine pod brojem 665 za kojeg ću marljivo raditi svaki dan i zbog toga biti nagradjen. Potpis robe Ivan Marković, incijali kupca L.Đ, incijali dobavljača R.D. ...

Mrtvi: Da, ima i pečat, tu, negdje u desnom uglu. Da, evo ga.

Marko: R.D? Ranko Dimitrijević.

Mrtvi: Aha, da, mnogo dobar čovjek i lijep i pošten, stvarno dobar. A što je uljudan...

Marko: Ivan Marković, ne razumijem, ništa ne razumijem.

Mrtvi: To sam ja, mada me možeš zvati i Mrtvi, tako su me oduvijek zvali.

Marko: Ovo je neka šala, neko se šali sa mnom.

Mrtvi: Ne gospodine, sve je tu, potpisi, pečat, broj...

(zavrće majcu i na njegovom stomaku stoji istetoviran broj 665)

Mrtvi: Sve je po propisima.

Marko: Kakvi propisi, kakva prodaja ljudi?

Mrtvi: Regularna i sami vidite. Sad što sam izašao, to je bilo slučajno, ali to ne mora niko da sazna, nek to bude naša mala tajna, policija ne treba ni vama ni meni.

Mrtvi: Ni ja iskreno rečeno ne znam kako se to desilo, ali šta da se radi, to je što je. Mada su rupe za disanje stvarno male...*(Klima glavom. Tišina, Marko ga gleda)*

Mrtvi: A i nema dovoljno hrane i vode.*(tišina)*

Mrtvi *(prevrće glavom)*; Ali sam ja ipak izdržao, s obzirom na to da sam star. Znate, ja imam kamen u bubregu i ne valja da sam stalno u istom položaju i da ležim.

Marko *(zbunjeno)*: Gdje nema hrane?

Mrtvi: Pa u kovčegu, gdje drugo.

Marko: Ali...

Marko: Mada se ja ne žalim, taman posla, čuš. Mogu ja da istrpim, nemoj te nikom reć za ovo ,to ja znam da se izlanem malo, ali u dubini duše sam dobar, iako sam glup. Čuš, malo hrane, ko jašta, ma ko da sam u hotelu bio, ništa mi ne fali.

Marko: Ali zar ti nisi htio da kradeš?

Mrtvi:!Ma ne, otkud vam to gospodine, sve je nesporazum, samo sam slučajno ispao?

Marko: Pa kovčeg...

Mrtvi: Slučajno,kažem vam,tražio vodu i pa,ispadoh iz njega.Malo sam se ogrebao,evo tu,ali ništa strašno, mada,da nemaš neki flaster slučajno.

Marko: Pa šta radiš tamo?

Mrtvi: Kao i svi, čekao da me odnesu.

(Marko mu prilazi i uštine ga)

Mrtvi:Aj,čemu sad to gospodine?

Marko *(Paleći sebi šamar)*: Ništa, ništa.

Mrtvi: Gospodine vi ste vrlo čudni.

Marko: Čudan. *(smije se)*

(odaljava se od njega nekoliko koraka)

Mrtvi: Gospodine ja bih morao da se vratim, ako nemate taj flaster, pa da sačekam još malo.

Mrtvi: Bio bi red,ne bih volio da me zateknu ovdje.

(tišina)

Mrtvi: Gospodine,gospodine...

(Marko se okreće i žurno prilazi Mrtvom hvatajući ga za vrat)

Marko: Nećeš ti nigdje da ideš dok mi ne obješniš šta se ovdje događa.

Mrtvi: Gušim se, gušim se, vazduha, vazduha.

Marko: Govori.

Mrtvi: Ja sam samo roba, ja ne znam ništa.Vazduha, treba mi vazduha. Mene trebaju samo da prenesu. Ja

...Nove drame...

sam sve uredno platio...Vazduha, vazduha...

Marko: Šta si platio,kovčeg?

Mrtvi: Mjesto, mjesto...

Mrtvi: Pa gospodinu Dimitrijeviću.Vazduha...

(Marko ga pušta)

Marko: Gospodinu Dimitrijeviću?

Mrtvi: Mislio sam da ću umrijeti sad po stare dane.

Mrtvi: Da, Dimitrijeviću, Vašem šefu, valjda. Uf, vazduha mi treba, vazduha, kako je dobro *(diše duboko i iznenada zastaje)*

(tišina)

Mrtvi (zbunjeno): A vi ne radite u prodaji?

Marko: Ne.

Mrtvi: Vi očigledno ne znate ništa?

(tišina)

Mrtvi (češe se po glavi): Opet sam gadno zasro, jebala me voda.

Marko: Meni ništa nije jasno.

Mrtvi (pada na koljena i moli): Nemojte me odati molim vas, nemojte,ovo mi je jedina šansa, molim vas, smilujte se, ja sam samo jedan jadnik...

Marko: Polako, polako...

Mrtvi: Nemojte, ja nisam kriv, niko nije kriv, samo je došlo do greške.

Marko: Polako, polako

Mrtvi: Vi ste dobar čovjek, ja to vidim, nemojte.

Marko: Dosta više,prestani.

(tišina)

Mrtvi: Pa ne znam da li bih vam ja baš umio objasniti, bolje da bježim.

Marko: Znaš više nego ja.

Mrtvi: To da.

Marko: Govori onda, šta čekaš?

Mrtvi: Pa taj Dimitrijević, Vaš šef ,on se bavi, kako da kažem..? Bavi se dobrovoljnom trgovinom ljudi.

Marko: Trgovinom ljudi?

Mrtvi: To je malo grubo rečeno. Dobrovoljno je tu ključna riječ gospodine. Mislim, kod njega dolaze ljudi koji prodaju sami sebe. Oni mu plaćaju za to.

Mrtvi: Ma ne, on nas samo prodaje, ali u tome nema ništa loše. On će me poslati kod jednog čovjeka i ja ću raditi za njega a on će me plaćati za to i zaradiću i više nego što bih ovdje ikad zaradio. Postaću bogat.

Marko: Kod tog L.Đ?

Mrtvi: Da,to su mu incijali, pročitali ste ugovor. On ne dozvoljava da mu se sazna ime.

Mrtvi: Pa vjerovatno ga je strah.

Mrtvi: Ma nema tu nikakvog ponosa, nije riječ o tome, rekao sam vam, zaradiću dosta novca i nešto napraviti od svog života.

Marko: Ali šta ako te prevare?

Mrtvi: Ne mogu, imam ugovor.

Marko: To je samo papir.

Mrtvi: Ne, to je ugovor.

Marko: Budalo.

Mrtvi: Ne ostaje mi ništa drugo osim da vjerujem.

Marko: Ti baš vjeruješ?

Mrtvi: Ne brinite gospodine, ja i onako nemam šta da izgubim, moj život ne vrijedi više od ovog kovčega.

Marko: Ali zašto sam ne odeš kod njega?

Mrtvi: Kako, kad ne znam ko je on. A uostalom nemam ni papire. Dugo sam ja slušao priče o toj zemlji, neki su govorili da je to ostrvo. Mislio sam da je to samo bajka, izmišljotina, nisam se obazirao. Govorili su da se poruke o mjestu nalaženja prodaje objavljuju u čituljama.

Marko: Kako to?

Mrtvi: Pa jednom nedeljnom objavi se čitulja čovjeka po imenu Nikola Vinjak koji je umro prije šest godina i šest dana i onda svako prvo slovo rečenice u čitulji označava slovo riječi o mjestu gdje se prodaja izvršava.

Mrtvi: To je lažna čitulja. A početna slova rečenica daju slova koja sklapaju riječi gdje se izvršava prodaja.

Marko: To je nemoguće.

Mrtvi: I ja sam to mislio, dobri gospodine. Dok jednog dana nisam naletio na sličnu čitulju. I paf... (*udara rukama, dlanom o dlan*) Sve se poklopilo. Nisam mogao da vjerujem. Otišao sam da provjerim, možda više iz sumnje nego da stvarno to i uradim. Ali sam shvatio da tako nešto ne mogu da propustim i prodao se.

Marko: Tako si i dospio ovdje?

Mrtvi: Da, ovo mi je nova šansa, moj gospodine. Kao da sam se opet rodio.

Marko: Ali ko ti je rekao sve to za čitulju i prodaju.

Mrtvi: E, ko mi je rekao, ko mi je rekao... (*pravi pauzu kao da nešto čuje*)

Mrtvi: Stanite ,tiho, zar ne čujete?

(Čuje se hrkanje)

Marko: Šta je to?

Mrtvi : Spavaju.

Marko: Ko?

Mrtvi: Pa svi ostali.

Marko: Stani, hoćeš da kažeš da se u ovim kovčezima sada nalaze ljudi?

Mrtvi: Pa ne baš u svima, ali u nekima da.

Marko: I svi su oni dobrovoljno prodati.

Mrtvi: Da, sve je u dogovoru. Znae kako kažu, dogovor kuću gradi. (*osmjehuje se*)

Marko: Ja sam sve vrijeme radio ovdje, a nisam ni znao da su oni tu.

Mrtvi: Oni su svi fini ljudi, izgubljeni, ali fini. Samo se nadam da nećete nikome reći za ovo.

Marko: Misliš na prodaju?

Mrtvi: Da. Uništiti bi ste naše živote. Ovo nam je jedina šansa. Ovo ovdje nije mjesto za nas.

Marko: Ja, ja ne bih nikad tako nešto učinio.

Mrtvi: Djelujete kao dobar čovjek, moj gospodine.

Marko: Ne znam šta da ti kažem.

Mrtvi: Nemate mi šta reći. (*tišina*) Pa, želite li onda da ih upoznate.?

Marko: Druge ljude, njih? (*pokazuje rukom na kovčege*)

Mrtvi: Da, zašto da ne?

Marko: Da li smijemo?

Mrtvi: Ne vidim razlog zašto ne!? Oni su svi druželjubivi.

Marko: Pa ne znam, ako....

Mrtvi: Kopka vas da vidite šta ih je natjeralo da tako nešto urade, priznaj te slobodno.

Marko: Ma ne, šta ti je? Ne znam ,samo, da li bi im to smetalo, da izađu, da ih ne remetimo.?

Mrtvi: Mislim da ne: Njima će, uostalom, prijati da malo izadju iz kovčega suviše su dugo unutra. Mogu ispušiti po cigaretu, a i udahnuti malo vazduha.

Marko: Pa hajde, ionako nemam šta da radim.

Mrtvi: Samo se moramo vratiti do jutra.

Marko: Nemaš problema imaću to u vidu.

Mrtvi: Mnogo dobar gospodin, mnogo dobar.

(Mrtvi kreće ka kovčezima, a Marko za njim)

Mrtvi: Mislim da bi u ovom trebao da bude neko.

(otvara kovčega, a unutar njega spava Ana (hrče)

Mrtvi: Da, pogodio sam, lepa Ana.

Mrtvi (budi je): Ana, Ana, probudi se, Ana.

Ana: (uplašeno): Stigli smo?

(Ustaje žurno, grli i ljubi Marka)

Ana: Ja sam Ana, drago mi je. *(rukuje se sa Markom)* Šta ja umijem? *(namješta frizuru)* Ja umijem dosta toga da radim, sve umijem. Mogu i da kuvam i pjevam i perem, sve, sve. Mogu čak i da šijem, sve mogu *(Mrtvom)* Kakva mi je frizura nije se promijenila?

Mrtvi: Ana, nismo još stigli.

Ana: Molim?

(odaljava se od Marka)

Mrtvi: U pogrebnom smo preduzeću još uvijek, negdje na pola puta, rekao bi. A ovo ovdje je, je...

Marko (prilazi Ani, pružajući joj ruku): Marko Pavlović drago mi je.

Mrtvi: Da, Marko Pavlović. On je stražar ovdje.

Ana (gleda Marka, a zatim se okreće ka Mrtvom): Pa što si me budio onda?

Mrtvi: Mislio sam da bi ti prijalo da izađeš malo.

Ana: To je tačno, napokon nešto pametno i od tebe. Sva sam se ukočila unutra. Ali zar mi smijemo da izlazimo?

Mrtvi: Ne, ali Marko neće reći nikome, tako da ne brini.

Ana: Marko, Marko, a da on. Baš si divan, da znaš.

Marko: Hvala ti.

Ana: Jesam li lijepa?

Marko: Šta?

Ana: Jesam li lijepa?

Marko: Pa ovaj, jesi.

Ana: Znam, znam, ne moraš to da mi kažeš. Ali moram još da budem ljepša. Staviću malo šminke, ne staviću dosta šminke. Imaš li neko ogledalo ovdje?

Mrtvi: Ana, ne dosadjuj gospodinu.

Marko: Ne dosađuje.

Ana: Eto vidiš.

Marko: A šta si ti bila prije nego si..?

Mrtvi: Kurva.

Ana: *(Mrtvom)* Ja nisam bila kurva, ja sam bila dama, to da znaš *(Marku)* Jes da sam imala malo slabiji moral i da su se muškarci sa mnom ophodili tako, ali to su oni krivi, ne ja.

Marko: Pa zašto si onda odlučila da odeš?

Ana: Pa zato su krivi muškarci, dame ovdje niko ne poštuje, znaš. A stvarno sam lijepa, zar ne, stvarno?

Marko: Da, da.

Ana: Naprosto ne mogu da vjerujem, zašto baš ja, otkud meni ova ljepota. Ah, ali to nije do mene. Šta ću, neka-ko ću se nositi sa tim. Ovdje vam je malo dosadno i prljavo.

(razgleda po magacinu)

Ana: Ovdje ima svačega.

(nailazi na paučinu i zgrozi se)

Ana: Ovdje vam je malo dosadno i prljavo, znaš?

Marko: Pa i nije da se baš zabavljam, ali navikao sam.

Mrtvi: Ovo je prva noć da se nešto dešava ovdje zar ne?

Marko: Moglo bi se reći. Kovčezi su progovorili, konačno. *(smije se)*

Ana: To nije smiješno, znaš?

Marko: Izvini.

Ana: Uh, strašnog li mi uspjeha. Čami ovdje sa kovčezima čitavu noć. Ja to ne bih mogla. Znaš ja se plašim smrti i kovčega. Uh tako su mi hladni i strašni, divim ti se, da znaš, divim.

Mrtvi: Ti si stvarno hrabar čovjek, gospodine.

Marko: Prvi put čujem tako nešto.

Mrtvi: To je istina.

Ana: On je malo lud, da znaš, ne obaziri se na njega.

Mrtvi: Ana?

Ana: Molim Mrtvi?

Mrtvi: Zaboravi.

Ana: A zašto ne napravimo neku žurku već kad smo izašli?

Mrtvi: Žurku.

Ana: Pa da, dignućemo ostale iz kovčega i napraviti našu oproštajnu žurku. Da se provedemo posljednji put kao jadnici u ovom životu. Mrtvi, uskoro postajemo bogati, bogati, zar si zaboravio?

Mrtvi: Mislim da to ne bi bilo u redu.

Ana: A što i onako ništa ne radimo, uostalom niko za to neće znati. *(gleda Marka)*

Mrtvi: Stvorićemo mu problem.

Marko: Meni ne smeta.

Ana: Eto vidiš, zašto stalno pričaš u njegovo ime i žališ se?

Mrtvi: Ne znam.

Ana: Pa kad ne znaš onda ćuti. Jednu mala, finu žurku za sve nas.

Mrtvi: Pa ako gospodin kaže da mu ne smeta.

Marko: Zašto bi mi smetalo? Imam tu nešto alkohola, a blizu je i kapela pa možemo iz nje uzeti alkohol.

Ana: Super, alkohol, napićemo se. Počinješ sve više i više da mi se sviđaš. Pićemo za nas i naše sjutra. Joj kako sam lijepa. Idem da dignem ostale iz kovčega.

(Ana odlazi do ostalih kovčega, a Marko i Mrtvi ostaju sami)

Mrtvi: Hvala vam gospodine.

Marko: Nema na čemu.

Mrtvi: Vi ste stvarno dobar čovjek.

Marko: Valjda.

(Čuje se Anin glas iz pozadine.)

Ana (off): Hajte ustajte, pravimo žurku)

Marko: Nešto sam razmišljao Mrtvi.

Mrtvi: Recite gospodine?

Marko: Ne, suviše je glupo.

Mrtvi: Šta?

Marko: Ne znam.

Mrtvi: Recite gospodine?

Marko: Ništa, nema veze.

(Dolazi Ana, a za njom Šoder, Ser Oliver i otac Gavriilo)

Ana: Hajte, napićemo se, biće nam divno i bićemo divni, mada sam ja to već.

Šoder: *(pali cigaretu):* Hvala bogu da smo izašli, ne bih mogao više da izdržim sa njim. Nje mi jasno zašto su mene stavili u kovčeg sa ovim jadom.

Ser Oliver: Ja nisam jado ja sam Ser, upamti to nevaspitani čovječe, Ser Oliver. Daj mi sad jednu cigaretu.

Šoder: *(daje mu cigaru):* To treba nešto da mi znači?

Ser Oliver *(pali cigaretu):* Treba da ti bude čast da dijeliš kovčeg sa mnom.

Šoder: Velike mi časti. Budeš li nastavio da mi dahćeš u lice, rešiću ti se u pokretu iz duge devetke kad stignemo tamo.

Otac Gavriilo: Ubio bi čovjeka?

Šoder: Ne, ali stalno razmišljam o tome.

Marko: Ne svađajte se, ovo je ipak vaša oproštajna žurka.

Šoder: Ko je sad pa ova budala?

Ana: To je Marko Pavlović, on je stražar. Treba da mu se zahvalite što ste izašli iz kovčega prije vremena, inače bi ste se pogušili unutra, pogotovo vas dvojica.

Šoder: Ja se ne zahvaljujem nikome. Isto mi je unutra i vani, samo čuh da ćemo da pijemo.

Ser Oliver *(Marku):* Oprostite ovom nevaspitanom krelcu, misli da je popio pamet ovog svijeta. Moje ime je Ser Oliver, Ser Oliver, upamtite, to ime.

Marko: Drago mi je.

Ser Oliver: Rado bih se rukovao sa vama ali imam osjećaj da su vam ruke prljave, a ne bih da fasujem neku boleštinu.

Marko: A to, izvinite, nema nikakvih problema.

Otac Gavriilo *(Marku):* Gavriilo.

Marko: Drago mi je oče.

Otac Gavriilo: Ja...

Šoder: Možemo li da se manemo ovih glupih manira i da već jednom počnemo da pijemo.

Ser Oliver: Oh, dragi Bože, spasi me budale.

Otac Gavriilo: Zvali ste me?

Ana: Ja sam za, hajde da pijemo.

Mrtvi: Dobro, izvadite pare, to što imate, pa da kupimo piće.

Šoder: Ja da dajem pare?

Ser Oliver: Ostade mi novčanik u kovčegu, majku mu njegovu?

Otac Gavriilo: Bog će nam oprostiti.

Ana: Ljudi, ozbiljno, dajte pare.

Marko: A ne, ja častim.

Mrtvi: Ne, svi ćemo dati po nešto. Mi nemamo puno ali možemo skupiti. Uostalom uskoro ćemo zaraditi masu novca.

Ana: Tako je, dajte ljudi.

Marko: Ne, ne ja ću platiti sve. Ipak ste mi došli u goste.

Šoder:: Puštite čovjeka, kad mu je to želja, vidi te da mu je to merak. Nije ljudski odbijati darove.

Oliver: Da, ne odbijajte mu čast. Samo ako može neki skupi viski, od jeftinih me ujutro glava boli, a znaš da moram da putujem.

Šoder:: Ma meni je svejedno.

Gavriilo: Hvala Bogu i poštenom Marku.

Ana Tako si divan.

Marko: Samo će neko morati sa mnom da mi pomogne.

Mrtvi: Ja ću gospodine, ukažite mi čast.

Marko: Nema tu nikakve časti, samo idemo po alkohol.

Mrtvi: Ima li ko od vas sat, moramo se do jutra vratiti u kovčege.

Šoder:: Ma opušteno stari.

Oliver: Imam ja sat. Uh, šta mu je ne radi, biće da su opet baterije zaštekale.

Šoder:: Kakav sat, takav i čovjek.

Oliver: Praviću se da ovo nisam čuo.

GAVRIILO: Ja ne nosim sat.

Marko: Ne brini, ima još vremena, samo polako.

Ana: Sačekajte, idem i ja sa vama.

Marko: Ali?

Ana: Ne, želim da prošetam, noć je tako divna.

Marko: Dobro.

(odlaze)

Otac Gavriilo: Odoše.

Šoder:: Bravo ti ga genije, dobro si to primijetio.

Oliver Ti se stalno nešto žališ. Kako te nije sramota da se tako ponašaš.

Šoder:: Samo ću te značajno pogledat.

(tišina)

Otac Gavriilo: Šta ćemo da radimo?

Šoder:: Da pijemo.

Otac Gavriilo: Ne to, nego sad, dok ne dođu.

Šoder:: A šta misliš da malo ćutimo ?

Oliver: Daj mi još jednu cigaretu, Šoder.

Šoder: *(vadi paklicu i daje Oliveru):* Mnogo ti pušiš.

Oliver: Ajde, zajedno smo je kupili, pola je moje.

Šoder:: Jeste, ali kad ispušiš svoju polovinu ja ti moju ne dam.

Oliver: Nisam ni očekivao. *(tišina)*

Otac Gavriilo (*počinje da pjeva*):

Tiho tiho plovi voz
priča priču za laku noć.
Kažem ćao mama,
ja moram poč...

Šoder: **Oliver** (*Isto počinju da pjevaju*):

Tiho tiho plovi voz
priča priču za laku noć.
Kažem ćao mama,
ja moram poč...

(*dolaze Marko, Ana i Mrtvi*)

Marko: Šta to pjevate?

Ser Oliver: Ubijamo dosadu.

Marko: Mislio sam koju pjesmu?

Šoder:: Pa pjesma se zove Ubijamo dosadu.

Marko: Tako mi poznato zvuči, kao da sam je negdje već čuo.

Ser Oliver: Nekad davno su je puštali na nekom kanalu, ne mogu se sjetiti koji.

Otac Gavriilo: Da, to je bilo davno.

Mrtvi: Zar u crkvi imaju televizor.

Otac Gavriilo: Nisam to slušao u crkvi.

Ser Oliver: Nego gdje.

Otac Gavriilo: Na radiju.

Šoder:: Koga to sad zanima.

Ana: Donijeli smo alkohol.

Šoder:: Super.

Marko: Pijete ljudi.

(*uzimaju alkohol iz kese i piju*)

SVI U GLAS: Dobar, dobar.

(*ćute i piju*)

Otac Gavriilo: Koliko dugo mogu da izdržim a da ne dišem? Jedan, dva, tri, če... Dosta, ne mogu više... Svega tri sekunde, nije loše. Mada, mislim da sam prošli put bio bolji ili je to bilo prije prošlog puta, ne sjećam se...

Ser Oliver: Znae, ja ne pije, dosta rijetko, suviše sam lijepo vaspitan da bih tako nešto radio. Jednom sam to uradio i sada pokušavam da zaboravim.

Šoder: Kod mene to dođe sasvim slučajno, onako u prolazu, dok se nadam nečem drugom. Onda me više ništa ne vrijeđa. Padnem, tako, sam sa sebe i udarim tupo o pod povređujući nogu pri padu, ali ne plačem i ako me boli, stvarno ne plačem.

Marko (*Mrtvom*): Šta oni ovo govore.

Mrtvi; Priču za laku noć.

Marko: PA neće valjda sad da spavaju, tek smo počeli.

Mrtvi: Ne, to se samo tako kaže. Olakšavaju sebi, neki vid opuštanja misli, kao meditacija. Evo, probajte i vi.

Marko: Da probam?

Marko: Da, samo recite šta vam prvo pada na pamet.

Marko: Dobro. (*zakašlje se*)

Marko: Kao mali vidio sam Boga na ulici, prošao je pored mene vozeći biciklo, osmjehujući se ljudima. Otac je ćutao, a majka me je za kaznu poslala u sobu. Bila je ljuta što sam o njemu govorio na glas. (*tišina*)
(*svi počinju da se smiju*)

Šoder: A, koji car, stvarno nije normalan.

Ser Oliver: Budaletina.

Mrtvi: Oprostite gospodine, ali stvarno je glupo to što ste rekli.

Ana: Da, ali se meni sviđa. Šta vam je, zašto se smijete.

Marko: Oprostite, zaboravite da sam išta rekao.

Ana: Nemoj da ti bude neprijatno.

Mrtvi: Nisi ti kriv.

Šoder: Koji glupan.,,Na biciklu“..

Oliver: „Mama i tata“!

(*počinu još glasnije da se smiju*)

Marko: Ne, ja sam stvarno budala.

Ana: Svakom se desi. (*ostalim*) Prestanite više.

Šoder: Ali kako..? (čuje se plač)

Ana: Ćuti. (*Marku*) Nemoj da plačeš.

Marko: Ne plačem.

Otac Gavriilo: Oprosti.

Mrtvi: Da, oprosti.

Ser Oliver (*i dalje se smije*): Nismo bili ozbiljni, ne zamjeri.

Marko: U redu je, nisam plakao.

Šoder: Ako ti tako kažeš brale.Uh, još uvijek me stomak boli.

Marko: Ne ozbiljno ljudi, nisam plakao.

Mrtvi:Ja te razumijem.

Ana: Možemo li da promijenimo temu, niste zanimljivi, uopšte.

(*sijeda na pod, podalje od njih.Uzima novu bocu i počinje da pije*)

Ser Oliver: Volio bih sad da mogu da vozim auto.

Šoder: I ti sad poče' kao on.(*pokazuje očima na Marka*)to je valjda prelazno.

Ser Oliver: Ne ja sam ozbiljan.

Marko: Ne mogu ti pomoći, ja ne vozim.

Šoder: Što ti to sad pade na pamet.

Ser Oliver: Ne znam.

Otac Gavriilo: Ja ne umijem da vozim.

Ser Oliver: Ne umijem ni ja, ali mislim kad bih sad sio za volanom da bih znao kako se to radi.

Šoder: Ja imam stalno takav osjećaj da nešto mogu. Jednom sam krenuo da pljačkam trafikku i cijelu noc sam razmišljao kako, šta. Čak sam osmislio i plan, ali sam na kraju odustao.

Mrtvi: Od straha?

Šoder: Od jutra.

Marko: Misliš da bi i Oliver odustao.

Ser Oliver: Ne ja to ne bih nikada, ponos mi ne nalaže.

...Nove drame...

Šoder:: Zajebi ti stari ponos, kad te strah uhvati.

Mrtvi: Ti se bojiš.

Šoder:: Ne bojim se, jer stalno izbjegavam situacije gdje ima straha.

Ser Oliver: Ja sam ubijeđen da bih mogao voziti.

Otac Gavrilo: Ja ti vjerujem.

Marko: A šta bi vozio?

Ser Oliver: Ne znam, ne razumijem se u kola.

Šoder:: Eto ti ga sad, oće da vozi a ne razumije se u marke automobila.

Ser Oliver: Volio bih da vozim neki auto kojem se motor ne čuje.

Otac Gavrilo: Čuo sam da ako nešto jako želiš da će ti se to i ostvarit.

Ser Oliver: Znam, ako zaradim nešto novca, kupiću neki dobar auto.

Mrtvi: Zaradićeš.

Marko: Ako baš želiš možemo da iznajmimo renta-car?

Šoder: (*iznenađeno*): To je dobra ideja.

Ser Oliver: Ozbiljno.

Marko: Imam nešto para, pa ako hoćeš (*naginje flašu*) samo reci?

Šoder:: Čega neće. Ajde čovječe da se provozamo malo.

Ser Oliver: Pa ne znam.

Marko: Nemoj da ti bude neprijatno ako je novac u pitanju.

Mrtvi: Mogu li i ja sa vama, evo ja mogu u gepek?

Šoder:: Ajde da ga nagazimo kroz grad.

Ser Oliver: Stvarno imaš para da iznajmiš auto?

Marko: Ne brini za to.

Ser Oliver (*radosno*): I pozajmio bi mi?

Marko: Ne, častim te.

Ser Oliver: A ne, ne, ja ću ti to sve vratit samo da znaš.

Marko: Nikakav problem, samo lagano, ne opterećuj se.

Mrtvi: Ja mogu i u gepek?

Otac Gavrilo: Koje ćemo auto?

Šoder:: Neku budževinu.

Mrtvi: Tako sam uzbuđen.

Ser Oliver: Zavisi koliko para imamo.

Otac Gavrilo: Nas je ovdje šestoro, treba uzeti neki veliki, da bi smo svi mogli da stanemo.

Mrtvi: Ja mogu i u gepek, ne smeta mi.

Marko: Uzećemo neki porodični.

Šoder:: Ne porodični, nisam peder.

Ser Oliver: Jedva čekam da sjednem za volan.

Ana: Alo, dječaci.

SVI U GLAS: Da?

Ana: Jeste vi normalni?

(*Ana ustaje i prilazi im*)

Šoder:: Što?

Ana: Kakav renta-car, kakva voznja, očete li da sve upropastimo zbog vaše lude voznje. Jeste li vi normalni?

Ser Oliver: A zašto?

Ana: Pa ti i ne znaš da voziš.

Ser Oliver: Vjerujem da mogu.

Šoder: R: I ja vjerujem da on može. Uostalom, ja sam masu puta igrao trkačke igrice, tako da bih mogao i ja voziti, ako on ne bude mogao.

Mrtvi i Otac Gavrilo: Da,može zašto ne bi mogao.

Ana: Vi nemate ni vozačku.

Šoder: Šta će nam, ko još to poštuje?

Ana: Hoćete da nas policija uhvati, pa da sve ode dođavola. Ne razmišljate uopšte, upropastili bi ste sve. Sram vas bilo, ponašate se kao djeca.

Mrtvi: Pa mogli bismo samo malo.

Ana: Tišina, neću da čujem više za to.

Ser Oliver: Ali

Ana: Tišina.

(Tišina.Svi piju i čute.Šoder vrti praznu bocu i ona staje na Ser Olivera)

Šoder: *(Oliveru):* Istina ili izazov?

Ser Oliver: Uvijek istina.

Šoder: Uopšte nisi zanimljiv.

Ser Oliver: Tako sam vaspitan.

Šoder: Finog su te vaspitali, nema što.

Ser Oliver: Za razliku od tebe, ja na nešto i ličim, nešto sam i postigao u životu.

Šoder: Uh,postigao.Pa šta si to radio, života ti, prije nego si dospio u kovčeg?

Ser Oliver: Kakvo ti je pitanje?

Šoder: Za tebe je svako pitanje teško.

Mrtvi: Može pomoć prijatelja?

Ana Ne, odgovori, tražio si istinu.

Ser Oliver: Imao sam firmu koja je proizvodila šibice.Zadovoljan?

Šoder *(smije se).* Kakav unosan posao, firma za proizvodnju šibica.

Marko: Mislio sam da toga nema kod nas.

Ser Oliver: Pa i nije, dok je ja nisam otvorio.

Ana:Ja volim šibice pogotovo njihov miris.

Marko I ja isto.

Ser Oliver: Ja sam ga nekad volio, više ne?

Mrtvi: I šta je bilo sa firmom?

Ser Oliver: Ništa,izgorela. Zaposlio sam neku budalu, neki ženin rođak, sažalio se i dao mu posao, a on mi zapalio firmu, valjda je bio piroman, ko će mu znat.

Šoder: Koji bolid.

Ser Oliver: Ubrzo me je i žena ostavila i pobjegla sa njim. On joj je, uspostavilo se, bio ljubavnik, a ne rođak.

Šoder: Pazi ti nju, neka opasna igračka.

Marko: Ne budi takav

...Nove drame...

Ana: Tvoja žena je glupa.

Marko: Da i ne treba da ti bude žao nimalo zbog nje.

Ser Oliver: Valjda, tako treba da mislim, mada se i trudim. Sad ja vrtim. (*Vrti bocu*)

Ser Oliver: Oče Gavriilo

Otac Gavriilo: Ja ne igram, nisam raspoložen. I samo da vam kažem...

Ser Oliver (*Vrti*): Ana, istina ili izazov?

Ana: Izazov.

Ser Oliver: Hoćeš li da me poljubiš, molim te.

Šoder: Srećnik. A ja baksuz, ispade mi ovaj Ser od gospodina, stvarno nemam sreće.

Ana: Tražila sam izazov, neka tako bude.

(*Ana ljubi Ser Olivera*)

Ser Oliver: Hvala ti.

Mrtvi: Pravi gospodin.

Ana: Moj red.

Šoder: Ja ću izazov, ako ispadne na mene. (*smije se*)

(*Ana vrti bocu i staje na Šodera.*)

Šoder: Jes, izazov, izazov. Ne moraš da me pitaš ništa, odmah ću te poljubiti.

Ana: Marko?

Marko: Da!?

Ana: Istina ili Izazov?

Marko: Izazov.

Šoder: (*Iznerviran*) Alo, vidite li vi ovo, oni igraju protiv pravila, ljudi, recite nešto. Zašto je svako protiv mene?

Ana: Oženi se sa mnom.

Šoder: (*iznenađeno*) Opa!

Marko: Da te oženim?

Ana: Da. Oče hoćete li da nas vjenčate?

Šoder: Ova je luda.

Otac Gavriilo: Ovaj...

Ana: Molim vas, oduvijek sam sanjala da se udam, još od malena. Maštala sam o tome. O bijeloj crkvi, vjenčanici, o ljepoti, da budem stvarno lijepa nekome, pa čak i ako nisam.

Marko: Ali ti si lijepa.

Mrtvi: Ana, ti nemaš vjenčanicu, a ovo i nije crkva.

Ser Oliver: Popila si suviše.

Ana: Nisam, šta ima pijano u tome da želim da budem srećna. Da živim sa čovjekom kojeg volim.

Otac Gavriilo: Ali ti ga i ne poznaješ.

Ana: Nisam poznavala ni one druge muškarce, a opet sam sa njima odlazila u krevet, možda ga i zavolim.

Šoder: Ludača.

Mrtvi: Ja ne znam šta da kažem.

Ana: Vi se bojite, strah vas je...

Marko: Ana?

Ana: Reci!

Marko: Da li želiš da se udaš za mene?

Šoder: Kuku i ovaj je poludio!

(Ana se osmjehuje i pritrčava mu u zagrljaj ljubeći ga)

Ser Oliver: Ja ću ti biti kum.

Marko: Biće mi čast.*(Gavrilu)* Oče vjenčajte nas.

Otac Gavriilo: Samo ja nisam...

Marko: Molim vas oče.

Otac Gavriilo: Ali ovo nije crkva, a ni ja...

Marko: Ma nema veze, niko nije savršen.

Otac Gavriilo: Da, ali..

Ana: Učinite nam to.

Otac Gavriilo: A potrebna vam je valjda i kuma, jel tako?

Ana: Kuma?

Otac Gavriilo: Da. Dva svjedoka, to tako ide.

(Marko i Ana se okreću ka Šoderu)

Šoder: Ne gledajte mene, znam šta vam je palo na pamet.

Ana: Ali molim te, učini nam to.

Šoder: Ja da izigravam neku seka-persu, nisam poludio, to mi je ispod časti.

Ser Oliver: Ti imaš čast?

Šoder: Pa budi ti kuma, kad ti je već stalo do njihovog srećnog braka.

Ser Oliver: Ne mogu, ja sam kum.

Šoder: Pa ja ću onda biti kum, a ti kuma, mislim da ti to pristaje.

Ana: Ne, to je baksuz, mijenjati kuma.

Otac Gavriilo: Baksuz!

Šoder: Ljudi jeste li vi normalni? Neću da budem kuma, jebala vas kuma, što ste se navrzli na mene. Ličim li vam ja na žensko.

Ser Oliver: Pa iskreno rečeno, ne ličiš mi ni na šta.

Šoder: Još me i vrijeđate.

Ana: Molim te.

Marko: Šoder, učini nam to.

Šoder: Ja razumijem tebe i sve to. Riješio čovjek da se skući, porodica, ovo, ono, ali ne moraš preko mene i to u vidu neke kmezave kume koja će još i da skače za bidermajer.

Marko: Niko to ne traži od mene.

Šoder: Šta znam ja, koliko ste čisti na kraju ćete me i za kućnu pomoćnicu uzeti.

Ser Oliver: Učini im to.

Ana: Šoder, kad te molim, dozvoli mi da budem žena.

Šoder: Ne branim ti ja, ali mene ostavi u mom obliku.

Ana: Molim te.

Šoder: Šta ste navalili na mene, evo vam Mrtvi, on je i onako više nalik ženi nego muškarcu, zapravo tu je neđe, između.

Ana (iznenadeno): Mrtvi?

Mrtvi: Da!

Ana: Želiš li da mi budeš kuma?

Mrtvi: Pa da, naravno, kako bih to mogao da odbijem? Biće mi zadovoljstvo, da vam budem kuma.

...Nove drame...

Ana: Hvala ti.(Šoderu)A ti, ti bi mogao barem mladu da dovedeš do oltara.

Šoder: Ako budem raspoložen, možda i razmislim.

Ser Oliver: Napokon neka korist od tebe.

Ana: Idem da se spremim za vjenčanje, hajdemo kumo, treba mi tvoja pomoć.

(Ana odlazi)

Mrtvi: Evo me, idem. Možeš li mi pozajmiti malo šminke, da i ja budem lijep, ovaj lijepa kao ti?

Ana (off): Naravno kumice, dođi brzo.

(Mrtvi i Ana odlaze)

Šoder: Ti nisi normalan, šta ti bi da se ženiš?

Marko: To je samo igra, ne shvataj to ozbiljno ionako odlazi večeras. Uostalom, vidiš da joj znači.

Šoder: Zajeba te žena, navuče te ka budalu.

Otac Gavrilo: Sinko, mislim da treba da se ispovediš.

Marko: Zar se to radi pred vjenčanje?

Otac Gavrilo: Ne znam, pretpostavljam da kod hrišćana da, oni to stalno rade.

Ser Oliver: Kod hrišćana?

Otac Gavrilo: Da.

Šoder: A šta si ti, vanzemaljac?

Otac Gavrilo: Musliman.

Šoder: Duhovito, pop koji se zeza na svoj račun i to pred vjenčanje.

Otac Gavrilo: Ne ljudi ja sam stvarno musliman.

Ser Oliver: Kako to?

Otac Gavrilo: Pa fino, musliman.

Šoder: Zajebavaš li ti to nas?

Marko: Čekaj pope, sad mi ništa nije jasno. Kako si ti onda pop kad si muslima, zar ne bi trebao da budeš hodza ili šta već?

Otac Gavrilo: Ja nisam rekao da sam pop.

Marko: Nego šta.

Otac Gavrilo: Pa hodza naravno.

Šoder: Kuku, ovaj čovjek je lud.

Otac Gavrilo: Nisam lud, šta ti je?

Ser Oliver: Što nosiš tu mantiju onda?

Otac Gavrilo: Pa jednostavno volim da je nosim.

Šoder: Voliš?

Otac Gavrilo: Osjećam se komotno u njoj.

Ser Oliver: Pa kako su ti dozvolili to?

Otac Gavrilo: Nisu mi dozvolili, izbacili su me iz dzamije, valjda nisu imali razumijevanja za moj modni stil.

Marko: Izbacili su te iz crkve, ovaj dzamije?

Otac Gavrilo: Ima dvije godine. Mislili su da želim da ih preobratim u krivu vjeru. Ne znam, valjda je bogu svejedno šta nosim ili ja pogrešno mislim.

Marko: Pa mi te cijelo vrijeme zovemo očem.

Otac Gavrilo: Ne ljutim se, mada ne vidim ni zašto bi se ljutio?

Ser Oliver: Možda zato što si hodza?

Marko: Što nam nisi rekao?

Otac Gavriilo: Ja sam pokušao da vam kažm ali niste me slušali.

Šoder: Bolje da te ni sad nismo slušali.

Marko: Zašto si onda prihvatio da nas vjenčaš?

Otac Gavriilo: Pa ovo je samo igra i sam si rekao. Uostalom, kada je kome bitno da li sam pop ili hodza, važno je da su ostali zadovoljni.

Ser Oliver: Ja ovo ipak ne bi pominjao Ani.

Marko: Misliš?

Ser Oliver: Možda je sujevjerna., pa odustane od vjenčanja, a ja kao kum treba da zaštitim vašu vezu.

Otac Gavriilo: Meni ne smata ,ja neću ništa reći.

Šoder: Svašta, ima li ovdje iko normalan.

(dolazi Mrtvi sav našminkan)

Šoder: *(za sebe)* Kuku!

Mrtvi: Spremni smo, spremni smo, mlada je spremna. Joj kako sam uzbuđen.

Šoder: Šta napravi to od sebe, crni Mrtvi?

Mrtvi *(zbunjen)*: Što?

Šoder: Ništa ništa.

Mrtvi: Šta je ljudi, šta mi fali?

SVI U GLAS: Ništa, ništa.

Šoder: Ja odoh po mladu, inače ću izluđet i ja ovdje ako ostanem među vama. Mladoženja srećno.

Marko: Hvala.

(odlazi)

Mrtvi: Stvarno, kako izgledam?

Ser Oliver: Dobro, samo malo kosu popravi.

Otac Gavriilo: Marko šta ti je?

Marko: Ne znam, nešto sam nervozan.

Ser Oliver: Nema zbog čega da budeš.

Marko: Strah me je.

Mrtvi: Samo treba da kažeš da.

Otac Gavriilo: Nećeš valjda sad da pobjegneš?

Marko: Ne, to nikako, to ne mogu.

Ser Oliver: Opušti se. Udahni duboko.

Otac Gavriilo: Nemoj da bježiš.

Marko: Nekako mi je čudno, sve se desilo iznenada.

Ser Oliver: On će da pobjegne.

Marko: Neću.

Ser Oliver: Evo ti, uzmi ovo. To je moj poklon za tebe. *(Skida prsten sa ruke i daje ga Marku)*

Marko: Ne, ja to ne mogu da uzmem.

Ser Oliver: Naravno da možeš, zar ćeš pred mladu bez prstena?

Marko: Ali to je tvoj verenički prsten.

Ser Oliver: Ja tako kažem, moraš da budeš pravi gospodin, pravi muškarac.

Marko: Ne ja to neću, to je tvoje.

Ser Oliver: Ti si mi kum, nećeš me odbiti

Marko: Hvala ti, znači mi.

Ser Oliver: Ništa, to je samo sitnica.

Marko: Nije sitnica.

Ser Oliver: Ne opterećuj se čovječe i onako ćeš mi ga vratiti čim se svadba završi.

Marko: Šta?

Ser Oliver: Pa prsten.

Marko: A da, važi, svakako, to se podrazumijeva.

Ser Oliver: Nisi valjda mislio da ti ga zavazda dam?

Marko: Ko, ja, ma ne, šta ti je?

Mrtvi: Tiše, evo dolazi mlada.

(Ulaze ANA i ŠODER. Šoder drži veliki vijenac)

Šoder: Ovo je njena ideja bila, ne gledajte me.

Mrtvi: Mlada je prelijepa.

Ser Oliver: Tri puta ura za mladu.

SVI U GLAS: Ura,ura,ura.

Ana (Marku): Imam osjećaj da te znam ceo život.

Marko: Ti si najljepša žena koju znam.

Ana: Hvala ti.

Ser Oliver: Hodza Gavriilo, ovaj oče, možemo da počnemo..

Ana: Šta si rekao?

Marko: Ništa,ništa, malo je popio, na zameri, kum je to.

Otac Gavriilo: Priđite.

Otac Gavriilo (Oliveru): Kako treba da počnem.

Ser Oliver: Možda treba da ga pitaš da li želi da je uzme za ženu?

Šoder: Treba da pitaš ima li neko protiv ovog vjenčanja.

Ser Oliver: Pa da ti kažeš da imaš.

Mrtvi: Možda treba da joj da prsten.

Ana (uzbuđeno): Prsten, imaš prsten?

Marko (zbunjeno): Da.

Šoder: To treba na kraju.

Ser Oliver: Ne na kraju ide poljubac.

Ana: Želim da vidim prsten.

Šoder: Ma im li ko nešto protiv ovog vjenčanja je početak svega.

Ana: Prsten, prsten.

Mrtvi: Poljubac.

Ser Oliver: Sudbonosno da.

Otac Gavriilo: Šta da radim ljudi?

Ana: Tako bih voljela da vidm prsten.

Mrtvi: A ja poljubac.

Otac Gavriilo: Koga treba da poljubim?

Mrtvi: Mogao bi mene, osjećam se zapostavljeno.

Šoder: Oče treba ti Biblija.

Ser Oliver: Šta će mu Biblija?

Šoder: Ne znam, nisam je čitao, vjerovatno tamo piše šta treba da se uradi.

Ser Oliver: Suviše si ozbiljno shvatio to.

Ana: Ja sam u filmovima gledala da su mladenci na vjenčanju srećni i da nose krune poput kralja i kraljice. Možemo li i mi da napravimo tako nešto?

Mrtvi: Ali mi nemamo kamere, ne možemo napraviti film.

Ser Oliver: Da, svijetlo je ovdje i onako loše.

Marko (*hvata Anu za ruke*): Da li si srećna?

Ana: Ne znam.

Marko: Ako si srećna ne trebaju nam ni krune ni kamere, ne treba nam ništa.

Šoder: Možemo bacati novčić, ako ispadne glava onda si nesrećna.

Ser Oliver: Pismo je sreća.

(Šoder vadi novčić)

Marko: Hej, pa kakav je to novčić?

Šoder: Pa ne znam šta da ti kažem, možda običan.

Marko: Prvi put vidim takav.

Ser Oliver: Ti si kolekcionar.

Marko: Ne, samo mi je čudan, zapravo neobičan. Sa ove strane je stvarno koverat, a sa ove je glava, odnosno lobanja. Pismo i glava, pravi novčić za odabir sreće.

Šoder: (*ostalim*) On je potpuno puka?

Ana: To je novac sa kojim prodajemo sami sebe.

Ser Oliver: Njega mijenjamo za naš pravi novac, taj su nam dali.

Mrtvi: Za sad imamo samo malo, ali uskoro ćemo se obogatiti.

Šoder: Da, tako je, bićemo bogati.

(*Baca novčić i svi gledaju*)

Mrtvi: Gdje ga je?

Ser Oliver: Ja ga ne vidim.

Otac Gavrilo: Možda je još u vazduhu.

Mrtvi: Misliš da je tamo ostao.

Ser Oliver: Oće li se vratiti.

Otac Gavrilo: Ako je pravi onda bi trebalo.

Ana: Kako „ako je pravi“? Šta se desilo sa novčićem.

Ser Oliver: Misliš da nije pravi?

Otac Gavrilo: Pa možda se raspao u vazduhu.

(*Ana se saginje na pod(puzi) i počinje da traži novčić*)

Ana: Gdje je nestala moja sreća?

Mrtvi: Ja sam čuo da je pao.

Mrtvi: Pa ima jedno pet minuta.

Ser Oliver: I to tek sad kažeš.

Mrtvi: Pa sad sam se sjetio.

Šoder: To je tebi palo nešto na glavu.

Mrtvi (*pipa se po glavi*): Ne nema ga ovdje.

Ser Oliver: A da ga ti nisi maznuo?

Šoder: Ko, ja, ne otkud ti to pa vidio si da sam ga bacio.

Ana: Kako si mogao?

Ser Oliver: Oćeš da nas pokradeš, je li?

Ana: I to na mom vjenčanju.

Šoder: Nisam ljudi, šta vam je?

Marko: Ma evo bacaćemo novi.

(*traži po dzepu*)

Marko: Ne, nemam više para.

Mrtvi: Evo opet je pao.

Ser Oliver: Šta?

Otac Gavriilo: I ja sam čuo.

Ser Oliver: Jeste li vas dvojica normalni? Kako jedan novčić može dva puta da pane?

Mrtvi: Pa može da ako odskoči pa se ponovo vrati. (*pokazuje nogom kako novčić odskakće*) Razumeš?

Ser Oliver: Ne, a i trudim se da ne razumem.

Mrtvi: Pa ako odskoči (*pokazuje nogom*) ovako, pa se opet vrati, a onda opet.

Otac Gavriilo: Evo ga ponovo.

Šoder: I ja sam čuo.

Ser Oliver: Pa dobro, mislite da od mene napravite budalu?

Šoder: Ne ozbiljno i ja sam čuo. Evo ga opet.

Mrtvi: Da i još jednom.

Marko: Kiša?

Ser Oliver: Šta sad sa kišom.

Marko: Ne ljudi, to nije novčić, napolju pada kiša.

SVI U GLAS: Pada kiša?

Marko: Da, zar ne čujete?

(*tišina, svi stoje i slušaju kišu*)

Marko: Zar ne?

Ser Oliver: To nije razlog da ne sprovedemo istragu do kraju.

Šoder: Kakvu istragu?

Ser Oliver: Nestalog novčića. Ti dobro znaš o čemu je govorim.

Šoder: Ponovo počinješ. To je ljudi moj novčić, zašto bih krao samog sebe.

Ser Oliver: Pa drugog nikog ne možeš.

Šoder: Je li moguće da to govoriš? Lijepo je meni majka govorila da ne vjerujem ljudima.

(*Ana ustaje*)

Ana: Ukrao si moju sreću i to na mom vjenčanju.

Šoder: (*Marku*) Umiri svoju ženu, da je ja ne umirim.

Ser Oliver: Dobro mi znamo ko si ti.

Šoder: Reci slobodno ako smiješ.

Ser Oliver: Lopov, kriminalac.

Šoder: Ko mi kaže, gospodin u pokušaju.

Ser Oliver: Ja barem nijesam krao.

Šoder: Misliš da sam ja to želio i ti bi to radio da si morao da prehraniš šestorao gladnih usta. Nije svako mogao da ima firmu kao ti.

Ana: Mene to ne zanima, vrati novčić.

Šoder: Hoćeš li ućutati više?

Ana: Sad hoćeš i da me biješ.

Šoder: Nijesam ja nikog pokrao, a da te bijem, ne znam, ako tako nastaviš...

Ana: Marko!

Marko: Kiša!

Ana: Slušaš li ti šta mi on priča. Zaštiti me, nećeš dozvoliti da me vrijeđa.

Otac Gavriilo: Ne svađajte se.

Marko: Kiša, kiša, kiša. U jebo te, kovčezi?

(Marko istrčava žurno napolje)

Mrtvi: Šta mu bi?

Otac Gavriilo: Da mu nije loše?

Ana: Alo ,hoće li ko da me zaštititi od vas jadnika. Kume?

Ser Oliver: Pa kumo, ako niko neće, onda ću to morati ja. Vrati novčić.

Šoder: To nije njen novčić.

Ser Oliver: Ali je njena sreća na njemu..

Šoder: Ja ne mogu da stvorim novčić koji se izgubio, nisam mađioničar.

Ana: Kako možeš?

Ser Oliver: Budi jednom u životu gospodin.

Šoder: Što se ti uvijek praviš nešto fin? Zaštitnik žena, poštenja, veliki mučenik sveti Ser Oliver.

Ana; Stvarno si grozan.

Šoder: Ja sam samo iskren. Evo, hajde da ga potražimo. Ovdje nije, da pogledamo ovdje. Ni ovdje ga nema. Možda ti je sreća zapala među kovdzezima.

(Dolazi Ivan i sijeda na stolicu)

Šoder: Juhu, novčiću jesi tu. Nema ga. Plačete za pišljivim novčićem koji i nije vaš.

Ser Oliver: Ne brini kumo, naćemo ga mi.

MRTVI: Ja sam suviše umoran, oči mi se sklapaju, tako mi se spava..

Šoder: Evo pitaćemo ovog gospodina da ga nije vidio.*(Ivanu)* Izvini te što vas remetim, ali da niste slučajno vidjeli jedan novčić?

(Ivan klima glavom u vidu negacije)

Šoder: Znete, on je ovako*(pokazuje prstima veličinu novčića)*pa možda i manji. Na njemu je sa jedne strane pismo, a sa druge strane glava.

(Ivan ponovo klima glavom)

Šoder: Niste ga vidjeli, šteta, baš šteta, a baš bi nam znaćilo.

Ser Oliver: Ne pravi budalu od sebe.

Ana: On nas ismijava.

Šoder: Ako ga slučajno vidite,javite nam.

Mrtvi: Umoran sam,umoran.

Šoder: Eto ćuli ste, nema ga, nestao je.*(kreća ka njima,a zatim zastaje i okreće se ka Ivanu)*

Šoder: Izvini te, a ko ste vi?

Ivan: *(pjevuši):*

Tiho, tiho, plovi voz.
Priča priču za laku noć.
Kažem, ćao mama,
ja moram poć...

Šoder: Ko ste vi?

(Ivan ustaje)

Mrtvi: Ne, nemoguće.

Ser Oliver: Kako?

Otac Gavriilo: Zar već.

Ana: Kako smo mogli?

Šoder: Mislite, ne, ali kako?

Mrtvi: Koliko je sati?

(svi se povlače)

Ser Oliver: Vrijeme je.

Ana: Da,

Šoder: Brzo, požurite.

Šoder: Hajde ,hajde.

Oliver: Brže.

(Svi se brzo vraćaju u kovčege. Ivan ustaje i podiže sa poda praznu flašu. Čuje se markov glas)

Marko (off): Hej, ljudi nećete vjerovati šta se desilo.

(dolazi)

Marko: Novčić je sve vrijeme bio u mom dzepu. *(zastaje)*. Hej, gdje ste, ljudi?

(Ivan se okreće ka njemu)

Marko: Gazda, otkud vi?

Ivan: Otkud ja u svom magacinu?

Marko: Pa mislio sam...? Koliko je sati?

Ivan: Šta je ovo ?Kakav je ovo kaos?

Marko: Ma ništa strašno, sad ću ja to da počistim, nećete ni primijetiti.

Ivan: Nećeš ti ništa čistiti.

Marko: Ali.

Ivan: Jesam li ja tebe doveo ovdje da piješ ili da stražariš. Praviš žurke u mom magacinu.

Marko: Ali ja... Ovaj ne znam kako da objasnim. Ustvari, gazda, ja znam sve.

Ivan: Šta znaš?

Marko: Znam šta radite ovdje. Znam da se bavite prodajom ljudi.

Ivan: Šta?

Marko: Ali ne brini te, neću nikome reći. Neću jer to što radite je stvarno humano. I ja želim isto.

Ivan: Šta pričaš to?

Marko: I ja želim da se prodam. To ne znači da je meni loše ovdje samo želim da probam nešto novo, evo neću uzeti platu ,to nek bude moj dar vama.

Ivan: Jesi li ti pijan, šta si ti?

Marko: Ne, samo hoću da idem sa Anom, Mrtvim i ostalim.

Ivan: Slušaj me Pavloviću Marko, dosta si ti mene zezao i zavlačio, misliš da ja ne znam? Znam, no se pravi

dobar. Zoveš kurve svaku noć, a sad si počeo i da ih dovodiš ovdje, nemaš ni malo ponosa, ako i znaš što je to.

Marko: Ne, nisam dovodio kurve, to su bili vaši klijenti, što ih prodajete. Možete li samo da mi pozajmite novac, da mogu da ga zamijenim, ja bih vam ga vratio.

Ivan: Šta da zamijenim.

Marko: Pa za ovakav. *(vadi novčić iz dzepa)*

Ivan: To je čokoladni novčić, o čemu to pričaš.

Marko: Ali samo sa takvim mogu da se prodam.

Ivan: Jesi li ti čist, šta ti je, ja te ne poznajem takvog.

Marko: Ne, samo hoću da vam kažem da i ja želim isto. Želim da me prodate.

Ivan: Ti si lud. Gdje si pošao. Vрати se ovamo. Ustvari marš odavde, tebi je mjesto negdje drugo a ne u pogrebnom, nijesam ja dobrotvorna ustanova da moram da te trpim. Ponovo su mi utrapili budalu.

Marko *(kreće ka kovčezima)*. Ja samo želim da vam kažem...Oni su bili ovdje, vjerovatno su se ponovo vratili.

Ivan: O čemu pričaš božiji čovječe.

Marko: Ne pominjite boga, on nema veze sa tim. Govorim o ljudima koje prodajete. Koje odvodite na ljepše mjesto. Znae, ja vam se divim, vi ste divan čovjek. Samo želim da vam oni posvjedoče, da sam sa njima bio i da neću nikome reći.

Ivan: Zvaću policiju.

Marko: Sad će vam Mrtvi posvjedočiti da nije bilo nikakvih kurvi.

(odlazi do kovčega i otvara ga ali tamo nema nikoga)

Marko *(za sebe)* Gdje ga je? Možda je promijenio kovčeg.

(Počinje da otvara kovčege, ali tamo nema nikoga)

Marko: Gdje su, nemoguće je da su ih već odnjeli, a nismo se ni oprostili. Ne, kovčezi su tu.

Ivan: Ti si lud.

Marko *(kreće ka Ivanu)*: Ne ja znam, ne morate od mene to kriti, ja neću reći nikome, neću, vjerujte mi.

Ivan: Ne primiči mi se, dalje od mene.

Marko: Razumi te me.

IVAN: Bježi od mene.

Marko Molim vas, ja nijesam lud. Novčić, novčić je tu.

(Ivan istrčava iz magacina)

MARKO: Oni su tu, nisu ih još odveli, znam, znam, da su tu.

(Pada na zemlju od umora i pijanstva zadrijema) *(Zvoni telefon, Marko se uspravlja i odlazi do njega)*

Marko: Halo, da ja sam, da potpuno sam sam. Šta imam na sebi, nemam ništa.

(neko kuca na vrata)

Marko: Sačekaj sekund. *(ostavlja slušalicu i otvara vrata. Na vratima se pojavljuje Radnik)*

Radnik: Hej indijanac, ja sam završio za noćas, evo ti ključevi.

(KRAJ)

JU Nikšićko pozorište

Pozorišni savjet: prof. dr Bojka Đukanović, predsjednica
članovi: Goran Bulajić, Sava Čupić, Tatjana Tomanović i Veljko Dendić

Direktor:
Zoran Bulajić

Urednica:
Slavojka Marojević

Novinari saradnici:
Milena Radonjić
Đorđije Drinčić

Lektorka:
Bojana Perišić

saradnik u tehničkoj pripremi:
Milutin Radonjić

Dizajn korice:
Zdravko Delibašić Beli

Tehnički prelom i dizajn časopisa:
Milinko Žižić

Trg Save Kovačevića 5, Nikšić, Crna Gora

Telefon: 040/213-566

Fax: 040/214-353

E-mail redakcije: slavam@t-com.me

Internet: www.niksickopozoriste.com

**PROGRAM PODRŠKE
RAZVOJU KULTURE
U NIKŠIĆU**